

9490

101

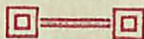
ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ

ԾՐԱԳԻՐՆ

ՈՒ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

15 JUL 2003

3KVI

4-68

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

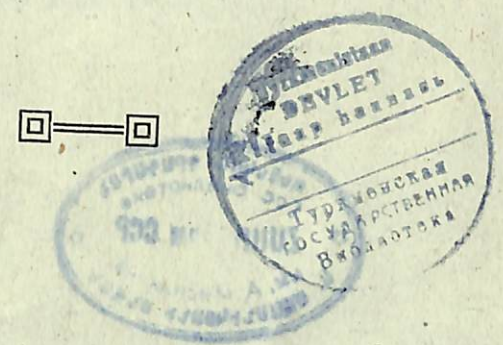
ՅԵՐԵՎԱՆ - 1929

3K11
4-68

25 SEP 2006
1 DEC 2009

ЦЕНТР. ГОСБИБЛИОТЕКА Т.С.С.Р.
Инв. № 204 ✓

ԿՈՍՄՈՆԻՍԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱԶԻԱՆԱԼԻ
ԾՐԱԳԻՐՆ
ՈՒ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ - 1929

13.07.2013

9490

ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱԶԻՈՆԱԼԻ
ԾՐԱԳԻՐԸ

ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ Ե՝ VI ԿՈՆԳՐԵՍՍՈՒՄ 1928 թվականի
սեպտեմբերի 1-ին Մոսկվայում

42734-63

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իմպերիալիզմի դարաշրջանը մահացող կապիտալիզմի դարաշրջանն է 1914—1918 թ.թ. համաշխարհային պատերազմը և նրա կողմից հրահրված՝ կապիտալիզմի ընդհանուր կրիզիսը, անմիջական արդյունքը հանդիսանալով համաշխարհային տնտեսության արտադրողական ուժերի աճման և այդ տնտեսության պետական անջրպետների միջև լեղած սուր հակասության, ցուլց տվին և ապացուցին, վոր կապիտալիստական հասարակության ներսում արդեն հասունացել են սոցիալիզմի նյութական նախադրյալները, վոր հասարակության կապիտալիստական պատյանը անտանելի կապանքներ է դարձել մարդկության հետագա զարգացման համար, վոր պատմությունը որակարգի չէ դնում կապիտալիստական լուծը հեղափոխական ճանապարհով տապալելու խնդիրը։

Իմպերիալիզմը հպատակեցնում է ֆինանսական կապիտալիստական պլուտոկրատիայի դիկտատուրային բոլոր լերկրների. պրոլետարների ահագին մասսաներ, սկսած կապիտալիստական հզորության կենտրոններից և մինչև զաղութային աշխարհի ամենահեռավոր անկյունները։ Իմպերիալիզմը տարերային ուժով դրսևորում և խորացնում է կապիտալիստական հասարակության բոլոր հակասությունները, ծայրահեղ սահմանի չէ հասցնում դասակարգա-

յին ճնշումը, սրում մինչ բացառիկ լարման աստիճանի պաշարը կապիտալիստական պետութուններին միջև, առաջացնում և համաշխարհային թափի իմպերիալիստական պատերազմների անխուսափելիութունը, վորոնք ցնցում են տիրապետող հարաբերութունների ամբողջ սիստեմը,-- և չերկաթե անհրաժեշտությամբ տանում և դեպի պրոլետարիատի նախախառնային հեղափոխությունը:

Փխնանսական կապիտալի շղթաներով վողջ աշխարհը կապկապելով, բոլոր չերկրների, ժողովուրդների և ցեղերի պրոլետարներին արյունով, չերկաթով ու սովով հարկադրելով կանգնել իր լծի տակ, հսկայական չափով սրելով պրոլետարիատի շահագործությունը, ճնշումն ու ստրկացումը և նրա առաջ դնելով իշխանությունը նվաճելու անմիջական խնդիրը, իմպերիալիզմն ստեղծում և անհրաժեշտություն բանվորների ամենասերտ համախմբման՝ բոլոր չերկրների պրոլետարների միասնական միջազգային բանակի մեջ, անկախ պետական սահմաններից, ազգային, կուլտուրական, լեզվային ու ցեղային տարբերություններից, սեռից կամ արհեստից: Այսպիսով՝ դարգացնելով և ավարտելով սոցիալիզմի նյութական նախադրյալների ստեղծման պրոցեսը, իմպերիալիզմը դրա հետ միասին համախմբում և իր սեփական գերեզմանափորերի բանակը, պրոլետարիատին դնելով բանվորների միջազգային մարտական ընկերություն կազմակերպելու անհրաժեշտության առաջ:

Մյուս կողմից, իմպերիալիզմը հատում, բաժանում և բանվոր դասակարգի ամենից ապահովված մասը նրա հիմնական մասսաներից: Իմպերիալիզմի կողմից կաշառ-

ված և անառակացված՝ բանվոր դասակարգի այդ վերնաշերտը, վոր սահման կուսակցությունների ղեկավար կադրերն և կազմում, շահագրգռված և գաղութների իմպերիալիստական թալանում, նվիրված «իր» բուրժուազիային և «իր» իմպերիալիստական պետությանը, դասակարգային վճռական ճակատամարտերում պրոլետարիատի դասակարգային թշնամու կողմն անցավ: Սոցիալիստական շարժման պառակտումը 1914 թ., վոր հետևանք եր այդ դավաճանության, և իրոք բուրժուական բանվորական կուսակցություններ դարձած սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցությունների հետագա դավաճանությունները ցույց տվին, վոր միջազգային պրոլետարիատն իր պատմական միասնան՝ իմպերիալիզմի լծի տապալումը և պրոլետարական դիկտատուրայի նվաճումը՝ կարող և կատարել միայն սոցիալ-դեմոկրատիայի դեմ մղվող անխնա պայքարում: Ուստի միջազգային հեղափոխության ուժերի կազմակերպումը հնարավոր և դառնում միմիայն կոմունիզմի պլատֆորմի վրա: Բանվոր դասակարգի շարքերում ինպերիալիստական գործակալություն դարձած՝ սոցիալ-դեմոկրատիայի ոպպորտյունիստական Ֆերկորդը Ինտերնացիոնալին անխուսափելիորեն հակադրվում և Ֆերդոդը Կոմունիստական Ինտերնացիոնալը—բանվոր դասակարգի միջազգային կազմակերպությունը, վորն իր մեջ մարմնացնում և ամբողջ աշխարհի հեղափոխական բանվորների իսկական միասնականությունը:

1914—1918 թ.թ. պատերազմն առաջացրեց նոր, հեղափոխական Ինտերնացիոնալ ստեղծելու առաջին փորձերը, վորպես հակալքիւ Ֆերկորդը, սոցիալ-շովի-

նիստական ինտերնացիոնալին և վորպես գործիք՝ հակահարված տալու համար ռազմաշունչ իմպերիալիզմին (Յիմմերվալդ, Կինտալ)։ Ռուսաստանի պրոլետարիատի հաղթական հեղափոխութունը զարկ տվեց կոմմունիստական կուսակցութունների գոյացման կապիտալիզմի կենտրոններում և գաղութներում։ 1919 թվականին հիմնվեց կոմմունիստական ինտերնացիոնալը, վոր համաշխարհային պատմության մեջ առաջին անգամ գործով, հեղափոխական պայքարի պրակտիկայով միավորեց յեվրոպական ու ամերիկյան պրոլետարիատի առաջավոր շերտերը Չինաստանի և Հնդկաստանի պրոլետարների հետ, Աֆրիկայի և Ամերիկայի սևամորթ աշխատավորների հետ։

Լինելով պրոլետարիատի միասնական ու կենտրոնացած միջազգային կուսակցութունը, կոմմունիստական ինտերնացիոնալը հանդիսանում է միակ շարունակողը Առաջին Ինտերնացիոնալի սկզբունքների, վորոնք կիրառվում են հեղափոխական պրոլետարական շարժման նոր, մասսայական հիմքի վրա։ Առաջին իմպերիալիստական պատերազմի, կապիտալիզմի հեղափոխական ճգնաժամի հետագա շրջանի, Յեվրոպայում և գաղութային չերկրներում տեղի ունեցած մի շարք հեղափոխութունների փորձը, պրոլետարիատի դիկտատուրայի և սոցիալիզմի կառուցման փորձը ԽՍՀՄ. կոմմունիստական ինտերնացիոնալի բոլոր սեկցիաների աշխատանքի փորձը, վոր վավերացված է նրա կոնգրեսների վճիռների մեջ. վերջապես, իմպերիալիստական բուրժուազիայի և պրոլետարիատի մեջ մղվող պայքարի ավելի ու ավելի միջազգայնացումը, — այս ամենը առաջացնում է կոմմունիստական

ինտերնացիոնալի միասնական և բոլոր սեկցիաների համար ընդհանուր ծրագրի անհրաժեշտութունը։ Այսպիսով, Կի ծրագիրը, լինելով պրոլետարիատի միջազգային հեղափոխական շարժման ամբողջ պատմական փորձի քննադատական բարձրագույն ընդհանրացումը, հանդիսանում է համաշխարհային պրոլետարական դիկտատուրայի համար մղվող պայքարի ծրագիր, համաշխարհային կոմունիզմի համար մղվող պայքարի ծրագիր։

✓ Միավորելով հեղափոխական բանվորներին, վորոնք իրենց յետևից տանում են ճշմարտի և հարստահարվածների միլիոնավոր մասսաներ ընդդեմ բուրժուազիայի և նրա «սոցիալիստական» գործակալների, կոմմունիստական ինտերնացիոնալն իրեն համարում է վորպես պատմական հաջորդը «կոմունիստների Միության» և Առաջին ինտերնացիոնալի, վորոնք գտնվել են Մարքսի անմիջական ղեկավարության տակ, և վորպես Յերկրորդ ինտերնացիոնալի մինչպատերազմյան ավանդութուններից լավագույնների ժառանգը։ Առաջին ինտերնացիոնալը սոցիալիզմի համար մղվող պրոլետարական միջազգային պայքարի գաղափարային հիմքերն է դրել։ Յերկրորդ ինտերնացիոնալն իր լավագույն ժամանակ հող եր պատրաստում բանվորական շարժման լայն և մասսայական տարածման համար։ Յերկրորդ, կոմմունիստական ինտերնացիոնալը, շարունակելով Առաջին ինտերնացիոնալի գործը և չուրացնելով Յերկրորդ ինտերնացիոնալի աշխատանքների պտուղները, վճռականորեն կտրեց դեն նետեց վերջինի ոպպորտունիզմը, նրա սոցիալ-շովինիզմը, նրա բուրժուական աղա-

վաղուժը սոցիալիզմի և սկսեց իրագործել պրոլետարիատի դիկտատուրան: Դրանով իսկ Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալը շարունակում է միջազգային բանվորական շարժման հերոսական փառապանծ ավանդույթունները՝ անգլիական չարտիստների և 1831 թվականի ֆրանսիական ապստամբների, 1848 թվականի ֆրանսիական և գերմանական բանվոր-հեղափոխականների, Պարիզի Կոմմունայի անմահ մարտիկների և նահատակների, գերմանական, հունգարական և ֆիննական հեղափոխութունների քաջ զինվորների, նախկին ցարական բռնակալության բանվորների՝ պրոլետարական դիկտատուրայի հաղթական կրողների, չինական պրոլետարների—Կանտոնի և Շանհայի հերոսների ավանդույթունները:

Հենվելով բոլոր կոնտինենտների և բոլոր ժողովուրդների հեղափոխական բանվորական շարժման պատմական փորձի վրա, Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալն իր թեորիական և պրակտիկ աշխատանքով ամբողջովին և անվերապահորեն կանգնած է հեղափոխական մարքսիզմի տեսակետի վրա, վոր (մարքսիզմը) իր հետագա զարգացումն է ստացել լենինիզմի մեջ, իսկ վերջինս վոչ ալ ինչ է, բայց յիթե իմպերիալիզմի և պրոլետարական հեղափոխութունների դադարձանի մարքսիզմ:

Պաշտպանելով և քարոզելով Մարքս-Ենգելսի դիալեկտիկական մատերիալիզմը, կիրառելով այն վորպես իրականութունը ճանաչելու հեղափոխական մեթոդ՝ աչգ իրականութունը հեղափոխական վերափոխման յենթարկելու նպատակով, Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալն ակտիվ պայքար է մղում բուրժուա-

կան աշխարհայացքի բոլոր տեսակների դեմ և թեորետիկական ու պրակտիկ ոպպորտունիզմի բոլոր տեսակների դեմ: Կանգնած լինելով պրոլետարիատի հետեղական դասակարգային պայքարի հողի վրա, պրոլետարիատի ժամանակավոր, մասնակի, խմբակային, ազգային շահերը յենթարկելով նրա տեական, ընդհանուր, միջազգային շահերին, Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալն անխնա մերկացնում է ռեֆորմիստների՝ բուրժուազիայից փոխ առած ուսմունքը «դասակարգային խաղաղության» մասին իր բոլոր ձեերով: Արտահայտելով հեղափոխական պրոլետարների կապիտալիստական սիստեմի գերեզմանափորների՝ միջազգայնորեն կազմակերպվելու պահանջը, Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալը միակ միջազգային ուժն է, վոր պրոլետարիատի դիկտատուրան ու կոմմունիզմն ունի իրրե ծրագիր և բացահայտ հանդես է գալիս վորպես պրոլետարիատի միջազգային հեղափոխության կազմակերպիչ:

I. ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՍԻՍՏԵՄԸ, ՆՐԱ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ՆՐԱ ԱՆԽՈՒՍԱ- ՓԵԼԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

1. Կապիտալիզմի շարժման ընդհանուր որեցեցեքը յեվ արդյունաբերական կապիտալի զարգացումը

Ապրանքային արտադրության զարգացման հիմքի վրա գոյացած կապիտալիստական հասարակությունը բնորոշվում է կապիտալիստների և խոշոր հողատերերի դասակարգի մոնոպոլիայով, վորը տարածվում է արտադրության կարևորագույն ու վճռական միջոցների վրա, պրոլետարների դասակարգի վարձու աշխատանքի շահագործմամբ -- այն պրոլետարների, վորոնք զուրկ են արտադրության միջոցներից և հարկադրված են վաճառել իրենց բանվորական ուժը -- ապրանքների այնպիսի արտադրությամբ, վորի նպատակը շահույթ ստանալն է և այս ամենի հետ կապված՝ ամբողջությամբ վերցրած արտադրության պրոցեսի անպայանջությամբ ու անարխիականությամբ: Շահագործման հարաբերությունն ու բուրժուազիայի տնտեսական տիրապետությունն իրենց քաղաքական արտահայտությունն են գտնում կապիտալի պետական կազմակերպության մեջ, վորպես պրոլետարիատին ճնշելու ապպարատի:

Կապիտալիզմի պատմությունն ամբողջովին հաս-

տատեց Մարքսի ուսմունքը կապիտալիստական հասարակության զարգացման որենքների և այդ դարգացման հակասությունների մասին, վորոնք ամբողջ կապիտալիստական սիստեմը մղում են դեպի իր անխուսափելի կործանումը:

Շահույթի յետևից ընկած՝ բուրժուազիան հարկադրված էր ավելի ու ավելի աճող մասշտաբով զարգացնել արտադրողական ուժերը, ամրապնդել և լայնացնել կապիտալիստական արտադրական հարաբերությունների տիրապետությունը: Դրանով իսկ կապիտալիզմի զարգացումը շարունակ վերարտադրում էր ընդլայնած հիմքի վրա կապիտալիստական սիստեմի բոլոր ներքին հակասությունները, նախ և առաջ վճռական հակասությունը աշխատանքի հասարակական ընույթի և յուրացման մասնավոր ընույթի միջև, արտադրողական ուժերի աճման և կապիտալիզմի գույքային հարաբերությունների միջև: Մասնավոր սեփականության տիրապետությունը արտադրության միջոցների նկատմամբ, այդ արտադրության անարխիական տարերային ընթացքը տանում էյին դեպի տնտեսական հովասարակը՝ ունեթյան խախտումն արտադրության զանազան ճյուղերի մեջ՝ հարակից այն հակասության զարգացման, վոր կա արտադրության անսահման ընդարձակման տենդենցի և պրոլետարական մասսաների սահմանափակ սպառման միջև (ընդհանուր գերարտադրություն), մի հանգամանք, վորի հետևանքն են պարբերաբար կրկնվող ավերիչ կրիզիսներն ու պրոլետարիատի մասսայական գործազրկությունը: Մասնավոր սեփականության տիրապետությունը հովասարապես

իր արտահայտութիւնն եր գտնում մրցութեան մեջ՝ թե կապիտալիստական առանձին չերկրներում և թե համաշխարհային շարունակ աճող շուկայում։ Կապիտալիստների միջև տեղի ունեցող մրցութեան այս վերջին ձևն իր հետեանքն ունեցավ մի շարք պատերազմներ, վորոնք կապիտալիստական զարգացման անխուսափելի ուղեկիցներն են։

Մյուս կողմից, խոշոր արտադրութեան տեխնիկական և տնտեսական առավելութիւնները թանկում ելին դեպի նախակապիտալիստական տնտեսաձևերի հետմղումն ու քայքայումը մրցման պայքարում և դեպի կապիտալի աւելի ու աւելի աճող կոնցենտրացիան (համակենտրոնացումը) ու կենտրոնացումը։ Արդունաբերութեան բնագավառում կոնցենտրացիայի և կենտրոնացման այս որևէքը նախ և առաջ արտահայտվում է մանր արտադրութեան ուղղակի կործանման մեջ, իսկ մասամբ նրանով, վոր այդ արտադրութեանը իջեցվում է մինչ խոշոր ձեռնարկութիւնների ու ժանդակ բջիջների դերի։ Հողի վերաբերմամբ գոյութիւն ունեցող մոնոպոլիայի և բացարձակ ռենտայի պատճառով զարգացման ընդհանուր թափից անխուսափելիորեն յետ մնացած գյուղատնտեսութեան բնագավառում նա իր արտահայտութիւնն եր գտնում վոչ միայն գյուղացիութեան շերտավորման և նրա լայն խավերի պրոլետարացման մեջ, այլ, գլխավորապես, նրանում, վոր գյուղացիական մանր տնտեսութիւնը բացահայտ և թագնված ձևերով յենթարկվում եր խոշոր կապիտալի տիրապետութեան, ընդամին մանր տնտեսութիւնը կարողանում եր պահպանել իր չերևութական անկախութիւնը միայն աշխատանքի

քի ծայրահեղ լարման և սխտեմատիկ թերսպառման դնով։

Մեքենաների աճող կիրառումը, տեխնիկայի շարունակական կատարելագործումը և—այս հիմքի վրա—կապիտալի որդանական կազմի անընդհատ բարձրացումը, վորին ուղեկցում են աշխատանքի բաժանման աճումը, նրա արտադրողականութեան ու ինտենսիվութեան բարձրացումը, նշանակում ելին նմանապես կանանց և մանկական աշխատանքի աւելի ու աւելի լայն կիրառումն, պահեստի արդյունաբերական ահադին բանակների գոյացումն, վորոնք շարունակ լրացվում ելին պրոլետարացման յենթարկվող և գյուղերից գուրս մղվող գյուղացիութեամբ ու քաղաքների քայքայվող մանր և միջակ բուրժուազիայով։ Կապիտալի մագնատների խմբակի գոյացումը հասարակական հարաբերութիւնների մեկ բեկումն և պրոլետարիատի հսկայական մասսաներինը—մյուսում, բանվոր դասակարգի շահագործման նորմայի անընդհատ աճումը, ընդլայնած հիմքի վրա վերադարձութիւնը կապիտալիզմի խորագույն հակասութիւնների և նրանց հետեանքների (կրիզիսների, պատերազմների և այլն), սոցիալական անհավասարութեան շարունակական աճումը, իրեն կապիտալիստական արտադրութեան մեխանիզմով միավորված ու մարզված պրոլետարիատի ընդլուստների աճումը, — այս ամենը անխուսափելիորեն տանում եր դեպի կապիտալիզմի հիմքերի քայքայումը և մոտեցնում նրա խորտակման մոմենտը։

Սրա հետ միաժամանակ խորը հեղաշրջում եր կատարվում կապիտալիստական հասարակութեան կեն-

ցաղային և կուլտուրական ամբողջ կենսաձևի մեջ, — բուրժուազիայի ռանտյե-խմբակների պարալիտային քայքայում, ընտանիքի քայքայում, վորն արտահայտում եր աճող հակասութունը հասարակական արտադրութեան մեջ կանանց մասսայորեն ներգրավելու և ընտանեկան կենսաձևի ու տնային կենցաղի միջև (ինչ վոր նշանավոր չափով ժառանգութունն եր նախկին տնտեսական դարաշրջանների), կուլտուր-իդեոլոգիական կյանքի աճող մանրացումն ու ալլասերումը, վորոնց հիմքն ե աշխատանքի կոտորակային մասնագիտացումը, քաղաքային զարգացման ծայրահեղ ալլանդակութունն ու գլուղական կյանքի սահմանափակութունը, բուրժուազիայի անընդունակութունը գիտական սինթետիկ աշխարհայացք ստեղծելու՝ չնայած բնական գիտութեան ահագին հաջողութիւններին, իդեալիստական, միստիկական և կրոնական սնոտիապաշտութիւնների աճումը, — այս բոլոր յերևույթներն ազդանշանում եյին կապիտալիստական սիստեմի պատմական վախճանի մոտեցումը:

2. Քիմանսական կապիտալի դարաշրջանը

(Իմպերիալիզմ)

Առդյունաբերական կապիտալիզմի շրջանը հիմնականում «ազատ միութեան» շրջանն եր, կապիտալիզմի համեմատաբար սահուն զարգացման և ամբողջ յերկրագնդով մին տարածվելու շրջան՝ դեռևս ազատ գաղութների բաժանքի ու նրանց զինված գրավման պայմաններում, ընդամին անընդհատ աճում եյին կապիտալիզմի ներքին հակասութիւնները, վորոնց

ծանրութիւնն ընկնում եր գլխավորապես սիստեմատիկորեն թալանվող, ճնշված ու ճգմված գաղութային ծայրերկրների վրա:

Այդ շրջանը XX դարի սկզբում փոխարինվեց իմպերիալիզմի շրջանով, կապիտալիզմի թռիչքներ կատարող և կոնֆլիկտներով լի զարգացման շրջանով, յերբ ազատ մրցութիւնն սկսեց արագորեն տեղի տալ մոնոպոլիային, յերբ բոլոր մի ժամանակ «ազատ» գաղութային յերկրները բաժանված եյին արդեն, յերբ պաշարը գաղութների ու ազդեցութեան շրջանների վերաբաժանման համար անխուսափելիորեն սկսեց ընդունել, առաջին հերթին, զինված պայքարի ձևը:

Այսպիսով, կապիտալիզմի հակասութիւններն իրենց ամբողջ ծավալով ու իրոք համաշխարհայից մասշտաբով իրենց ամենավառ արտահայտութիւնն ստացան իմպերիալիզմի (ֆինանսական կապիտալիզմի) դարաշրջանում, վորը (իմպերիալիզմը) հանդիսանում ե իրեն կապիտալիզմի պատմականորեն նոր ձևը, նոր հարաբերութիւն համաշխարհային կապիտալիստական տնտեսութեան տարրեր մասերի միջև և կերպարանափոխված հարաբերութիւն կապիտալիստական հանարակութեան հիմնական դասակարգերի միջև:

Պատմական այս նոր շրջանը ծագեց կապիտալիստական հասարակութեան շարժման կարևորագույն որինքների հիմունքի վրա: Նա աճեց արդյունաբերական կապիտալիզմի զարգացումից, վորպես կապիտալիզմի պատմական շարունակութիւնը: Նոս սրեց կապիտալիզմի շարժման բոլոր հիմնական տենդենցների և որինքների, նրա բոլոր հիմնական հակասութիւններին և հա-

ԿՇԺՅԻ-ԵՅ

կամարտությունների արտահայտութիւնը: Կապիտալի համակենտրոնացման և կենտրոնացման որոնքը հաս-
ցըրեց հզոր մոնոպոլիստական միավորումների (կար-
տելներ, սինդիկատներ, տրեստներ) կազմավորմանը,
հսկայական համակցված ձեռնարկութիւնների նոր
ձևին, վորոնք բանկերի միջոցով շաղկապված են մի
հանգույցի մեջ: Արդյունաբերական կապիտալի միա-
կցումը բանկայինին, խոշոր հողատիրութեան ներ-
գրավումը կապիտալիստական կազմակերպութիւն-
ների ընդհանուր սիստեմի մեջ և կապիտալիզմի աչդ
ձևի մոնոպոլիստական բնույթը արդյունաբերական
կապիտալի դարաշրջանը դարձրին ֆինանսական կա-
պիտալի դարաշրջան: Արդյունաբերական կապիտա-
լիզմի «ազատ մրցութիւնը», վոր բռնեց ֆեոդոլական
մոնոպոլիայի և առևտրական կապիտալի մոնոպոլիայի
տեղը, ինքը դարձավ ֆինանսական կապիտալի մոնո-
պոլիա: Միևնույն ժամանակ՝ առաջանալով ազատ
մրցութիւնից, կապիտալիստական մոնոպոլիաները
չեն վերացնում նրան, այլ գոյութիւն ունեն նրա
վերևը և նրա կողքին, դրանով իսկ ծնելով մի շարք
առանձնապես սուր ու խոշոր հակասութիւններ, շը-
փումներ և կոնֆլիկտներ:

Բարդ մեքենաների, քիմիական պրոցեսների,
ելեկտրական եներգիայի աճող կիրառումը, աչդ հիմ-
քի վրա կապիտալի որդանական կազմի բարձրա-
ցումը և շահույթի նորմայի աչստեղից բղխող ան-
կումը, վոր ժամանակավորապես ջլատվում է միայն
խոշորագույն մոնոպոլ միավորումների վերաբը-
մամբ՝ շնորհիվ կարտելային բարձր գների քաղա-
քականութեան, առաջացնում են նոր հետամտումն գա-

ղութային գերշահույթի և պաշար աշխարհի նոր
վերաբաժանման համար: Ստանդարտիզացիայի յեն-
թարկած մասսայական արտադրութիւնը պահանջում
է վաճառահանման նոր արտաքին շուկաներ: Հու-
մույթի և վառիկքի աճող պահանջն առաջացնում է
ուժեղացում հետամտումն նրանց աղբյուրների: Վեր-
ջապես բարձր պրոտեկցիոնիզմի սիստեմը, վոր ար-
գելք է հանդիսանում ապրանքների արտահանման և
լրացուցիչ շահույթ ապահովում արտահանված կա-
պիտալի համար, լրացուցիչ ստիմուլներ է ստեղծում
կապիտալի եքսպորտի համար: Ուստի կապիտալի
եքսպորտը տնտեսական կապի վճռական և սպեցիֆիկ
ձևն է դառնում համաշխարհային կապիտալիստական
եկոնոմիկայի զանազան մասերի միջև: Սրա արդյունքն
այն է, վոր մոնոպոլիտիրութիւնը վաճառահանման գա-
ղութային շուկաների, հումույթի աղբյուրների և կա-
պիտալի կիրառման շրջանների վերաբըմամբ ծայրա-
հեղորեն ուժեղացնում է կապիտալիստական զարգաց-
ման ընդհանուր անհամաչափութիւնը և սրում կոն-
ֆլիկտները ֆինանսական կապիտալի «մեծ պետու-
թիւնների» միջև գաղութների և աղբեցութեան շը-
ջանների վերաբաժանման համար:

Այսպիսով համաշխարհային տնտեսութեան ար-
տադրողական ուժերի աճումը տանում է դեպի տըն-
տեսական կյանքի հետագա միջադգայնացումը և միև-
նույն ժամանակ դեպի պաշարը աշխարհի նոր վերա-
բաժանման համար, այն աշխարհի, վորն արդեն բաժան-
ված է ֆինանսական կապիտալի խոշորագույն պետու-
թիւնների միջև, դեպի աչդ պաշարի ձևերի փոփոխումն
ու սրումն, դեպի եժան դների մեթոդի փոխարինումը

ավելի ու ավելի չափով ուժային ճնշման մեթոդներով (բռնկոտ, բարձր պրոտեկցիոնիզմ, մաքսային պատերազմներ, պատերազմներ բառիս ըստ իմաստով և այլն): Հետևապես, կապիտալիզմի մոնոպոլիստական ձևին ուղեկցում են անխուսափելի իմպերիալիստական պատերազմները, վորոնք իրենց ընդգրկումով և իրենց տեխնիկայի կործանարար ուժով նմանը չունեն համաշխարհային պատմութեան մեջ:

3. Իմպերիալիզմի ուժերը յեզ հեղա- փոխութեան ուժերը

Կապիտալիզմի իմպերիալիստական ձևը, տիրապետող դասակարգի զանազան ֆրակցիաների համախմբման տենդինցն արտահայտելով, պրոլետարիատի լայն մասսաները հակադրում է վոչ թե առանձին ձեռնարկատիրոջ, այլ աճող չափով ամբողջութեամբ վերցրած կապիտալիստների ամբողջ դասակարգին ու նրա պետական իշխանութեանը: Մյուս կողմից, կապիտալիզմի այդ ձևը պայթեցնում է ազգային պետութեան նեղացած անջրպետները և ընդլայնում տիրապետող մեծապետական ազգի պետական կապիտալիստական իշխանութեան շրջանակները, այդ իշխանութեանը հակադրելով ազգայնորեն ճնշված ժողովուրդների միլիոնավոր մասսաներին թե այսպես կոչված փոքր ազգերի մեջ և թե դադութներում: Վերջապես, կապիտալիզմի այդ ձևն ամենասուր կերպով հակադրում է միմյանց իմպերիալիստական պետութեանները: Իրերի այս դրութեան պարագայում բուրժուազիայի համար առանձին նշանակութեուն է ստանում

պետական իշխանութեունը, վոր դառնում է ֆինանսական-կապիտալիստական ոլիգարխիայի դիկտատուրան, նրա համակենտրոնացած հզորութեան արտահայտութեունը: Այդ բազմազգի իմպերիալիստական պետութեան ֆունկցիաները ծավալվում են բոլոր ուղղութեուններով: Զարգացումն պետական-կապիտալիստական ձևերի, վորոնք հեշտացնում են թե պաշարը արտաքին շուկայում (տնտեսութեան ռազմական մոբիլիզացիա) և թե պաշարն ընդդեմ բանվոր դասակարգի,—միլիտարիզմի բացառիկ հրեշավոր աճումը (զորաբանակ, ծովային և ոդային տորմիզը, քիմիայի և բակտերիոլոգիայի կիրառումը), իմպերիալիստական պետութեան աճող ճնշումը բանվոր դասակարգի նկատմամբ (շահագործման աճումն և ուղղակի ճնշումը մի կողմից, բուրժուազիական ռեֆորմիստական վերնաշերտի կաշառման սխտեմատիկ քաղաքականութեունը մյուս կողմից), —այս ամենն արտահայտում է պետական իշխանութեան տեսակարար կշռի ահագին աճումը: Այս պայմաններում պրոլետարիատի յուրաքանչյուր փոքր իշատե խոշոր յելույթը դառնում է յելույթ ընդդեմ պետական իշխանութեան, այսինքն քաղաքական յելույթ:

Այսպես, ուրեմն, կապիտալիզմի զարգացումը, և մանավանդ այդ զարգացման իմպերիալիստական դաշըրջանը, վերարտադրում է կապիտալիզմի հիմնական հակասութեուններն ավելի ու ավելի վիթխարի մասշտաբով: Մրցութեունը մանր կապիտալիստների միջև դադարում է սիայն նրա համար, վորպեսզի փոխարինվի խոշորների մրցութեամբ: այնտեղ, ուր հանդարտում է խոշորների մրցութեունը, նա բորբոք-

վում են կապիտալի մագնատներին հսկայական միություններին և նրանց պետութայններին միջև, — տեղական և ազգային կրիզիսները դառնում են կրիզիսներ, վորոնք ընդգրկում են միշտ քանակներ, իսկ այնուհետև դառնում են համաշխարհային կրիզիսներ. տեղական բնույթ կրող պատերազմներին փոխարինում են կոալիցիաների պատերազմները և համաշխարհային պատերազմները, դասակարգային պայքարն առանձին բանվորական խմբերի մեկուսացած յեղութայններից փոխակերպվում է համաշխարհային պրոլետարիատի ազգային, իսկ այնուհետև միջազգային պայքարի՝ ընդդեմ համաշխարհային բուրժուազիայի։ Վերջապես, ֆինանսական կապիտալի հզորապես կազմակերպված ուժերի դեմ կազմակերպվում են յերկու գլխավոր հեղափոխական ուժեր՝ մի կողմից կապիտալիստական պետությունների բանվորները, մյուս կողմից ոտաբերկրյա կապիտալի լծի տակ ճգմված՝ գաղութների ժողովրդական մասսաները, վորոնք ընթանում են միջազգային հեղափոխական պրոլետարական շարժման ղեկավարութեամբ և հեղեմոնիայի տակ։

Սակայն այս հիմնական հեղափոխական տենդենցը ժամանակավորապես ջլատվում է յեվրոպական, հյուսիս-ամերիկական և յապոնական պրոլետարիատի վորոշ մասերի կաշառումով իմպերիալիստական բուրժուազիայի կողմից և մասսաների հեղափոխական շարժումից վախեցած ազգային բուրժուազիայի դավաճանութեամբ կիսագաղութային և գաղութային յերկրներում։ Լրացուցիչ գերշահութ ստանալով, թե շնորհիվ առհասարակ համաշխարհային շուկայում ունեցած իր դերքի (ավելի զարգացած տեխնիկա, կապիտալի

եքսպորտ շահութի ավելի բարձր նորմա ունեցող յերկրները և այլն) և թե գաղութների ու կիսագաղութների թալանից, իմպերիալիստական պետութայնների բուրժուազիան այդ գերշահութների հաշվին բարձրացնում էր «իր» բանվորների մի մասի աշխատավարձը, այդպիսով շահագրգռելով նրանց «հայրենական» կապիտալիզմի զարգացման դործում, գաղութային թալանի գործում և հավատարմութեան մեջ՝ հանդես գալով իմպերիալիստական պետութայն։ Այդ սխառմատիկ կաշառումը գործադրվում էր և գործադրվում էր առանձնապես ընդարձակ կերպով ուժեղագույն իմպերիալիստական յերկրներում, իր ամենավառ արտապերիալիստական յերկրներում, իր ամենավառ արտահայտութայնը գտնելով բանվորական արիստոկրատիայի և բանվոր դասակարգի բյուրոկրատական խավերի իդեոլոգիայի ու պրակտիկայի մեջ սոցիալ-դեմոկրատիայի և արհմիութայնների ղեկավար կազմերի, վորոնք հանդիսանում են բուրժուական ազդեցութայն ուղղակի հաղորդիչները պրոլետարիատին և կապիտալիստական կարգի լավագույն նեցուկը։

Բայց, կյանքի կոչելով բանվոր դասակարգի կաշառվող վերնաշերտի աճումը, իմպերիալիզմը վերջիվերջո գործանում է նրա ազդեցութայնը բանվոր դասակարգի վերաբերմամբ, վոր չափով վոր իմպերիալիզմի հակասութայնների խորացումը, բանվորական լայն մասսաների դրութայն վատթարացումը և պրոլետարիատի մասսայական գործադրութայնը, պատերազմական կոնֆլիկտների ահազին ծախքերը և այդ կոնֆլիկտների ծանր հետևանքները, միքանի պետութայնների մենաշնորհյալ դերքերի կորուստը համաշխարհային շուկայում, գաղութների անցումն այլ պե-

տությունները և այլն, փոքր փոքրում են սոցիալ-իմպերիա-
լիզմի հիմքը մասսաների մեջ: Հավասարապես բուր-
ժուազիայի տարրեր խավերի սիստեմատիկ կաշառումը
զաղութներում ու կիսազաղութներում, նրա դավաճա-
նությունը ազգային-հեղափոխական շարժմանը և նրա
մերձեցումը իմպերիալիստական պետություններին
միայն ժամանակավորապես են ջլատում հեղափոխա-
կան կրիզիսի զարգացումը: Վերջին հաշվով դա տա-
նում է դեպի իմպերիալիստական ճնշման ուժեղացումը,
դեպի ժողովրդական մասսաների նկատմամբ ազգային
բուրժուազիայի ունեցած ազդեցության անկումը,
դեպի հեղափոխական կրիզիսի սրումն, դեպի գյու-
ղացիության ամենալայն մասսաների ագրարային հեղա-
փոխության բորբոքումն ու դեպի զաղութային և կախյալ
յերկրների պրոլետարիատի հեգեմոնիայի պայմանների
ստեղծումն ժողովրդական մասսաների անկախության
և լիակատար ազգային ազատագրության համար մղվող
պայքարում:

4. Իմպերիալիզմը յեվ կապիտալիզմի խորհակումը

Իմպերիալիզմը վերին աստիճանի զարգացրել է
համաշխարհային կապիտալիզմի արտադրողական
ուժերը: Նա ավարտել է հասարակության սոցիալիս-
տական կազմակերպության բոլոր նյութական նախա-
դրյալների պատրաստումը: Իր պատերազմներով նա
ցույց է տալիս, Վոր իմպերիալիստական պետություն-
ների սահմանափակ շրջանակներին վերաճած համաշ-
խարհային տնտեսության արտադրողական ուժերը
պահանջում են տնտեսության կազմակերպումն իր

համաշխարհային, միջազգային մասշտաբով: Իմպերիա-
լիզմը փորձ է անում լուծելու այդ հակասությունը,
հրով ու սրով ճանապարհ բանալով համաշխարհային
պետական-կապիտալիստական միասնական տրեստի
համար, վոր կազմակերպում է ամբողջ համաշխարհա-
յին տնտեսությունը: Այդ արյունոտ ուտոպիան ներ-
բողվում է սոցիալ-դեմոկրատական իդեոլոգիաների կող-
մից վորպես «կազմակերպված» նոր կապիտալիզմի
խաղաղ մեթոդ: Իրականության մեջ այդ ուտոպիան
իր ճանապարհին հանդիպում է աշխարհի մասշտաբի
անհաղթելի որջեկտիվ խոչընդոտների, վոր կապիտա-
լիզմն անխուսափելիորեն պետք է ընկնի իր սեփական
հակասությունների ծանրության տակ: Կապիտալիզմի
անհամաչափ զարգացման որենքը, վոր սրվում է իմ-
պերիալիստական դարաշրջանում, անհնարին է դար-
ձնում իմպերիալիստական պետությունների տեղական
ու հաստատուն միջազգային համախմբումները: Մյուս
կողմից, մի շարք իմպերիալիստական պատերազմներ,
վորոնք համաշխարհային պատերազմներ են դառնում,
վորոնց միջոցով կապիտալի կենտրոնացման որենքը
ձգտում է հասնել իր համաշխարհային սահմանին—
միասնական համաշխարհային տրեստին—աշխարհի
ավերմունքներ են բերում, աշխարհի ծանրություններ
են բարդում բանվոր դասակարգի և միլիտանտոր գա-
ղութային պրոլետարների ու գյուղացիների ունեղին,
վոր կապիտալիզմը պետք է շատ ավելի վաղ անխուսա-
փելիորեն կործանվի պրոլետարական հեղափոխության
հարվածների տակ:

Բարձրագույն փուլը լինելով կապիտալիզմի զար-
գացման, ահագին չափերի հասցնելով համաշխարհա-

յին տնտեսութեան արտադրողական ուժերը, ըստ իր պատկերի ու նմանութեան վերաշինելով ամբողջ աշխարհը, իմպերիալիզմը ֆինանսական կապիտալիստական շահագործման շրջագծի մեջ է քաշում բոլոր գաղութները, բոլոր ցեղերը և բոլոր ժողովուրդները: Բայց միևնույն ժամանակ կապիտալի մոնոպոլիստական ձևն աճող չափով դարգացնում է կապիտալիզմի պարագիտային վերասերման, փաման, անկման տարրերը: Վորոշ չափով վոչնչացնելով մրցութեան շարժիչ ուժը, կարտելային գների քաղաքականութիւնն վարելով, անսահմանափակ կերպով տնորինելով շուկայի վիճակը, մշնոպոլ կապիտալը տենդենց ունի կասեցնելու արտադրողական ուժերի հետագա զարգացումը: Գերշահութիւն ահագին գումարներ քամելով միլիոնավոր գաղութային բանվորներին ու գյուղացիներին, հսկայական յեկամուտներ կուտակելով այդ շահագործումից, իմպերիալիզմն ստեղծում է փտող և պարագիտորեն վերասերվող ռանտյե-պետութիւնների տիպը և կուպոնները խուզելով ապրող մակաբույծների ամբողջ խավեր: Ավարտելով սոցիալիզմի նյութական հախադրյալների ստեղծման պրոցեսը (արտադրութեան միջոցների կոնցենտրացիա, աշխատանքի վիթխարի հանրայնացում, բանվորական կազմակերպութիւնների աճում), իմպերիալիստական դարաշրջանը սրում է հակասութիւնները «մեծ պետութիւնների» միջև և ծնունդ տալիս պատերազմների, վորոնք տանում են դեպի միասնական համաշխարհային տնտեսութեան քայքայումը: Ուստի իմպերիալիզմը փսոյ յեւ մահացող կապիտալիզմն է: Նա առհասարակ կապիտալիզմի զարգացման վերջին ետապն է: Նա համաշխարհային սոցիալիստական հեղափոխության նախորդակն է:

Այսպիսով, միջազգային պրոլետարական հեղափոխութիւնը բղխում է առհասարակ կապիտալիզմի զարգացման պայմաններից, առանձնապէս նրա իմպերիալիստական փուլից: Կապիտալիստական սիստեմն իր ամբողջութեամբ գնում է դեպի իր վերջնական անկումը: Ֆինանսական կապիտալի դիկտատուրան կործանվում է, տեղի տալով պրոլետարիատի դիկտատուրային:

II. ԿԱՊԻՏԱԼԻՉՄԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿՐԻՋԻՄԻ ՅԵՎ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՓՈԽԼԸ

1. Համառոտագրության պատճառով յեվ հեղափոխական կրիգիսի ընթացքը

Իմպերիալիստական պայքարը կապիտալի խոշորագույն պետությունների միջև աշխարհի նոր վերաբաժանման համար հասցրեց առաջին համաշխարհային իմպերիալիստական պատերազմին (1914—1918 թ. թ.): Այդ պատերազմը ցնցեց համաշխարհային կապիտալիզմի ամբողջ սխտեմը և սկիզբ դրեց նրա ընդհանուր կրիգիսի շրջանին: Նա իրեն ի սպաս դրեց պատերազմող չեղերների ամբողջ ժողովրդատնտեսությունը, ստեղծելով պետական կապիտալիզմի զրահավոր բռնեցքը, անարտադրողական ծախսերը հասցրեց վիթխարի չափերի, վոչնչացրեց ահագին քանակությամբ արտադրության միջոցներ և բանվորական կենդանի ուժ, ավերեց ժողովրդական լայն մասսաներին, անհամար դժվարություններ ստեղծեց ինդուստրիալ բանվորների, գյուղացիների, գաղութային ժողովուրդների համար: Նա անխուսափելիորեն սրեց դասակարգային կռիվը, վորը վերաճեց և դարձավ մասսաների բացահայտ հեղափոխական չեղելներ և քաղաքացիական պատերազմ: Իմպերիալիստական ֆրոնտը պատուվեց իր ամենաթույլ ողակի մեջ—ցարական Ռուս-

սաստանում: 1917 թվականի փետրվարյան հեղափոխությունը տապալեց խոշոր-կալվաճառիրական ինքնակալության արքայատությունը: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը տապալեց բուրժուազիայի տիրապետությունը: Այդ հաղթական պրոլետարական հեղափոխությունը եքսպրոպրիացիայի յենթարկեց եքսպրոպրիատորներին, բուրժուազիայից և կալվաճառներին խլեց արտադրության միջոցները, մարդկային պատմության մեջ առաջին անգամ ստեղծեց և ամրապնդեց պրոլետարիատի դիկտատուրան ահագին չեղելու, կյանքում մարմնացրեց պետություն նոր, խոշորացրեց տիպ և սկիզբ դրեց պրոլետարիատի միջազգային հեղափոխության:

Համաշխարհային ամբողջ կապիտալիզմի հզոր ցնցման, դասակարգային պայքարի սրման հիմքի վրա և պրոլետարիատի Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն անմիջական ազդեցություն տակ տեղի ունեցան մի շարք հեղափոխություններ և հեղափոխական յեղություններ թե Յեկրոպայի մայր ցամաքում, թե Կապուսթային ու կիսագաղութային չեղելներում՝ 1918 թվականի հունվարին—բանվորական հեղափոխությունը Ֆինլանդիայում. 1918 թվ. ոգոստոսին—այսպես կոչված «բրնձային ապստամբությունները» Յապոնիայում. 1918 թվ. նոյեմբերին—Ավստրիայի և Գերմանիայի հեղափոխությունները, վորոնք տապալեցին կիսաֆեոդալական միապետությունների ռեժիմը. 1919 թվ. մարտին—պրոլետարական հեղափոխությունը Հունգարիայում և ապստամբությունը Կորեայում. 1919 թվ. ապրիլին—խորհրդային իշխանություն Բավարիայում. 1920 թվ. հունվարին—ազգային-բուր-

ժուական հեղափոխութիւնը Տաճկաստանում. 1920 թ. սեպտեմբերին — Ֆարքիկաների զբաղումը բանվոր-
ների կողմից Իտալիայում. 1921 թվ. մարտին — առա-
ջավոր բանվորների ապստամբութիւնը Գերմանիա-
յում. 1923 թվ. սեպտեմբերին — ապստամբութիւնը
Բոլգարիայում. 1923 թվ. աշնանը — հեղափոխական
կրիզիսը Գերմանիայում. 1924 թվ. դեկտեմբերին
— ապստամբութիւնն Եստոնիայում. 1925 թվի
ապրիլին — ապստամբութիւնը Մարոկկոյում. ոգոս-
տոսին — Սիրիայում. 1926 թվ. մայիսին — ընդհա-
նուր գործադուլն Անգլիայում. 1927 թվի հուլիսին
— բանվորների ապստամբութիւնը Վիեննայում: Այս
բոլոր փաստերը և, վերջապես, այնպիսի անցքերն,
ինչպէս ապստամբութիւնն Ինդոնեզիայում, խորը
խմորումը Հնդկաստանում, չինական մեծ հեղափոխու-
թիւնը, վորը ցնցեց ասիական ամբողջ մայր ցամաքը,
մեկ միջազգային-հեղափոխական շղթայի ողակներ
են հանդիսանում, կապիտալիզմի խորագույն ընդհա-
նուր կրիզիսի բաղկացուցիչ մասերը: Այդ միջազգային
հեղափոխական պրոցեսսն ընդգրկել է և անմիջական
պաշարը պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար, և
ազգային ազատագրական պատերազմները, և գաղութ-
ային ապստամբութիւններն ընդգնմ իմպերիալիզմի,
վորոնք անխզելիորեն շաղկապված են գլոբալացիու-
թյան միլիոնավոր մասսաների ագրարային շարժման
հետ: Այսպիսով, մարդկության ահադին մասսաները
ներգրավված են հեղափոխական հեղեղատի մեջ: Հա-
մաշխարհային պատմութիւնը մտել է իր զարգացման
նոր փուլի մեջ, կապիտալիստական սիստեմի ընդհա-
նուր տեսական կրիզիսի փուլի մեջ: Ընդսմին համաշ-

խարհային տնտեսության միասնականութիւնն իր ար-
տահայտութիւնն է գտել հեղափոխութեան միջազգային
բնույթի մեջ, իսկ նրա առանձին մասերի զարգաց-
ման անհամաչափութիւնը — առանձին չերկրների հե-
ղափոխութիւնները տարբեր ժամանակներում կատա-
րելու մեջ:

Կապիտալիզմի սուր կրիզիսի (1918—1921 թ. թ.)
հիմքի վրա առաջացած՝ հեղաշրջման առաջին
փորձերը վերջացան պրոլետարիատի դիկտատուրայի
հաղթանակով ու ամրապնդմամբ ԽՍՀՄ ու պրոլետա-
րիատի պարտութիւնով մի ամբողջ շարք յերկրներում:
Այդ պարտութիւնները նախ և առաջ արդյունքն են
հանդիսանում սոցիալ-դեմոկրատական առաջնորդների
և արհեստակցական շարժման ռեֆորմիստական լիդեր-
ների դավաճանական տակտիկայի, նմանապէս և ար-
դյունքը այն հանգամանքի, վոր կոմունիստների
յետեղ դեռևս չկար բանվոր դասակարգի մեծամասնու-
թիւնը, և մի շարք կարեւորագույն յերկրներում առ-
հասարակ դեռևս գոյութիւն չունեցին կոմունիստական
կուսակցութիւններ: Այդ պարտութիւնների հիմքի
վրա, վորոնք ստեղծեցին պրոլետարիատի գաղութային
ժողովուրդների մասսաների ուժեղացրած շահագործ-
ման հնարավորութիւն, նրանց կենսական մակարդա-
կի խիստ իջեցման հիմքի վրա բուրժուազիան հասավ
կապիտալիստական հարաբերութիւնների մասնակի
կայունացման:

2. Հեղափոխական կրիզիսը յեվ հակահեղափոխա- կան սոցիալ-դեմոկրատիան

Միջազգային հեղափոխութեան ընթացքի մեջ
խոշորագույն հակահեղափոխութեան ուժի հատուկ նը-

շանակութիւնն ստացան սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութիւնները և ռեֆորմիստական արհեստակցական միութիւնները ղեկավար կաշիները, իսկ մյուս կողմից—կապիտալիստական ֆաշիստական տիպի մարտական կազմակերպութիւնները. այդ ուժն ակտիվ կերպով պայքարեց հեղափոխութեան դեմ և ակտիվորեն սատարեց կապիտալիզմի մասնակի կայունացմանը:

1914—1918 թ. թ. պատերազմական կրիզիսին ուղեկցեց սոցիալ-դեմոկրատական Ֆեդերոդ ԵՏԵՐ-ՆԱԳԻՈՆԱՅԻ խայտառակ փլուզումը: Լիովին հակասելով Մարքս-Ենգելսի «Կոմունիստական Մանիֆեստի» այն թեզիսին, թե կապիտալիզմի որոք պրոլետարները հայրենիք չունեն, լիովին հակասելով Շտուտգարտի և Բադեյի կոնգրեսների հակապատերազմական բանաձևներին՝ ազգային-սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութիւնները լիդերները, չեզակի բացառութիւններով, քվեարկեցին հոգուտ պատերազմական վարկերի, վճռականորեն արտահայտվեցին հոգուտ իմպերիալիստական «հայրենիքները» (այսինքն իմպերիալիստական բուրժուազիայի պետական կազմակերպութիւնները) պաշտպանութեան և, փոխանակ կովկասում իմպերիալիստական պատերազմի դեմ, դարձան նրա հավատարիմ զինվորները, պրոպագանդիստներն ու չեզդիչները (սոցիալ-հայրենասիրութիւն, վոր վերաճում է և դառնում սոցիալ-իմպերիալիզմ): Հետևյալ շրջանում սոցիալ-դեմոկրատիան սատարում էր հափըշտակողական պաշմանագրերին (Բրեստ, Վերսալ). նա հանդես եր գալիս վորպես ակտիվ ուժ գնահատվող կողմը՝ պրոլետարական ապստամբութիւնների արշունդոտ ճնշման ժամանակ (Նոսկե).— նա զինված

պայքար մղեց պրոլետարական առաջին հանրապետութեան դեմ (Խորհրդային Ռուսաստան). նա դավաճանորեն մատնում էր իշխանութիւնը նվաճած պրոլետարիատին (Հունգարիա). նա մտավ իմպերիալիստական Ազգերի Լիգայի մեջ (Թոմաս, Պոլ Բոնկուր, Վանդերվելդե) նա ուղղակի իմպերիալիստական ստրկատերերի կողմն էր բռնում ընդդէմ գաղութային ստրուկները (անգլիական բանվորական կուսակցութիւնը). նա ակտիվ կերպով սատարում էր բանվոր դասակարգի ամենառեակցիոն դահիճներին (Բոլգարիա, Լեհաստան). նա իր վրա չէր վերցնում իմպերիալիստական «ռազմական որհնքները» նախաձեռնութիւնը (Ֆրանսիա). նա մատնեց անգլիական պրոլետարիատի ընդհանուր մեծ գործադուլը. նա ոգնեց խեղդելու հանքային բանվորների գործադուլը. նա ոգնեց և ոգնում է խեղդելու Ջինանաստանն ու Հնդկաստանը (Մակդոնալդի կառավարութիւնը). նա հանդիսանում է իմպերիալիստական Ազգերի Լիգայի պրոպագանդիստը, կապիտալի մոնետարիզմ և կազմակերպող ուժը ԽՍՀՄ-ի պրոլետարիատի զիկտատուրայի դեմ մղվող պայքարում (Կուլցկի, Հիլֆերդինգ): Սիստեմատիկորեն անցկացնելով այդ հակահեղափոխական քաղաքականութիւնը, սոցիալ-դեմոկրատիան պրոթում է իր լեքիու թեով սոցիալ-դեմոկրատիայի բացահայտ հակահեղափոխական, աջ թեւն անհրաժեշտ է բուրժուազիայի հետ բանակցութիւններ վարելու և անմիջական կապի համար, «ձախը»—բանվորների առանձնապես նուրբ խաբէլութեան համար: «Ձախ» սոցիալ-դեմոկրատիան, վոր պացիֆիստական, իսկ չեքիսն նույնիսկ հեղափոխական ֆրադի հետ է խա-

ղուս, իրոք հանդես ե գալիս բանվորների դեմ, մասնավանդ ամենակրիտիկական մոմենտներին (անգլիական «անկախները» և Գլխորհրդի «ձախ» առաջնորդները 1926 թվ. ընդհանուր գործադուլի ժամանակ, Ուտո Բաուերն ու Ընկ. Վիեննայի ապստամբության ժամանակ և այլն), ուստի սոցիալ դեմոկրատական կուսակցությունների ամենից վտանգավոր ֆրակցիան ե հանդիսանում: Սպասարկելով բանվոր դասակարգի շարքերում բուրժուազիայի շահերին և ամբողջովին կանգնած լինելով բուրժուազիայի հետ դասակարգային համագործակցութուն ու կոալիցիա ստեղծելու գաղափարի հողի վրա, սոցիալ-դեմոկրատիան վորոշ ժամանակաշրջաններում հարկադրված ե լինում անցնել ուղղորդիցիոն կուսակցության դրության և անգամ պրոլետարիատի դասակարգային շահերի պաշտպանութունը ձեռնանել նրա անտեսական կռիվում միայն այն նպատակով, վոր դրանով բանվորության մի մասի վրատահությունը նվաճելով, ել ավելի ամոթալի կերպով դավաճանի նրա տեական շահերին, մասնավանդ դասակարգային վճռական ճակատամարտերի ժամանակ:

Սոցիալ-դեմոկրատիայի հիմնական դերն այժմ կայանում ե նրանում, վոր ջլատե պրոլետարիատի անհրաժեշտ, մարտական միասնականությունը իմպերիալիզմի դեմ ուղղված նրա պայքարում: Կապիտալի դեմ մղվող պրոլետարական պայքարի միասնական ճակատը պառակտելով ու քայքայելով, սոցիալ-դեմոկրատիան իմպերիալիզմի գլխավոր նեցուկն ե հանդիսանում բանվոր դասակարգի մեջ: Բոլոր չերանդների միջադգային սոցիալ-դեմոկրատիան, Յերրորդ Ինտերնացիոնալն ու նրա արհեստակցական ֆիլիալ

բաժանմունքը, արհմիությունների Ամստերդամի միավորութունը, ալյալսով, դարձան բուրժուական հասարակության սեղերվը, նրա ամենից հավատարիմ հենարանը:

3. Կապիտալիզմի Կրիզիսը յեվ Ֆաեիզմը

Սոցիալ-դեմոկրատիայի կողքին, վորի ոգնությամբ բուրժուազիան ճնշում ե բանվորներին կամ քնեցնում նրանց դասակարգային աշարջությունը, հանդես ե գալիս Ֆաեիզմը:

Իմպերիալիզմի դարաշրջանը, դասակարգային կռիվ սրումն ու քաղաքացիական պատերազմի տարրերի աճումը՝ մասնավանդ համաշխարհային իմպերիալիստական պատերազմից հետո՝ անանկացման հասցրին պարլամենտարիզմը:

Սրանից առաջացան կառավարման «նոր» մեթոդներ ու ձևեր (որինակ, փոքր կարինետների սխտեմը, անդրկոլիսյան ոլիգարխիական խմբակների՝ ստեղծումն, «ժողովրդական ներկայացուցչության» դերի անկումն ու կեղծումը, «դեմոկրատական ազատությունների» կրճատումն ու վոչնչացումը և այլն):

Բուրժուական-իմպերիալիստական սեակցիայի առաջնադասման ալդ պրոցեսսը պատմական առանձնահատուկ պայմանները պարագայում ստանում ե ֆաշիզմի ձև: Այդպիսի պայմաններ հանդիսանում են՝ կապիտալիստական հարաբերությունների անկայունությունը, սոցիալիստական ապադասակարգայնացած բազմաթիվ տարրերի առկայությունը, քաղաքային մանր բուրժուազիայի և ինտելլիգենցիայի լայն խավերի աղքատացումը, դուռական մանր բուրժուազիայի

դժգոհությունը, վերջապես, պրոլետարիատի մասսայական յեղեղթների շարունակական սպառնալիքը: Վորպեսզի իր համար ապահովե իշխանության ավելի մեծ կայունությունը, նրա ամբողջությունն ու ֆնալությունը, բուրժուազիան ավելի ու ավելի հարկադրվում է պարլամենտական սխտեմից անցնելու միջկուսակցական հարաբերություններից ու կոմբինացիաներից անկախ ֆաշիստական մեթոդիս: Այդ մեթոդը մեթոդն է անմիջական դիկտատուրայի, վոր իդեոլոգիայպես քողարկվում է «համազգային գաղափարով» և «արհեստների» (իսկ ըստ ելուծյան տիրապետող դասակարգերի զանազան խմբերի) ներկայացուցչությամբ, մեթոդը՝ ոգտագործելու մանր բուրժուական, ինտելլիգենտական և այլ մասսաների դժգոհությունը յուրորինակ սոցիալական դեմագոգիայի միջոցով (տնտիսեմիտիզմ, մասնակի հարձակումներ վաշխառուական կապիտալի դեմ, վրդովմունք պարլամենտական «խոսարանից») և իշխանության կաշառասիրության սխտեմի օգնությամբ, վոր արտահայտվում է ֆաշիստական գուգաղների, կուսակցական ապարաւտի և աստիճանավորության միախռնված և վարձատրվող հիերարխիայի ստեղծման մեջ ընդամին ֆաշիզմը ձգտում է թափանցել բանվորական շրջանի մեջ ևս, հավսք սգրելով բանվորների ամենից հետաճայ խավերը, ոգտագործելով նրանց դժգոհությունը, սոցիալ-դեմոկրատիայի կրավորականությունը և այլն:

Ֆաշիզմի գլխավոր խնդիրն է բանվորական հեղափոխական ավանգարդի, այսինքն պրոլետարիատի կոմիտենիստական խավերի և նրանց կադրային կազմի ջախջախումը: Ֆաշիզմի բնորոշ գծերն են հանդիսա-

նում սոցիալիստական դեմագոգիայի, իշխանության կաշառակերության սխտեմի և ակտիվ սպիտակ տերրորի համակցությունն ու իմպերիալիստական ծայրահեղ ագրեսիվությունը արտաքին քաղաքականության բնագավառում: Բուրժուազիայի համար առանձնապես կրիտիկական շրջաններում ոգտագործելով հակակապիտալիստական ֆրազաբանությունը, ֆաշիզմը հաստատուն դիրք ստեղծելով պետական իշխանության դեկի մոտ, ավելի ու ավելի յե յերևան հանում իրեն վորպես խոշոր կապիտալի տերրորիստական դիկտատուրա, ճանապարհին կորցնելով իր հակակապիտալիստական չխկչխկան խաղալիքները:

Համակերպվելով քաղաքական կոնյունկտուրայի փոփոխման, բուրժուազիան ոգտագործում է ֆաշիզմի մեթոդները և սոցիալ-դեմոկրատիայի հետ կռալիցիա կնքելու մեթոդները, ընդսմին ինքը սոցիալ-դեմոկրատիան կապիտալիզմի համար ամենից կրիտիկական մոմենտներին հաճախ խաղում է ֆաշիստական դեր: Զարգացման ընթացքում նա յերևան է հանում ֆաշիստական տենդենցներ, մի բան, վոր չի խանգարում նրան քաղաքական այլ կոնյունկտուրայի ժամանակ դեմ գնալ բուրժուական կառավարության վորպես ոպպոզիցիոն կուսակցություն: Ֆաշիզմի մեթոդը և սոցիալ-դեմոկրատիայի հետ կռալիցիա կնքելու մեթոդը, լինելով արտասովոր մեթոդներ «նորմալ» կապիտալիզմի համար և կապիտալիստական ընդհանուր կրիզիսի հատկանիշները հանդիսանալով, ոգտագործվում են բուրժուազիայի կողմից դանդաղեցնելու համար հեղափոխության առաջխաղաց ընթացքը:

**4. Կապիթալիստական կալուցացման հակասու-
թյունները յեզ կապիթալիզմի էեղափոխական
անկման անխուսափելիությունը**

Հետպատերազմյան ամբողջ պատմական շրջանի
փորձն ապացուցում է, Վոր բանվոր դասակարգի
վերաբերմամբ գործադրված դաժան միջոցներով ու-
նրա կենսական մակարդակի վրա կատարած սխտե-
մատիկ ճնշումով կապիտալիզմի ստաբիլիզացիան չի
կարող չլինել մասնակի, ժամանակավոր, փտած:

Սակայն տեխնիկայի թռիչքակերպ և տեղային
զարգացումը, Վոր միջանի յերկրներում գրեթե
հասնում է տեխնիկական նոր հեղաշրջման աստիճա-
նի, կապիտալի համակենտրոնացման և կենտրոնաց-
ման արագացած պրոցեսը, վիթխարի տրեստների
«ազդակին» և միջազգային մոնոպոլիաների ստեղծումը,
տրեստների և պետական իշխանություն միակցումը,
համաշխարհային կապիտալիստական տնտեսության
աճումը չեն կարող հաղթահարել կապիտալիստական
սխտեմի ընդհանուր կրիզիսը: Համաշխարհային տրե-
տեսության պառակտումը կապիտալիստական և սո-
ցիալիստական հատվածների, շուկաների նեղացումը,
հակաիմպերիալիստական շարժումը պաղուծներում
ծալրահեղորեն սրում են նոր, հետպատերազմյան
հիմքի վրա զարգացող կապիտալիզմի բոլոր հակա-
սությունները: Ինքը տեխնիկական պրոգրեսն ու
արդյունաբերության ռացիոնալիզացիան, Վորոնց
մյուս կողմը մի շարք ձեռնարկությունների փակումն
է ու լիկվիդացիան, արտադրանքի սահմանափակումը,
բանվորական ուժի անխնա և գիշատիչ շահագործումը

հասցնում են առաջներում հտեսնված, խրոնիկական
ահագին գործազրկության: Փաստ է դառնում բան-
վոր դասակարգի զրուծյան բացարձակ վատթարացումը
նույնիսկ մի շարք զարգացած կապիտալիստական յեր-
կրներում: Իմպերիալիստական յերկրների միջև գոյու-
թյուն ունեցող մրցության աճումը և պատերազմի մըշ-
տական սպառնալիքը, դասակարգային կոնֆլիկտների
աճող լարվածությունը նախադրյալներ են ստեղծում
կապիտալիզմի ընդհանուր կրիզիսի և համաշխարհային
պրոլետարական հեղափոխության զարգացման նոր,
եւ ավելի բարձր աստիճանի համար:

Իմպերիալիստական պատերազմների առաջին
շրջանի (1914—1918 թ. թ. համաշխարհային պատե-
րազմը) և Ռուսաստանի ցարի նախկին կայսրության
մեջ բանվոր դասակարգի տարած Հոկտեմբերյան
հաղթության հետեանքով համաշխարհային տնտեսու-
թյունը պառակտվեց յերկու սկզբունքորեն թշնամա-
կան բանակի՝ իմպերիալիստական պետությունների բա-
նակ յեւ ԽՍՀՄ պրոլետարիատի դիկտատուրա:

Դասակարգային կռուցվածքների տարբերու-
թյունը, իշխանության դասակարգային բնության
տարբերությունը, սկզբունքային տարբերությունը
ներքին ու արտաքին, տնտեսական ու կուլտուրա-
կան բաղադրականության նպատակների մեջ, ամբողջ
զարգացման սկզբունքորեն տարբեր ուղղությունը
խիստ բաղխում են առաջացնում կապիտալիստական
աշխարհի և հաղթական պրոլետարիատի պետության
միջև:

Մի ժամանակ միասնական համաշխարհային
տնտեսության շրջանակներում պայքարում են յերկու

հակամարտ սիստեմներ՝ կապիտալիզմի սիստեմը և սոցիալիզմի սիստեմը:

Դասակարգային կռիվը, վոր մինչև այժմ մղվում եր այնպիսի ձևերով, յերբ պրոլետարիատը չունեիր պետական իշխանությունը, ներկայումս վերադարձվում է ահագին, իրոք համաշխարհային մասշտաբով, ընդգամին համաշխարհային բանվոր դասակարգն ունի արդեն իր պետությունը, միջազգային պրոլետարիատի միակ հայրենիքը:

Խորհրդային Միության գոյությունը նրա համաշխարհային ազդեցությունը աշխատավոր և ճնշված մասսաների վրա ինքնին ամենից փառարտահայտությունն է համաշխարհային կապիտալիստական սիստեմի խստագույն կրիզիսի և դասակարգային կռիվի պատմություն մեջ դեռևս չեղած ընդլայնման ու սրման:

Անդորր լինելով հաղթահարել իր ներքին հակասությունները, կապիտալիստական աշխարհը փորձ է անում ստեղծելու միջազգային միավորումներ (Ազգերի Լիգա) մի գլխավոր նպատակով՝ կանգնեցնել հեղափոխական կրիզիսի անգուսպ աճումը, բլոկադայով կամ պատերազմով խեղդել պրոլետարական հանրապետությունների Միությունը: Միաժամանակ ԽՍՀՄ շուրջն են միախռնվում հեղափոխական պրոլետարիատի և գաղութային ճնշված մասսաների բոլոր ուժերը՝ կապիտալի անհաստատ, ներսից քայքայվող, բայց մինչև ատամները զինված համաշխարհային կոալիցիային հակադրված է աբսալյուտ միասնական համաշխարհային կոալիցիան: Այսպիսով իմպերիալիստական պատերազմները առաջին շրջանի

հետևանքով ծագեց համաշխարհային պատմական մասշտաբի ու նշանակության նոր սկզբունքային հակասություն՝ հակասություն ԽՍՀՄ յեվ կապիտալիստական աբսալյուտի միջև: Մյուս կողմից, սրվեցին նաև հակամարտություններ համաշխարհային ցեղասպան կապիտալիստական հասվածի ներսում: Աշխարհի տնտեսական կենտրոնի տեղափոխությունը Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, «գոլլարի հանրապետություն»՝ համաշխարհային հարստահարիչ գաղութը սրեցին հարաբերությունները Միացյալ Նահանգների և յեվրոպական կապիտալիզմի, առաջին հերթին Մեծ Բրիտանիայի կապիտալիզմի միջև: Իմպերիալիստական հին պահպանողական յերկրներից ամենահզորի, Մեծ Բրիտանիայի և իր համար արդեն համաշխարհային հեգեմոնիա նվաճած՝ յերիտասարդ իմպերիալիզմի խոշորագույն յերկրի, Միացյալ Նահանգների կոնֆլիկտը դառնում է ֆինանսական կապիտալի պետությունների միջև տեղի ունեցող համաշխարհային կոնֆլիկտի առանցքը: Վերսալի հաշտություն հետևանքով թալանված Գերմանիան, վոր տնտեսապես ապաքինվել է և վերստին բռնել է իմպերիալիստական քաղաքականության ուղին, նորից հանդես է գալիս, վորպես լուրջ մրցակից համաշխարհային շուկայում: Խաղաղ ովկիանոսում ստեղծվում է հակասությունների հանգույց, վորոնց գլխավոր հիմքը կազմում է ամերիկական-յապոնական կոնֆլիկտը: Այս հիմնական հակամարտությունների կողքին զարգանում են շահերի հակասությունները պետությունների փոփոխվող և անկայուն խմբավորումների միջև, ընդգամին յերկրորդական պետություններն ոժանդակ գործիքնե-

րի դեր են խաղում իմպերիալիստական հսկաների և նրանց կռաւիգիւհաների ձեռքին:

Համաշխարհային կապիտալիզմի արդունաբերական ապաւարատի արտադրական ունակութեան աճումը՝ պատերազմի հետեանքով Յեւրոպայում նեղացած ներքին շուկաների պարագայում, զուտ կապիտալիստական շրջանառութիւնից Խորհրդային Միութեան դուրս գալուց հետո, հումուլթային և վառելիքային կարևորագույն աղբյուրների ծայրահեղ մոնոպոլիզացիայի պայմաններում ունի այն հետեանքը, վոր կապիտալիստական պետութիւնների կոնֆլիկտները ծավալվում են: «Խաղաղ» պայքարը նաւթի, կառնշուկի, բամբակի, ածուխի, մետաղի համար, շուկաների, կապիտալների ներդրման շրջանների նոր վերաբաժանման համար անխուսափելիորին տանում է դեպի համաշխարհային նոր պատերազմ, վորն այնքան ավերիչ կլինի, վորքան մեծ են կատաղի կերպով զարգացող ռազմական տեխնիկայի հաշտութիւնները:

Միաժամանակ աճում են հակասութիւնները մետրոպոլիտաների յետ գաղութային ու կիսագաղութային յետերկրների միջև: Պատերազմի հետեանքով նկատվող յիվրոպական իմպերիալիզմի վորոշ թուլացումը, կապիտալիզմի զարգացումը գաղութներում, Խորհրդային հեղափոխութեան ազդեցութիւնը, կենտրոնախույս տենդենցները ծովային և գաղութային գլխավորագույն պետութեան — Մեծ Բրիտանիայի ներսում (Կանադա, Ավստրալիա, Հարավային Աֆրիկա) — հեշտացրին՝ ապստամբութիւնների բռնկումը գաղութներում և կիսագաղութներում: Զինական մեծ հեղափոխութիւնը, վոր շարժման մեջ դրեց հարյուրավոր

միլիոն չին ժողովուրդը, ահագին ճեղքվածք և նշանակում իմպերիալիզմի ամբողջ սիստեմում: Անընդհատ հեղափոխական խմորումը հարյուրավոր միլիոն հնդկական բանվորների և գյուղացիների մեջ սպառնում է խորտակել իմպերիալիզմի համաշխարհային միջնաբերդի — Մեծ Բրիտանիայի տիրապետութիւնը: Լատինական Ամերիկայի յերկրներում Միացյալ Նահանգների հզոր իմպերիալիզմի դեմ ուղղված տենդենցների աճումը հանդիսանում է մի ուժ, վորը կասեցնի աճումը հանդիսանում է մի ուժ, վորը կասեցնում է հյուսիս-ամերիկյան կապիտալի եքսպանսիան: Այսպիսով յերկրագնդի բնակչութեան հսկայական մեծամասնութիւնը իմպերիալիզմի դեմ ուղղված պայքարի մեջ ներգրավող հեղափոխական պրոցեսսը զարթնեցնում — այն մեծամասնութեան, վոր յենթարկված է իմպերիալիզմի միջանի խոշորագույն «մեծ պետութիւնների» ֆինանսական — կապիտալիստական ոլիգարխիային — նույնպես հանդիսանում է կապիտալիստական սիստեմի ընդհանուր խոր կրիզիսի արտահայտութիւնը: Բայց Յեւրոպայում ևս, վորտեղ իմպերիալիզմն իր ծանր կրնկի տակ է դրել մի շարք փոքր աղգերի, ազգային հարցը հանդիսանում է մի գործոն, վորը սրում է կապիտալիզմի ներքին հակասութիւնները:

Վերջապես, հեղափոխական ճգնաժամն անխուսափելիորին հասունանում է և իմպերիալիզմի բուն կենսոնններում՝ բուրժուազիայի հարձակումը բանվոր դասակարգի վրա, նրա կենսական մակարդակի վրա, նրա կազմակերպութիւնների, նրա քաղաքական իրավունքների վրա, և սպիտակ տերրորի աճումը զարգացող դիմադրութիւնն են առաջ բերում պրո-

լետարիատի լայն մասսաների կողմից և դասակարգային կռվի սրումն բանվոր դասակարգի և տրեստիֆիկացիայի չենթարկված կապիտալի միջև: Աշխատանքի վիթխարի ճակատամարտերը կապիտալի դեմ. մասսաների ձախցման ուժեղացող պրոցեսսը կոմունիստական կուսակցութունների ազդեցության և հեղինակության աճումը. բանվորական ամենալայն մասսաների համակրանքների աճումը պրոլետարական դիկտատուրայի նկատմամբ, — այս ամենը պարզ նշում է հեղափոխական նոր վերելքի հասունացումն իմպերիալիզմի կենտրոններում:

Այսպես, ուրեմն, համաշխարհային կապիտալիզմի սիստեմը, իսկ նրա հետ միասին և կապիտալիզմի մասնակի կաշտնացումը հյուծվում են զանազան ծայրերից՝ իմպերիալիստական պետութունների միջև յեղած հակասութունների և կոնֆլիկտների կողմից. գաղութների՝ կռվի չեչնող միլիոնավոր մասսաների կողմից. մետրոպոլիսների հեղափոխական պրոլետարիատի կողմից. վեջապես, ամբողջ համաշխարհային հեղափոխական շարժման հեգեմոնի — խՍՀՄ հաստատված պրոլետարական դիկտատուրայի կողմից: Միջազգային հեղափոխութունը զարգանում է:

Նրա դեմ իր ուժերն են հավաքում իմպերիալիզմը: Իմպերիալիզմն որակարգի մեջ է դնում եքսպլոիտաներն ընդդեմ գաղութների, համաշխարհային նոր պատերազմ, արշավանք խՍՀՄ դեմ: Դա անխուսափելիորեն հետևանք կունենա միջազգային հեղափոխության բոլոր ուժերի արձակումն ու կապիտալիզմի անկանխելի կործանումը:

III. ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ — ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿՈՄՄՈՒՆԻԶՄԸ

Վերջնական նպատակը, վորին ձգտում է կոմունիստական ինտերնացիոնալը, համաշխարհային կապիտալիստական տնտեսութան փոխարինումն է կոմունիզմի համաշխարհային սխեմով: Կոմունիստական հասարակութունը, վոր նախապատրաստվում է սլատմական զարգացման ամբողջ ընթացքով, միակ լելքն է հանդիսանում մարդկության համար, վորովհետև միայն նա չէ վոչնչացնում կապիտալիստական սիստեմի հակասութունները, վորոնք սպառնում են դեգրադացիայի և կործանման չենթարկել մարդկութունը:

Կոմունիստական կարգը վոչնչացնում է հասարակութան բաժանումը դասակարգերի, այսինքն արտադրական անարխիայի վոչնչացման հետ միասին վոչնչացնում է մարդու կողմից մարդուն շահագործելու և ճնշելու բոլոր տեսակներն ու ձևերը: Պայքարող դասակարգերի տեղը բռնում են համաշխարհային միասնական աշխատանքային ընկերության անդամները: Պատմության մեջ առաջին անգամ մարդկութունն իր սեփական ձեռքն է վերցնում իր ճակատագիրը: Փոխանակ դասակարգերի և ժողովուրդների միջև տեղի ունեցող ճակատամարտերում վոչնչացնելու

մարդկային անթիվ կյանքեր և անհամար հարստութիւններ, մարդկութիւնն իր ամբողջ լեռանդն ուղղում է բնութիւնն ու ժերի դեմ, իր սեփական կողմէ տիվ հզորութիւնն զարգացման ու բարձրացման համար:

Վոչնչացնելով մասնավոր սեփականութիւնը արտադրութիւնն միջոցների վերաբերմամբ, նրանց հասարակական սեփականութիւնն դարձնելով, կոմունիզմի համաշխարհային սխտեմը համաշխարհային շուկայի և մըրցութիւնն տարերային ուժը, հասարակական արտադրութիւնն կույր ընթացքը փոխարինում է նրա գիտակցական և պլանաչափ կազմակերպութեամբ, վոր նպատակ ունի բավարարելու արագ աճող հասարակական պահանջները: Արտադրական անարխիայի և մըրցութիւնն վոչնչացման հետ վոչնչացվում են ավերիչ, կրիզիսներն ու ել ավելի ավերիչ պատերազմները: Արտադրողական ուժերի հսկայական վատնմանը և հասարակութիւնն ջղացունց զարգացմանն այստեղ հակադրվում է նրա բոլոր նշութական միջոցների պլանաչափ տնօրինումը և տնտեսական անցավագին զարգացումը արտադրողական ուժերի անսահման, սահուն և արագ վերելքի հիման վրա:

Մասնավոր սեփականութիւնն վերացումն ու դասակարգերի չքացումը վոչնչացնում են մեկ մարդու շահագործումը մյուսի կողմից: Աշխատանքը դադարում է դասակարգային թշնամու համար կատարվող գործ լինելուց՝ նա դադարում է միայն կյանքի միջոց լինելուց և դառնում կենսական ամենաառաջին պահանջ՝ չքանում է աղքատութիւնը, չքանում են մարդկանց տնտեսական անհավասարութիւնը, ճընշ-

ված դասակարգերի թշվառութիւնը, առհասարակ նյութական կյանքի վողորմելի մակարդակը. չքանում է մարդկանց հիերարխիան աշխատանքի բաժանման ժամանակ, իսկ դրա հետ և հակասութիւնը մըրտավոր ու ֆրիդիկական աշխատանքի միջև. վերջապես, չքանում են սեռերի սոցիալական անհավասարութիւնն բոլոր հեղքերը: Դրա հետ միասին չքանում են, և դասակարգային տիրապետութիւնն որպանները, առաջին հերթին, պետական իշխանութիւնը: Դասակարգային տիրապետութիւնն մարմնացում լինելով, նա անհանում է դասակարգերի անեացման զուգահեռ: Նրա հետ աստիճանաբար անհանում են հարկադրանքի բոլոր և ամեն տեսակի նորմաները:

Դասակարգերի չքացմանն ուղեկցում է կրթութիւնն ամեն մի մոնոպոլիայի վոչնչացումը: Կուլտուրան դառնում է ընդհանուր սեփականութիւն և դասակարգային անցյալ իդեոլոգիաները տեղի չեն տալիս գիտական մատերիալիստական աշխարհայացքին: Իրերի աշխարհի դրութիւնն պարագայում անհնարին է դառնում մարդկանց տիրապետութիւնը՝ մարդկանց վերաբերմամբ, և մեծագույն դաշտ է բացվում հասարակական ընտրանքի և մարդկութիւնն մեջ գրված բոլոր ընդունակութիւնների ներդաշնակ զարգացման համար:

Արտադրողական ուժերի աճման առջև այստեղ չի դրվում հասարակական բնույթ կրող վորեւ սահման: Կոմունիստական հասարակութիւնն մեջ գոյութիւն չունեն վոչ մասնավոր սեփականութիւնը արտադրութիւնն միջոցների վերաբերմամբ, վոչ շահույթի շահամոլական հաշիվները, վոչ մասսաների արհեստա-

կանորեն պահպանվող տգիտութիւնը, վոչ նրանց աղքատութիւնը, վոր կասեցնում է տեխնիկական պրոգրեսը կապիտալիստական հասարակութեան մեջ, վոչ անարտադրողական անագին ծախքերը: Բնութեան ուժերի և արտադրութեան բնական պայմանների ամենից նպատակահարմար ոգտագործումն աշխարհի առանձին մասերում, քաղաքի և գյուղի հակադրութեան վոչնչացումը, մի հակադրութիւն, վոր կապված է գյուղատնտեսութեան՝ սիստեմատիկորեն յետ մնալու և նրա տեխնիկայի ցածր մակարդակի հետ. գիտութեան և տեխնիկայի, հետադրոտական աշխատանքի և նրա գործնական կիրառման մաքսիմալ համախմբումը ամենալայն հասարակական մասշտաբով. պլանաչափ կադմակերպումը բուն գիտական աշխատանքի. վիճակագրական հաշվառքի և պլանային տնտեսական կարգավորման ամենակատարյալ մեթոդների կիրառումն. ամբողջ սիստեմի ուժեղագուցն ներքին շարժիչները՝ հասարակական արագ աճող պահանջները, — այս ամենն ապահովում է հասարակական աշխատանքի արտադրողականութեան մաքսիմումը և իր հերթին ազատում մարդկային յեռանդը գիտութեան ու արվեստի հզոր աճման համար:

Համաշխարհային կոմմունիստական հասարակութեան արտադրողական ուժերի զարգացումը հնարավորութիւն է ընձեռում մարդկային ամբողջ մասսայի բարեկեցութեան վերելքի և մաքսիմալ կրճատման՝ այն ժամանակի, վոր նա տալիս է նյութական արտադրութիւն և, հետևապես, հնարավորութիւն՝ պատմութեան մեջ չտեսնված կուլտուրական ծաղկման համար: Այդ նոր կուլտուրան առաջին անգամ միավոր-

ված մարդկութեան, վորը վոչնչացրել է բոլոր և ամեն տեսակ պետական սահմանները՝ կապիտալիզմին հակադիր, կհենվի մարդկանց պարզ ու թափանցիկ փոխհարաբերութիւնների վրա: Ուստի նա ընդմիշտ կթաղի ամեն մի միստիկա, կրոն, նախապաշարմունքներ ու սնոտիապաշտութիւններ և հզոր զարկ կտա գիտական ամենահաղթ իմացութեան զարգացման:

Կոմմունիզմի այս բարձագույն աստիճանին, յերբ կոմմունիստական հասարակութիւնն արդեն զարգացել է իր սեփական հիմքի վրա, յերբ մարդկանց ամենակողմանի զարգացման հետ միասին ահագին չափով զարգացել են նաև հասարակական արտադրողական ուժերը, յերբ հասարակութիւնն արդեն չրել է իր դրոշակի վրա՝ «Յուրաքանչյուրից ըստ իր ունակութիւնների, յուրաքանչյուրին ըստ իր պահանջների» — նախորդում է վորպես նրա պատմական նախապայմանը, նրա զարգացման ցածրագուցն սաստիճանը, սոցիալիզմի աւսիճանը: Այստեղ կոմմունիստական հասարակութիւնը դեռևս միայն դուրս է գալիս կապիտալիստական հասարակութիւնից, դուրս է գալիս բոլոր տեսակետներից — տնտեսական, բարոյական, մտավոր — ծածկված այն հին հասարակութեան բնական նիշերով, վորի ծոցից նա ծնվում է: Սոցիալիզմի արտադրողական ուժերը դեռևս բավականաչափ զարգացած չեն, վորպեսզի ապահովեն աշխատանքի արդյունքների բաշխումն ըստ պահանջների՝ նրանք բաշխվում են ըստ աշխատանքի: Աշխատանքի բաժանումը, այսինքն աշխատանքային վորոշ ֆունկցիաների ամբացումը մարդկանց վորոշ խմբերի ձեռքին, դեռևս վերացված չէ, և մասնավորապես դեռևս հիմնականում

չի վոչնչացված հակադրութիւնը մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի միջև: Զնայած դասակարգերի վոչնչացման, դեռևս գոյութիւն ունեն հասարակութեան դասակարգային հին բաժանման մնացորդները, հետեւապես և պրոլետարիատի պետական՝ իշխանութեան՝ հարկադրանքի, իրավունքի մնացորդները: Հետևապես, մնում են անհավասարութեան վորոշ հետքեր, վորոշք դեռևս չեն անհացել: Զի վոչնչացված և դեռևս չի վերացված ամբողջովին քաղաքի և գյուղի հակադրութիւնը:

Բայց հին հասարակութեան այդ բոլոր մնացորդները չեն պաշտպանվում և չեն ջատագովվում վոչ մի հասարակական ուժի կողմից: Կապված լինելով արտադրողական ուժերի զարգացման վորոշ մակարդակի հետ, նրանք չքանում են այն չափով, վոր չափով վոր կապիտալիստական կարգի կապանքներից ազատագրված մարդկութիւնը արագ աեմպով իրեն և լենթարկում բնութեան ուժերը, վերադաստիարակում ինքն իրեն կոմմունիզմի վոգով և սոցիալիզմից անցնում լիակատար կոմունիզմի:

IV. ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ԴԵՊԻ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄ ՏԱՆՈՂ ՓՈԽՆՑԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԸ ՅԵՎ ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՆ

1. ՓՈԽԱՆԳԱԿԱՆ ԵՐԶԱՆԸ ԵՎ ԻՇԽԱՆՈՒՅԱՆ ՃԱՆՈՒՄԸ ԱՐՈՒԷՏԱՐԻԱՏԻ ԿՈՂՄԻԳ

Կապիտալիստական և կոմմունիստական հասարակութիւնների միջև տարածվում է մի ժամանակաշրջան, յերբ մեկը հեղափոխորեն կերպարանափոխվում է և տեղի տալիս մյուսին: Այդ շրջանին համապատասխանում է և քաղաքական փոխանցական շրջան, վորում պետութիւնը չի կարող լինել վոչ այլ ինչ, բայց լեթեպրոլետարիատի ղեկավարական դիկտատուրա: Իմպերիալիզմի համաշխարհային դիկտատուրայից պրոլետարիատի համաշխարհային դիկտատուրային անցնելն ընդգրկում է պրոլետարիատի պայքարի, նրա պարտութիւնների և հաղթանակների յերկարատե ժամանակաշրջանը. կապիտալիստական հարաբերութիւնների շարունակվող ընդհանուր ճգնաժամի և սոցիալիստական հեղափոխութիւնների հասունացման, այսինքն պրոլետարիատի կողմից բուրժուազիայի դեմ մղվող քաղաքացիական պատերազմների շրջանը. ազգային պատերազմների և գաղութային ապստամբութիւնների շրջանը, վորոնք իրենց եյութեամբ չլինելով հեղափոխական պրոլետարիատի սոցիալիստական շարժումներ, որքեկտիվորեն դառնում են համաշխարհային

պրոլետարական հեղափոխութեան բաղկացուցիչ մասը, վոր հափով վոր նրանք խախտում են իմպերիալիզմի տիրապետութիւնը. այն շրջանը, վոր իր մեջ պարունակում է կապիտալիստական և սոցիալիստական հասարակական-տնտեսական սիստեմների, նրանց «խաղաղ» հարաբերութիւնների և նրանց զինված պայքարի միաժամանակյա գոյակցութիւնը համաշխարհային տնտեսութեան ներսում. սոցիալիստական խորհրդային պետութիւնների միութեան կազմավորման շրջանը, նրանց դեմ իմպերիալիստական պետութիւնների կողմից մղվող պատերազմների շրջանը, գաղութային ժողովուրդների հետ նրանց կողմից ավելի ու ավելի սերտ կապ հաստատելու շրջանը և այլն:

Տնտեսական և քաղաքական զարգացման անհամաչափութիւնը կապիտալիզմի անպայման օրենքն է: Այդ անհամաչափութիւնն էլ ավելի չե ուժեղանում և սրվում իմպերիալիզմի դարաշրջանում: Այստեղից հետևում է, վոր պրոլետարիատի միջազգային հեղափոխութիւնը չի կարող դիտվել վորպէս միաժամանակյա և ամենուրեք կատարվող միանվագ ակտ: Այստեղից հետևում է, վոր սոցիալիզմի հաղթանակն սկզբնապէս հնարավոր եսակալութիւ կապիտալիստական յերկրներում և անգամ — առանձին վերցրած — մեկում: Բայց պրոլետարիատի չլուրաքանչլուր հաղթանակն ընդհանում է համաշխարհային հեղափոխութեան բազան և, հետևապէս, էլ ավելի չե սրում կապիտալիզմի ընդհանուր կրիզիսը: Կապիտալիստական սիստեմն իր ամբողջութեամբ այսպիսով հասնում է իր վերջնական փլուզմանը: Ֆինանսական կապիտալի դիկտատուրան կործանվում է, տեղի տալով պրոլետարիատի դիկտատուրային:

Յեթե բուրժուական հեղափոխութիւնները միայն նշանակում եին արդեն կազմավորված և տնտեսապէս տիրապետող արտադրական հարաբերութիւնների կարգի քաղաքական ազատագրում և իշխանութիւնը շահագործողների մի դասակարգի ձեռքից տալիս եին շահագործողների մյուս դասակարգի ձեռքը, ապա պրոլետարիատի հեղափոխութիւնը նշանակում է նրա բռնի ներխուժումն բուրժուական հասարակութեան դուրսը: Ներխուժումն հարաբերութիւնների բնագավառը, շահագործող դասակարգերի եքսպրոպրիացիան և իշխանութեան անցումը մի դասակարգի, վոր իրեն նպատակ է դնում հասարակութեան տնտեսական հիմքի արմատական վերակառուցումն ու մարդու կողմից մարդուն ամեն մի շահագործման վոչնչացումը: Սակայն, յեթե բուրժուական հեղափոխութիւնները միայն դարբերելն թացքում վերջ դրին ֆեոդոկական ազնւականութեան քաղաքական տիրապետութեանն ամբողջ աշխարհում, հաղթահարելով այդ տիրապետութիւնը մի խարհում, հեղթահարելով այդ տիրապետութիւնների ընթացքում, շարք առանձին հեղափոխութիւնների բնթացքում, ապա պրոլետարիատի միջազգային հեղափոխութիւնը ընավ չլինելով միանվագ ակտ և ընդգրկելով ամբողջ դարաշրջան, այնուամենայնիւ կարող կլինի — շնորհիւ յերկրների ավելի սերտ կապի — իր խնդիրը լուծել ավելի արագ ժամկետում: Միայն պրոլետարիատի համաշխարհային լիակատար հաղթանակին և նրա համաշխարհային իշխանութեան հաստատմանը կհետի համաշխարհային սոցիալիստական տնտեսութեան ու ժեղացրած շինարարութեան տեական դարաշրջանը:

Իշխանութեան նվաճումը պրոլետարիատի կողմից նախադրյալ է հանդիսանում տնտեսութեան սոցիալիս-

տական ձևերի աճման և պրոլետարիատի կուլտուրական աճման, պրոլետարիատի, վոր փոխակերպում և իր սեփական բնությունը, հասունանում, վորպես հասարակության ղեկավար, կյանքի բոլոր բնագավառներում, վերամշակության այդ պրոցեսսի մեջ ներգրավում մնացած դասակարգերը և դրանով իսկ հող ստեղծում առհասարակ դասակարգերի հաղթահարման համար:

Պրոլետարիատի ղեկատուութան համար և հասարակակարգի հետագա փոխակերպման համար մղվող պայքարում կալվածատերերի բոլորի դեմ կազմակերպվում և բանվորների յեվ գյուղացիների միությունը առաջինների գաղափարային և քաղաքական հեգեմոնիայի տակ, միություն, վոր պրոլետարիատի ղեկատուութան հիմքն և հանդիսանում: Փոխանցական շրջանն իր ամբողջությամբ բնորոշվում և շահագործողների դիմադրության անխնա ճնշմամբ, սոցիալիստական շինարարության կազմակերպմամբ, մարդկանց մասսայական վերամշակմամբ՝ սոցիալիզմի վոգով, դասակարգերի աստիճանական հաղթահարմամբ: Միայն այս պատմական մեծ խնդիրների իրագործման չափով և փոխանցական շրջանի հասարակությունն սկսում վերածվել կոմունիստական հասարակության:

Այսպիսով համաշխարհային պրոլետարիատի ղեկառւումն հանդիսանում և անհրաժեշտագուցն և վճռողական նախադրյալը համաշխարհային կապիտալիստական անտեսությունից սոցիալիստական անտեսության անցնելու համար: Այդ ղեկատուութան իրացվել կարող և միայն սոցիալիզմի հաղթանակի հետևանքով առանձին յերկրներում կամ յերկրների խմբերում,

յերը նոր կազմավորված պրոլետարական հանրապետությունները ֆեդերատիվ կապ են հաստատում արդեն գոյութուն ունեցողների հետ, յերբ այդ ֆեդերատիվ միավորումների ցանցն աճում և, իր մեջ առնելով և իմպերիալիզմի լծից ազատագրվող գաղութները. յերբ աշխարհի հանրապետությունների ֆեդերացիան վերջիվերջո դառնում և Յերկրագնդի խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն, վոր իրագործում և մարդկության միավորումը պետականորեն կազմակերպված միջազգային պրոլետարիատի հեգեմոնիայի տակ:

Իսլամոսթյան նվաճումը պրոլետարիատի կողմից բուրժուական պատրաստի պետական մեքենայի խաղաղ «նվաճումը» չե պարլամենտական մեծամասնություն ձեռք բերելու միջոցով: Բուրժուական բռնության ու տերրորի բոլոր միջոցները գործադրում և պահպանելու և ամրապնդելու համար իր գիշատողական սեփականությունն ու իր քաղաքական տիրապետությունը:

Բուրժուական, ինչպես և նախկին ժամանակ ֆեոդալական ազնվականությունը, չի կարող իր պատմական տեղը զիջել նոր դասակարգին առանց ամենահուստահատ և ամենակատաղի պայքարի: Ուստի բուրժուական իրադրությունը կարող և ընկճվել միմիայն պրոլետարիատի դաժան բռնությամբ: Իշխանության նվաճումը պրոլետարիատի կողմից բուրժուական իշխանության բռնի տապալումն և, կապիտալիստական պետական ապստամբի (բուրժուական զորաբանակի, վոստիկանության, բուրժուատական հիերարխիայի, դատարանի, պարլամենտի և այլն) կործանումը և նրա

վիոխարինումը պրոլետարական իշխանության նոր դաններով, վորոնք, նախ և առաջ, հանդիսանում են շահագործողների ճնշման գործիք:

2. Պրոլետարիատի գիլյատուրան լեվ Գրա խորհրդային ձեվը

Պրոլետարական պետական իշխանության ամենա-նպատակահարմար ձևը, ինչպես ցույց տվեց 1917 թվ. Հոկտեմբերյան հեղափոխության և հունգարական հեղափոխության փորձը, վոր անչափելի ընդլայնեց 1871 թվականի Պարիզի կոմմունայի փորձը, հանդիսանում է պետության նոր տիպը, վորն սկզբունքորեն տարբերվում է բուրժուական պետությունից վոչ միայն իր դասակարգային ելույթամբ, այլ և իր ներքին կառուցվածքով, այն է՝ խորհրդային պետության տիպը: Անմիջորեն աշխատավորների մասսայական ամենալայն շարժման խորքից ծագող հենց այդ տիպն է ապահովում մասսաների ամենամեծ ակտիվությունը և, հետև-վապես, վերջնական հաղթանակի ամենամեծ յերաշխիքները:

Խորհրդային պետական ձևը դեմոկրատիայի բարձրագույն ձևը հանդիսանալով, այն է՝ պրոլետարական դեմոկրատիան, խիստ հակադիր է բուրժուական դեմոկրատիային, վոր ներկայացնում է բուրժուական դիկտատուրայի դիմակավորված ձևը: Պրոլետարիատի խորհրդային պետությունը նրա դիկտատուրան է, նրա դասակարգային մենիշխանությունը: Բուրժուական դեմոկրատիային հակադիր՝ նա բացահայտորեն ճանաչում է իր դասակարգային բնույթը, բացահայտորեն նպատակ է դնում իրեն շահագործողների ճնշումը

հանուն բնակչության անագիւն մեծամասնության շահերի: Նա զրկում է քաղաքական իրավունքներից իր դասակարգային թշնամիներին և նա կարող է պատմականորեն դասավորված առանձին պայմաններում պրոլետարիատին տալ մի շարք ժամանակավոր առավելություններ մանր բուրժուական փոշիացած գյուղացիության համեմատությամբ՝ պրոլետարիատի ղեկավար դերն ամրապնդելու նպատակով: Զինաթափելով և ճնշելով իր դասակարգային հակառակորդներին, պրոլետարական պետությունը միևնույն ժամանակ այդ քաղաքական իրավունքներից զրկելն ու ազատության վորոշ սահմանափակումը դիտում է վորպես պայքարի ժամանակավոր միջոցներ ընդդեմ շահագործողների փորձերի՝ պաշտպանելու կամ վերականգնելու իրենց արտոնությունները: Նա իր դրոշակի վրա գրում է, վոր պրոլետարիատն իր ձեռքում պահում է իշխանությունը վոչ թե նրա հավերժացման համար, վոչ թե իր համքարային ու նեղ-արհեստակցական շահերից յեղնելով, այլ նրա համար, վորպեսզի ավելի ու ավելի միավորի գյուղական պրոլետարների ու կիսապրոլետարների, նմանապես և աշխատավոր գյուղացիների հետամնաց և փոշիացած մասսաներին, բանվորների ամենից առաջավոր շերտերին, աստիճանաբար և սիստեմատիկորեն հաղթահարելով առհասարակ դասակարգային բաժանումը: Լինելով պրոլետարիատի ղեկավարությամբ մասսաները միավորելու ու կազմակերպելու համայնապարփակ ձևը, խորհուրդները իրապես ներգրավում են սոցիալիզմի պայքարի և շինարարության մեջ պրոլետարների, գյուղացիների և բոլոր աշխատավորների ամենալայն մասսաները, պետության

կառավարման գործի մեջ են քաշուձ նրանց պրակտիկոս-
րեն, իրենց ամբողջ աշխատանքի մեջ հենվում են բան-
վոր դասակարգի մասսայական կազմակերպություն-
ների վրա, լայն դեմոկրատիա յեն իրագործում աշ-
խատավորների ներսում, անչափ ավելի մոտ են կանգ-
նած մասսաներին, քան իշխանության ամեն մի այլ
ձև։ Պատգամավորների վերջնորոշյալ իրավունքը,
նրանց յետ կանչելու իրավունքը, գործադիր և որենս-
դրական իշխանության միացումը, ընտրությունները
վոչ թե տերրիտորիալ, այլ արտադրական սկզբունքով
(Փաբրիկաներից, արհեստանոցներից և այլն), — այս
ամենը ապահովում է բանվոր դասակարգի և նրա հե-
գեմոնիայի տակ գնացող աշխատավորների լայն մաս-
սաների համար սխտեմատիկ, անընդհատ և ակտիվ
մասնակցություն հասարակական բոլոր գործերում—
տնտեսական, ընդհանուր քաղաքական, ռազմական և
կուլտուրական,— և զրանով իսկ խիստ տարբերություն
դնում բուրժուական-պարլամենտական հանրապետու-
թյան և պրոլետարիատի խորհրդային դիկտատուրայի
միջև։

Բուրժուական դեմոկրատիան, իր՝ քաղաքացիներ-
ի ձևական հավասարությամբ որևեցի առաջ, նյու-
թական-տնտեսական բնագավառում հենվում է դասա-
կարգային ճշացող սահմանափակության վրա։ Լիովին
անձեռնմխելի թողնելով, պաշտպանելով և ամրապնդե-
լով կապիտալիստների և խոշոր հողատերականատերե-
րի դասակարգի մոնոպոլիան արտադրության վճռողա-
կան միջոցների վերաբերմամբ, բուրժուական դեմո-
կրատիան զրանով իսկ իրավական ֆիկցիա, հետևապես
մասսաները խաբելու և ստրկացնելու միջոց է դարձը։

նում հարստահարվող դասակարգերի, և առաջին հեր-
թին պրոլետարիատի համար ձևական հավասարու-
թյունն որևի՜ի առաջ դեմոկրատական իրավունքներն
ու սգառությունները, վորոնք գործնականում յեն-
թարկվում են սխտեմատիկ սահմանափակման։ Ուստի
բուրժուազիայի քաղաքական տիրապետությունն ար-
տահայտելով, այսպես կոչված դեմոկրատիան հանդի-
սանում է կապիտալիստական դեմոկրատիա։ Շահագոր-
ծող դասակարգերը զրկելով արտադրության միջոցնե-
րից և պրոլետարիատի, վորպես տիրապետող դասակար-
գի ձեռքի մոնոպոլիա դարձնելով արտադրության այդ
միջոցները, խորհրդային պետությունը սկզբնապես ու
նախ և առաջ չերաշխավորում է բանվոր դասակարգի
և առհասարակ աշխատավորների իրավունքների իրա-
գործման նյութական պայմանները, ապահովելով բան-
վոր դասակարգի համար տներն ու հասարակական
շենքերը, տպարանները, փոխադրության միջոցները
և այլն։

Ընդհանուր քաղաքական իրավունքների բնագավա-
ռում այդ իրավունքներից զրկելով ժողովրդի թշնամի-
ներին ու հարստահարիչներին, խորհրդային պետու-
թյունն առաջին անգամ մինչև վերջը վստիչացնում է
քաղաքացիների անհավասարությունը, վոր շահագոր-
ծողական սխտեմաների որոք հիմնված է լինում սեռի,
կրոնի, ազգության խտրության վրա։ Նա այս բնա-
գավառում հաստատում է այնպիսի հավասարություն,
վոր չի կիրառված և վոչ մի բուրժուական յերկրում.
միևնույն ժամանակ այստեղ ևս պրոլետարիատի դիկ-
տատուրան անշեղորեն ստեղծում է նյութական բա-
զիս, վորը թույլ է տալիս գործնականում իրացնել

այդ հավասարությունը. այդպիսի բնույթ ունեն այն ձեռնարկումները, վորոնք աղատագրում են կնոջը, նպաստում նախկին գաղութների ինդուստրիացմանը և այլն:

Այսպիսով խորհրդային դեմոկրատիան պրոլետարական դեմոկրատիա չէ, աշխատավոր մասսաների դեմոկրատիա, դեմոկրատիա — բնորոշ շահագործողների:

Սորհրդային պետութիւնը անց է կացնում բուրժուազիայի լիակատար զինաթափումը և զենքի կոնցենտրացիան պրոլետարիատի ձեռքին, նա զինված պրոլետարիատի պետութիւնն է: Զինված ուժերի կազմակերպութիւնն այստեղ կառուցվում է դասակարգային սկզբունքի հիման վրա, վորպիսի սկզբունքը համապատասխանում է պրոլետարական դիկտատուրայի ամբողջ կարգին և ապահովում ինդուստրիալ պրոլետարիատի ղեկավար գերը:

Հեղափոխական դիսցիպլինի վրա հենվելով, այդ կազմակերպութիւնը միևնույն ժամանակ ապահովում է կարմիր բանակի և նավատորմի մարտիկների մըշտական ու ամենասերտ կապը աշխատավոր մասսաների հետ, նրանց մասնակցութիւնը յերկրի կառավարման և սոցիալիզմի շինարարութիւնը:

3. Պրոլետարիատի գիկսառոււան լեվ եփպրոպրիա- սորների եփպրոպրիացիան

Հաղթական պրոլետարիատն ոգտվում է նվաճված իշխանութիւնից, վորպես ցնեսսական հեղաքրջման լծակից, հեղափոխական վերակազման լենթարկելու համար կապիտալիզմի գուլքային հարաբերութիւնները՝ նրանց արտագրական սոցիալիստական

յեղանակի հարաբերութիւնների վերածելու նպատակով: Այս մեծագույն տնտեսական հեղափոխութիւն յեղակետ հանգիստնում է կալվածատերերի և կապիտալիստների եքսպրոպրիացիան, այսինքն բուրժուազիայի մոնոպոլիսական սեփականությունը պրոլետարական պետության սեփականություն դարձնելը:

Այս բնագավառում կոմմունիստական ինտերնացիոնալն առաջադրում է պրոլետարական դիկտատուրայի հետեյալ հիմնական խնդիրները՝

ա. Արդյունաբերություն, տրանսպորտ, կապի ծառայություն

ա) Գրավումն և պրոլետարական ազգայնացում բոլոր խոշոր-արդյունաբերական ձեռնարկութիւնների (Ֆաբրիկաների, գործարանների, հանքերի, ելեկտրակայանների), վորոնք գտնվում են մասնավոր կապիտալի ձեռքում, և բոլոր պետական ու կոմմունալ ձեռնարկութիւնների հանձնումը խորհուրդներին:

բ) Գրավումն և պրոլետարական ազգայնացում մասնավոր կապիտալիստական յերկաթուղային, ավտոմոբիլային և ջրային տրանսպորտի, նմանապես և ողային տրանսպորտի (առևտրական և մարդատար ողային տորմիդ) միջոցների և բոլոր տեսակների տրանսպորտի միջոցների վերաբերմամբ պետական ու կոմմունալ սեփականութիւն հանձնումը խորհուրդներին:

գ) Գրավումն և պրոլետարական ազգայնացում կապի (հեռագիր, հեռախոս, ռադիո) մասնավոր-կապիտալիստական միջոցների և նրանց հանձնումը կապի պետական, մունիցիպալ և այլ ծառայութիւն խորհուրդներին:

դ) Կազմակերպումն արդյունաբերություն բան-
վորական կառավարման: Ստեղծումն կառավարման
պետական որգանների՝ արհեստակցական միություն-
ների մերձավորագույն մասնակցությամբ այդ կառա-
վարման գործում: Ապահովումն ֆաբրիկա-գործարա-
նային կոմիտեների համապատասխան դերի:

ե) Արդյունաբերության աշխատանքի հարմա-
րեցումը աշխատավորների լայն մասսաների պահանջ-
ների սպասարկման: Վերակազմություն արդյունաբե-
րության այն ճյուղերի, վորոնք բավարարում եյին
տիրապետող դասակարգերի սպառողական պահանջը
(պերճանքի առարկաներ և այլն): Ուժեղացումն ար-
դյունաբերության այն ճյուղերի, վորոնք նպաստում
են գյուղատնտեսության վերելքին, գյուղացիական
տնտեսության հետ զոդումն ամրապնդելու, պետական
տնտեսությունների վերելքն ապահովելու և առհասա-
րակ ժողովրդական ամբողջ տնտեսության զարգաց-
ման տեմպն արագացնելու նպատակով:

բ. Գյուղատնտեսություն

ա) Գրավումն և պրոլետարական ազգայնացում
ամբողջ խոշոր հողային սեփականության քաղաքում
և գյուղում (ինչպես մասնավոր սեփականության, այն-
պես ել յեկեղեցական, վանքապատկան և այլն) և պե-
տական ու մունիցիպալ հողային սեփականության,
այդ թվում անտառային ֆոնդի, ընդերքի, ջրերի և
այլն հանձնումը խորհուրդներին, ամբողջ հողի հետա-
գա ազգայնացմամբ:

բ) Գրավումն խոշոր կալվածների արտադրական
ամբողջ գույքի, այն ե՝ շինությունների, մեքենայա-

կան սարքավորման ու այլ ինվենտարի, անասուննե-
րի, գյուղատնտեսական արտադրանքի վերամշակման
ձեռնարկությունների (խոշոր ջրաղացների, պանրագոր-
ծարանների, կաթնատնտեսական գործատների, չորա-
նոցների և այլն):

գ) Խոշոր կալվածների, մանավանդ տնտեսական-
ցուցադրական նշանակություն կամ տնտեսական խո-
շոր տեսակարար կշիռ ունեցող կալվածների հանձնումը
պրոլետարական դեկտատուրայի որգանների կառավար-
մանը և խորհրդային տնտեսությունների կազմակեր-
պում:

դ) Նախկին կալվածատիրական և այլ գրավված
հողերի մի մասի հանձնումը գյուղացիության (նրա
չքավոր և մասամբ միջակ շերտերին) ոգտագործման
համար, մանավանդ այնտեղ, ուր այդ հողերը մշակ-
վում եյին գյուղացիների կողմից վարձակալական
սկզբունքով և ծառայում եյին իբրև գյուղացիության
տնտեսական կաշկանդման միջոց: Գյուղացիությանը
հանձնվող հողերի բաժինը վորոշվում ե թե տնտե-
սական նպատակահարմարությամբ և թե գյուղացիու-
թյունը չեզոքացնելու ու նրան պրոլետարիատի կողմը
նվաճելու անհրաժեշտությամբ. նա անխուսափելիորեն
պետք ե լինի տարբեր ըստ զանազան պայմանների:

ե) Արգելումն հողի ամեն մի առուծախսի՝ հողը
գյուղացիության ձեռքում պահպանելու և այդ հողի՝
կապիտալիստների, մեծազնորդների և ուրիշների՝ ձեռքն
անցնելու դեմ կովելու նպատակով: Վճռական պայքար
ընդդեմ այդ որենքը խախտողների:

զ) Պայքար վաշխառության դեմ: Կաշկանդիչ
գործարքների վոչնչացում: Գյուղացիության շահագործ-

վող շիրտերի պարտքերի վերացում: Չքաղորագույն գյուղացիների ազատումն հարկերից և այլն:

է) Պետական լաշն ձեռնարկումներ գյուղատնտեսության արտադրողական, ուժերի բարձրացման համար. զարգացումն գյուղական ելեկտրիֆիկացիայի, տրակտորաշինություն, քիմիական պարարտանյութերի արտադրություն, զոտատեսակ սերմացուների և ցեղային անասունների արտադրության զարգացումն խորհրդային կալվածներում, գյուղատնտեսական մեքիորատիվ վարկի լաշն դրումը և այլն:

ը) Գյուղական կոոպերացիայի և կոլեկտիվ արտադրության գյուղում գոյություն ունեցող բոլոր ձևերի (ընկերությունների, կոմմունաների և այլն) սատարումը և ֆինանսավորումը: Միատեմատիկ պրոպագանդ գյուղացիության կոոպերատիվ միավորման (կոոպերացիա վաճառահանություն, մատակարարման, վարկի կազմակերպման բնագավառում), գյուղացիության մասսայական ինքնագործունեություն հողի վրա և գյուղատնտեսական արտադրության խոշոր ձևերին անցնելու պրոպագանդ, մի բան, վոր հեշտացնում են— շնորհիվ խոշոր տնտեսություն անառարկելի տեխնիկական ու տնտեսական առավելություններին— թե տնտեսական ամենամեծ անմիջական շահավետությունը և թե աշխատավոր գյուղացիների ամենալաշն մասոտներին ամենից մատչելի միջոցը սոցիալիզմին անցնելու:

գ. Առեկտուր յեվ վարկ

ա) Մասնավոր բանկերի պրոլետարական ազգայնացում (պրոլետարական պետություն ձեռքը տալով վոս-

կու ամբողջ պաշարը, արժեքավոր թղթերը, ավանդները և այլն) և պետական, մունիցիպալ ու ալլ բանկերի հանձնումը պրոլետարական պետության ձեռքը:

բ) Բանկային ամբողջ գործի կենտրոնացում, բոլոր ազգայնացրած խոշոր բանկերի յենթարկումն կենտրոնական պետական բանին:

գ) Մեծածախ առևտրի և խոշոր մանրածախ առևտրական ձեռնարկությունների (ապրանքային պահեստներ, ելևատորներ, մթերանոցներ, ապրանքային պաշարներ և այլն) ազգայնացումն ու հանձնումը խորհրդային պետության որգանների ձեռքը:

դ) Սպառողական կոոպերացիայի ամեն ձևով խրախուսումը, վորպես բաշխիչ ապալարատի կարևորագույն բաղկացուցիչ մասի, հիմք ընդունելով նրա աշխատանքի սիստեմի միասնականությունն ու նրա շինարարության մեջ մասսաների ինքնագործ մասնակցության ապահովումը:

ե) Արտաքին առևտրի մոնոպոլիան:

զ) Ոտարերկրացի և ներքին կապիտալիստներից արած պետական պարտքերի վերացումը:

դ. Առխասանքի պաշտպանություն, կենցաղ յեվ այլն

ա) Բանվորական որվա կրճատում մինչև 7 ժամ և մինչև 6 ժամ աշն ճյուղերում, վորոնք առանձնապես փաստակար են աշխատավորների առողջության համար: Բանվորական որվա հետագա կրճատում և անցումն հնգորյա բանվորական շաբաթի արտադրողական զարգացած ուժեր ունեցող յերկրներում: Բանվորական որվա կարգավորումն աշխատանքի արտադրողականության աճման համեմատ:

բ) Արգելումն՝ ըստ կանոնի՝ իգական սեռի բոլոր անձանց համար գեղեցիկին աշխատանքի և առանձնապես ֆուսսակար ճյուղերում կատարվող աշխատանքի: Արգելումն մանկական աշխատանքի: Արգելումն արտաժամյա աշխատանքների:

գ) Բանվորական որվա հատուկ կրճատումն չեղիտասարդության համար (մաքսիմալ 6-ժամյա բանվորական որ մինչ 18 տարեկան դեռահասների համար): Ֆերիտասարդության սոցիալիստական վերակազմություն նյութական արտադրության և ընդհանուր ու քաղաքական կրթության զուգակցության միջոցով:

դ) Ապահովագրվածների լիակատար ինքնավարության վրա հիմնված՝ բոլոր տեսակների սոցիալական ապահովագրություն (ինվալիդություն, ծերություն, դժբախտ դեպքեր, գործազրկություն և այլն) պետության հաշվին (և ձեռնարկատերերի հաշվով, ինչչափով վոր դեռևս պահպանվել են մասնավոր ձեռնարկությունները):

ե) Սանիտարական լավ ձեռնարկումներ, բժշկական անվարձ ոգնության կազմակերպում: Պայքար սոցիալական հիվանդությունների դեմ (ալկոհոլիզմ, վեներական հիվանդություններ, տուբերկուլոզ):

զ) Որեքի առաջ և կենցաղի մեջ կնոջ սոցիալական հավասարեցումն տղամարդին, ամուսնական և ընտանեկան իրավունքի արմատական վերակառուցումն, մայրությունը սոցիալական ֆունկցիա ձևանշելը, մայրության և մանկության պաշտպանություն: Հասարակության կողմից մանուկներին ու չեղիտասարդությանը խնամելու և նրանց դաստիարակության

գործի իրականացման սկիզբը (մանկական մսուրներ, պարտեզներ, տներ և այլն):

Հիմն սրկների ստեղծումն տնային տնտեսության աստիճանական բեռնաթափման համար (հասարակական խոհանոցներ և լվացքարաններ), կուլտուրական պլանաչափ պայքար կնոջը կաշկանդող իդիոլոգիայի և ավանդությունների դեմ:

Ե. Բնակարանային ֆունդ

ա) Խոշոր տնատիրության գրավումն:

բ) Գրաված տների կառավարումը տեղական խորհուրդներին հանձնելը:

գ) Բուրժուական թաղերում բանվորներ բնակեցնելը:

դ) Պալատները, մասնավոր և հասարակական խոշոր շինությունները բանվորական կազմակերպությունների տնորինության տակ դնելը:

ե) Բնակարանային շինարարության լայն ծրագիր անցկացնելը:

զ. Ազգային յեվ գաղութային խնդիրներ

ա) Լիակատար ինքնորոշման իրավունքի ճանաչումն բոլոր ազգերի համար, անկախ նրանց ցեղային պատկանելությունից, այսինքն ինքնորոշում մինչև պետական անջատումը:

բ) Կապիտալիզմից ազատված ժողովուրդների ռազմական և տնտեսական բոլոր ուժերի կամավոր միավորումն ու կենտրոնացումը իմպերիալիզմի դեմ պայքարելու և սոցիալիստական տնտեսություն կառուցելու համար:

գ) Ամեն ձևի և վճռական պայքար ընդդեմ ամեն տեսակ սահմանափակումների ու ճնշումների, վորոնք ուղղված են վորհե ժողովրդի, ազգի կամ ցեղի դեմ, Բոլոր ազգերի ու ցեղերի լիակատար իրավահավասարությունը:

դ) Կապիտալիզմից ազատագրված ազգերի ազգային կուլտուրաների ապահովումն ու նրանց սատարելը խորհրդային պետություն րոլոր ուժերով ու միջոցներով, այդ կուլտուրաների բովանդակության զարգացման գործում պրոլետարական հետևողական գիծ անցկացնելով:

ե) Ամեն ձևի աջակցություն առաջներում ճնշված «մարգերի», «ծայրագավառների» և «գաղութների» տնտեսական, քաղաքական ու կուլտուրական աճմանը, նրանց սոցիալիստական փոխակերպման ուղղությամբ, իրական և լիակատար ազգային հավասարության համար հաստատուն բազա ստեղծելու նպատակով:

զ) Պայքար շովինիզմի, ազգային ատելության, ցեղային նախապաշարմունքների և ֆեոդոլական ու կապիտալիստական բարբարոսության այլ իդեոլոգիական արդյունքների բոլոր մնացորդների դեմ:

հ. Իդեոլոգիական ազդեցության միջոցներ

ա) Տպարանների ազգայնացում:

բ) Լրագրային և հրատարակչական գործի մոնոպոլիա մտցնելը:

գ) Կինեմատոգրաֆական խոշոր ձեռնարկությունների, թատրոնների և այլ համանման հիմնարկների ազգայնացումը:

դ) «Հողերը արտագրություն» ազգայնացրած միջոցների ոգտագործումն աշխատավորների ամենալայն քաղաքական և ընդհանուր լուսավորության համար և սոցիալիստական նոր կուլտուրայի կառուցման համար՝ պրոլետարական դասակարգային բազայի վրա:

4 Պրոլետարական գիկսասուրաի սնեսական բաղաբականուրյան հիմունքները

Պրոլետարիատի լիկտատուրայի այս բոլոր խնդիրներն անցկացնելիս անհրաժեշտ է նկատի ունենալ հետևյալ գրությունները.

1. Մասնավոր սեփականության լիակատար վեացումը հողի վերաբերմամբ և ամբողջ հողի ազգայնացումը չեն կարող անհապաղ կիրարկվել կապիտալիստական ամենից զարգացած չերկրներում, վորտեղ մասնավոր սեփականության սկզբունքը կարողացել է խորապես արմատանալ գյուղացիության ամենալայն շերտերում: Այդպիսի չերկրներում ամբողջ հողի ազգայնացումը կարելի է անցկացնել միայն սաստիճանաբար, մի շարք փոխանցական ձեռնարկումների միջոցով:

2. Արտագրության ազգայնացումը, ըստ կանոնի, չպետք է տարածվի մանր ու միջակ տնտեսությունների վրա (գյուղացիների, արհեստավորների, տնայնագործների, մանր ու միջակ առևտրականների, մանր արդյունաբերողների և այլն): Նախ, այն պատճառով, վոր պրոլետարիատը չի կարող խիստ տարբերություն չդնել հասարակ ապրանքարտադրողի աշխատավորական սեփականության (այն արտադրողի, վորին կարելի է պետք է սաստիճանաբար ներգրավել սոցիալիստական շինարարության հունի մեջ) և կապիտա-

լիստի շտհագործողական սեփականութեան միջև, վորի լիկվիդացիան սոցիալիստական շինարարութեան անպայման նախադրեալն է:

Յերկրորդ, աչն պատճառով, վոր իշխանութիւնը վերցրած պրոլետարիատը չի կարող ունենալ բաւական քանակութեամբ կազմակերպչական ուժեր, մանավանդ զիկտատուրայի առաջին փուլերում, վորպեսզի վոչ միայն կործանի կապիտալիզմը, այլ և անմիջապէս կազմակերպի մանր և միջակ անհատական արտադրական միավորների կապը նոր, սոցիալիստական հիմքի վրա: Այդ մանր անհատական տնտեսութիւնները (նախ և առաջ գյուղացիական տնտեսութիւնները) միայն աստիճանաբար կներգրավեն արտադրութեան ու բաշխման ընդհանուր սոցիալիստական կազմակերպութեան մեջ՝ նրանց կոլլեկտիվացմանը բոլոր ձևերին պրոլետարական պետութեան կողմից ցույց տրվող սիստեմատիկ հզոր աջակցութեամբ: Ներանց տնտեսական կենսաձևի ամեն մի բունի բեկում և նրանց հարկադրական կոլլեկտիվացում միայն բացասական հետեանքների կհասցնելին:

3. Արտադրական մանր միավորների նշանավոր քանակի առկայութեանը (առաջին հերթին գյուղացիական տնտեսութիւնների, ֆերմերների, արհեստավորների, մանր առևտրականների և այլ նմանների տնտեսութիւնների) վոչ միայն գաղութներում, կիսագաղութներում և տնտեսապէս հետամնաց չերկրներում, վորտեղ մանր-բուրժուական մասսաները բնակչութեան ահագին մեծամասնութիւնն են կազմում, այլ և կապիտալիստական համաշխարհային տնտեսութեան կենտրոններում (Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները,

Ֆերմանիան, նմանապէս և վորոշ չափով Անգլիան) անհրաժեշտ է դարձնում այս կամ այն չափով պահպանումն — զարգացման սկզբնական աստիճաններին — ճնշեալ կապի շուկայական ձեւերի, փողային սիստեմի և այլն: Տնտեսական կենսաձևերի զանազանակերպութեանը (սոցիալիզացիայի չենթարկւած խոշոր ինդուստրիայից մինչև մանր գյուղացու և արհեստավորի տնտեսութիւնը), վոր չի կարող պայքար չառաջացնել այս տարբեր տնտեսական ձևերի միջև, այս տնտեսական ձևերին համապատասխանող զանազանակերպութեանը դասակարգերի և դասակարգային խմբավորումներին՝ տնտեսական գործունեութեան տարբեր մըղումներով և նրանց տնտեսական տարբեր շահերի պայքարով. վերջապէս, տնտեսական կյանքի բոլոր բնագավառներում առկայութեանը սովորութիւնների և ավանդութիւնների, վորոնք ժառանգութեան են մնացել բուրժուական հասարակութեանից և չեն կարող մեկին վերացվել, — այս ամենը պրոլետարիատի տնտեսական զեկավարութեանից պահանջում է ճիշտ գուգակցում — շուկայական հարաբերութիւնները հիմք ընդունելով — սոցիալիստական խոշոր արդյունաբերութեան և հասարակ ապրանքարտադրողների մանր տնտեսութեան, այսինքն այնպիսի գուգակցում, վորը պահովում է սոցիալիստական արդյունաբերութեան առաջնորդող դերը և միևնույն ժամանակ գյուղացիական տնտեսութիւնների ամբողջ հիմնական մասայի մաքսիմալ վերելքը: Ուստի, վորքան ավել է մասնատւած մանր գյուղացիական աշխատանքի տեսակարար կշիռը չերկրի ընդհանուր տնտեսութեան մեջ, այնքան ավել է շուկայական հարաբերութիւնների ծավալը,

այնքան փոքր ե անմիջական պլանային ղեկավարութեան նշանակութիւնը, այնքան ավելի չափով ե ընդհանուր տնտեսական պլանը հիմնվում տարբերացումներն դասավորվող տնտեսական հարաբերութիւնների նախատեսման վրա: Ընդհակառակը, վորքան պակաս ե մանր տնտեսութեան տեսակարար կշիւը, վորքան նշանավոր ե հանրայնացրած աշխատանքի բաժինը, վորքան հզոր են արտադրութեան միջոցների կոնցենտրացիայի ե սոցիալիզացիայի յենթարկած մասսաները, այնքան փոքր ե շուկայական հարաբերութիւնների ծավալը, այնքան մեծ ե պլանի նշանակութիւնը տարեքի համեմատութեամբ, այնքան նշանավոր ե համայնապարփակ են անմիջական պլանային ղեկավարութեան մեթոդները թե արտադրութեան բնագավառում ե թե բաշխման բնագավառում:

Սոցիալիզացիայի յենթարկած խոշոր արտադրութեան տեխնիկական ե տնտեսական առավելութիւնները, տնտեսական բոլոր կարեւորագոյն իշխող բարձունքների կենտրոնացումը (ինդուստրիայի, տրանսպորտի, հողագործական խոշոր տնտեսութիւնների բանկերի ե այլն) պրոլետարական պետութեան ձեռքում, տնտեսութեան պլանային ղեկավարութիւնը, իմամբողջութեամբ վերցրած պետական ապարատի հզորութիւնը (բյուջէ, հարկեր, վարչական որենսդրութիւն ե որենսդրութիւն առհասարակ) պրոլետարական դիկտատուրայի կողմից կիրարկվող դասակարգչին ճիշտ քաղաքականութեան ղեպքում, այսինքն դասակարգչին հարաբերակցութիւնների ճիշտ հաշվառքի ղեպքում տանում են ղեպի շարունակական ու սիստեմատիկ վտարումն մասնավոր կապիտալի ֆա-

ցորդների, նմանապես ե կապիտալիստական նոր ծիւրի՝ թե քաղաքում ե թե գյուղում (խոշոր գյուղացիութիւն, կուլակութիւն)՝ վորոնք առաջանում են հասարակ ապրանքարտադրողների տնտեսութեան զարգացման հետ միասին ավելի կամ պակաս չափով ազատ առևտրի ե շուկայական հարաբերութիւնների պայմաններում: Մյուս կողմից, դրա հետ միտժամանակ տեղի յե ունենում գյուղացիական տնտեսութիւնների (այսինքն մանր ե միջակ տնտեսութեան) հիմնական մասսաների սիստեմատիկ ներգրավումը՝ նրանց կոոպերացման ե տնտեսական կոլլեկտիվ ձևերի աճման միջոցով—զարգացող սոցիալիզմի ընդհանուր սիստեմի մէջ: Տնտեսական գործունեւթեան ձևերն ու մեթոդները, վորոնք կապված են շուկայական հարաբերութիւնների հետ ե կապիտալիստական են արտաքուստ (արժեքային հաշիվ, աշխատանքի փողային վարձատրութիւն, տուրեւառ, վարկ ե բանկեր ե այլն), սոցիալիստական հեղաշրջման լծակների դեր են խաղում, վորչափով վոր այդ լծակներն ավելի ու ավելի մեծ թափով սպասարկում են հետեւողական սոցիալիստական տիպի ձեռնարկութիւններին, այսինքն տնտեսութեան սոցիալիստական հատվածին:

Այսպիսով, շուկայական հարաբերութիւնները պրոլետարական դիկտատուրայի պայմաններում—խորհրդային պետութեան ճիշտ քաղաքականութեան պարագայում—իրենց զարգացման մեջ կրում են սեփական կործանումը՝ նպաստելով մասնավոր կապիտալի վտարման, գյուղացիական տնտեսութեան փոխակերպման, արտադրութեան միջոցների հետագա կենտրոնացման ու կոնցենտրացիայի՝ պրոլետարական պե-

տության ձեռքում, — նրանք դրանով իսկ նպաստում են առհասարակ շուկայական հարաբերությունների հաղթանալուն:

Կապիտալիստների հավանական ռազմական ինտերվենցիայի և պրոլետարիատի դիկտատուրայի դեմ տեղական հակահեղափոխական պատերազմի դեպքում տնտեսական ղեկավարությունը պետք է յեղակետ ունենա նախ և առաջ պրոլետարական դիկտատուրայի պաշտպանություն շահերը. ընդդիմ ինչ կարող է անհրաժեշտություն. առաջ գալ ռազմա-կոմմունիստական տնտեսական քաղաքականության (օռազմական կոմունիզմ), վրը վոչ այլ ինչ է, բայց յեթե կազմակերպումն ուսցիոնալ սպառման ռազմական պաշտպանության նպատակով՝ կապիտալիստական խմբերի վերաբերմամբ ուժեղացրած սեղմում գործադրելու սխտեմով (գրավումներ, ռեկվիզիցիաներ և այլն), ազատ առևտրի և շուկայական հարաբերությունների ավելի կամ պակաս լիակատար լիկվիդացիայով, մանր արտադրողի տնտեսական անհատական մղումների խիստ խախտմամբ, վոր կապված է չերկրի արտադրողական ուժերի անկման հետ: «Ռազմական կոմմունիզմի» այդ քաղաքականությունը, քայքայելով բանվոր դասակարգին թշնամի շերտերի նյութական բազիսը չերկրի ներսում, ապահովելով արդեն չեղած պաշարների ուսցիոնալ բաշխումը, նպաստելով պրոլետարական դիկտատուրայի ռազմական պայքարին և իր պաշտական հիմնավորումը գտնելով դրանում, այնուամենայնիվ, չի կարող դիտվել վորպես պրոլետարիատի դիկտատուրայի տնտեսական նորմալ քաղաքականության սխտեմ:

5. Պրոլետարիատի դիկտատուրան յեվ դասա-

կարգերը

Պրոլետարիատի դիկտատուրան նրա դասակարգային կռվի շարունակությունն է նոր պայմաններում: Պրոլետարիատի դիկտատուրան համառ պայքար է, արյունոտ և անարյուն, բռնական և խաղաղ, ռազմական և տնտեսական, մանկավարժական և վարչական պայքար ընդդեմ հին հասարակության ուժերի և ավանդույթյունների, ընդդեմ կապիտալիստական արտաքին թըշնամիների, ընդդեմ շահագործողական դասակարգերի մնացորդներին՝ յերկրի ներսում, ընդդեմ նոր բուրժուազիայի ծիլերի, վորոնք առաջ են գալիս դեռևս չըհաղթահարված ապրանքային արտադրության հիմքի վրա:

Քաղաքացիական պատերազմի լիկվիդացիայի պայմաններում դասակարգային համառ կռիվը շարունակվում է նոր ձևերով, մի կողմից՝ տնտեսական հին կենսաձևերի ու նրանց նոր ծիլերի և մյուս կողմից՝ տնտեսության սոցիալիստական ձևերի միջև մղվող պայքարի ձևով, ընդդիմ պայքարի ձևերը փոխվում են սոցիալիստական զարգացման տարբեր ետապներում, և նրա առաջին աստիճաններում այդ պայքարը վորոշ պայմաններում կարող է սրվել:

Պրոլետարական դիկտատուրայի սկզբնական աստիճանին պրոլետարիատի քաղաքականությունն այլ դասակարգերի և հասարակական խմբերի վերաբերմամբ չերկրի ներսում վորոշվում է հետևյալ դրություններով.

1. Նորոք բուրժուազիան յեվ կալվածաեիրեր, սպա-

մաթիւ վոչ-պրոքտարական խաւերի կամ նրանց մեծամասնութեան միջև, դաշինքի, վոր կնքվում է ընդդէմ կապիտալի, դաշինքի, վոր կնքվում է կապիտալի լիակատար տապալման, բուրժուազիայի դիմադրութեան և նրա կողմից արվող՝ ռեստավրացիայի փորձերի կատարյալ ճնշման նպատակով, դաշինքի, վոր կնքվում է սոցիալիզմի վերջնական ստեղծման և ամբողջական նպատակով:

4. Քաղաքային մանր բուրժուազիան, վոր շարունակ տատանվում է ծայրահեղ սե-հարյուրակացնությունից մինչև պրոլետարիատի վերաբերմամբ տաժած համակրանքը, ճիշտ նույնպես պետք է չեղոքացվի և ըստ հնարավորութեան նվաճվի պրոլետարիատի կողմը: Դրան կարելի է հասնել պահպանելով նրա մանր սեփականութիւնը, տնտեսական շրջանառութեան վորոշ ազատութիւն, վոչնչացնելով վաշխառական-կաշկանդիչ վարկը և զանազանակերպ տեսակի ոգնութիւն ցույց տալով պրոլետարիատի կողմից այն պայքարում, վոր նա մղում է կապիտալիստական ճնշման բոլոր և ամեն տեսակ ձևերի դէմ:

6. Մասսայական կազմակերպութիւնները պրոլետարական գիկսացութեան սիսեմի մեջ:

Պրոլետարական դիկտատուրայի այս բոլոր խընդիրները կատարման ժամանակ արմատականորեն փոփոխվում է մասսայական կազմակերպութիւնների, առաջին հերթին բանվորական կազմակերպութիւնների խնդիրներն ու Ֆունկցիաները: Բանվորական մասսայական կազմակերպութիւնները, վորոնց մեջ պրոլետարիատի ամենալայն խաւերն առաջին անգամ կազ-

մակերպչորեն համախմբվում և դաստիարակվում են, արհեստակցական (արտադրական) միութիւններ՝ կապիտալիզմի որոք հանդիսանում են գործադուլային պայքարի, իսկ հետո տրեստիֆիկացիայի լենթարկված կապիտալի և նրա պետութեան դեմ ուղղված մասսայական պայքարի հիմնական գործիքը: Պրոլետարական դիկտատուրայի որոք նրանք դառնում են նրա ամենագլխավոր լծակը, կոմմունիզմի այնպիսի դպրոց, վոր պրոլետարիատի ահագին մասսաներ է ներգրավում արտադրութեան սոցիալիստական կառավարման գործի մեջ, մի կազմակերպութիւն, վորն անմիջապես կապված է պետական ապարատի բոլոր մասերի հետ, ազդում է նրա աշխատանքի բոլոր ճյուղերի վրա, պաշտպան է կանգնած բանվոր դասակարգի թե տեւական և թե հրատապ շահերին և պայքար է մղում խորհրդային պետութեան որգանների բյուրոկրատական աղավաղումների դէմ: Այսպիսով, արհմիութիւնները դառնում են պրոլետարիատի տնտեսական և ընդհանուր-պետական կազմակերպութիւնների հիմնական վոչնաշարը, վորչափով նրանք շինարարական աշխատանքի համար տալիս են ղեկավար կադրեր, վոր չափով նրանք այդ աշխատանքի մեջ են ներգրավում պրոլետարիատի լայն խաւեր և վոր չափով նրանք իրենց հատուկ խնդիրն են համարում պայքարն ընդդէմ բյուրոկրատական աղավաղումների, վորոնք անխուսափելիորեն առաջ են գալիս պրոլետարիատին խորթ դասակարգային ազդեցութիւնների և մասսաների՝ դեռևս վոչ բավականաչափ կուլտուրականութեան հողի վրա:

Բանվոր դասակարգի կոուպետսիվ կազմակերպու-

քյունները, վորոնք կապիտալիզմի պայմաններում—
ռեֆորմիստական ուտոպիաներին հակառակ—դատա-
պարտված են համեմատաբար համեստ դերի, չերբեմն
այլասերվում են կապիտալիստական սիստեմի ընդհա-
նուր պայմանների շնորհիվ ու առաջնորդների ռեֆոր-
միստական քաղաքականության հետևանքով, դառ-
նում այդ կապիտալիստական սիստեմի կցորդները,
պրոլետարիատի դիկտատուրայի որոք կարող են և
պետք է դառնան բաշխման ապագարատի կարևորա-
գույն բաղկացուցիչ մասերը:

Վերջապես, գյուղացիության գյուղատնտեսական կո-
ոպերացիան (վաճառահանական, դնողական, վարկա-
յին, արտադրական) — հարկավոր հսկողության պա-
րագայում, չեթե սիստեմատիկ պայքար մղվի կապի-
տալիստական տարրերի դեմ, և ապահովվի պրոլե-
տարիատի յեակից գնացող աշխատավորների իրոք
լայն մասսաների իրական մասնակցությունը, — կարող
է և պետք է դառնա քաղաքն ու գյուղը շարժապող
կազմակերպչական հիմնական ձևերից մեկը:

Գյուղացիական տնտեսությունների կոոպերատիվ
միավորումները, վորոնք կապիտալիզմի պայմաննե-
րում — վոր չափով նրանք կենսունակ ելին դուրս գա-
լիս — մեծ մասամբ իրենք անխուսափելիորեն դառ-
նում ելին կապիտալիստական ձեռնարկություններ, վո-
րովհետև կախված ելին կապիտալիստական ինդուս-
տրիայից, կապիտալիստական բանկերից, առհասա-
րակ կապիտալիստական տնտեսական միջավայրից և
դեկավարվում ելին ռեֆորմիստների, գյուղական բուր-
ժուազիայի, իսկ չերբեմն ել կալվածատերերի ձեռ-
քով, — պրոլետարական դիկտատուրայի պայմաններում

զարգանում են այլ հարաբերությունների սիստեմում
և կախված են պրոլետարական ինդուստրիայից, պրո-
լետարական բանկերից և այլն: Պրոլետարիատի ճիշտ
քաղաքականության պարագայում, կապիտալիստական
տարրերի դեմ — կոոպերատիվ կազմակերպությունների
ներսում թե նրանցից դուրս — սիստեմատիկ դասա-
կարգային կոիվ մղելու պարագայում, սոցիալիստա-
կան ինդուստրիայի դեկավարության պարագայում,
գյուղատնտեսական կոոպերացիան կդառնա գյուղի
սոցիալիստական փոխակերպման, նրա կոլլեկտիվաց-
ման կարևորագույն լծակներից մեկը: Այս ամենը չի
բացասում հնարավորությունն այն բանի, վոր մի
քանի յերկրներում սկզբնական շրջանում թե սպա-
ռողական և թե մանավանդ գյուղատնտեսական կոո-
պերատիվ միավորումները, բուրժուազիայի և նրա
սոցիալ-դեմոկրատական գործակալների դեկավարու-
թյամբ կարող են հանդիսանալ հակահեղափոխական
գործունեյության և բանվորական հեղափոխության
տնտեսական շինարարության սաբոտաժի պատվար:

Ռազմական և շինարարական ամբողջ աշխա-
տանքի մեջ, վոր կատարվում է պրոլետարիատի ամե-
նազանազան կազմակերպությունների կողմից, այն
կազմակերպությունների, վորոնք պետք է փաստորեն
լինեն խորհրդային պետության լծակները, նրան բան-
վոր դասակարգի բոլոր խավերի ամենալայն մասսա-
ների հետ կապող լծակները, պրոլետարիատն ապահո-
վում է կամքի և գործողության միասնականություն,
իրագործելով այդ միասնականությունը պրոլետարիա-
տի դիկտատուրայի սիստեմում կոմունիստական կո-
սակցության դեկավար դերի միջոցով:

Պրոլետարիատի կուսակցությունը անմիջապես հենվում է արհեստակցական միությունների և մի շարք այլ կազմակերպությունների վրա, վորոնք ընդգրկում են բանվորների մասսաներին, իսկ նրանց միջոցով և գյուղացիներին (խորհուրդներ, կոոպերացիա, կոմկոմիտեներ և այլն), այդ լծակների միջոցով ղեկավարելով խորհրդային համայն սխառեմն իր ամբողջությամբ: Միայն մասսայական բոլոր կազմակերպությունների կողմից խորհրդային իշխանությունը ցույց տված անձնվեր աջակցությամբ, միայն դասակարգային կամքի լիակատար միասնականության պարագայում, միայն կուսակցության ղեկավարությունը կարող կլինի պրոլետարիատը կատարել նոր հասարակության կազմակերպչի իր դերը:

7. Պրոլետարիատի գիկսառուրան յեվ կուլտուրական հեղափոխությունը

Մարդկային նոր հասարակության կազմակերպչի այդ դերը չենթադրում է իր իսկ պրոլետարիատի կուլտուրական հասունացումը, իր իսկ կողմից իր սեփական բնության վերամշակումը, նրա կողմից նոր և նոր կադրերի առաջահանումը, վորոնք ընդունակ են տիրելու գիտության, տեխնիկայի և կառավարման բոլոր միջոցներին՝ սոցիալիզմի և սոցիալիստական նոր կուլտուրայի շինարարության նպատակով:

Յեթե բուրժուական հեղափոխությունն ընդգեմ ֆեոդալիզմի չենթադրում է, վոր բուն ֆեոդալական հասարակության ծոցում կա նոր դասակարգ, վորը իր կուլտուրական հասունությունը բարձր է կանգնած տիրապետող դասակարգից և արդեն ֆեոդալական հա-

սարակություն սահմաններում հանդիսանում է տնտեսական կյանքի հեգեմոնը, ապա պրոլետարիական հեղափոխությունը զարգանում է ուրիշ պայմաններում: Կապիտալիստական հասարակության մեջ լինելով տնտեսապես շահագործված, քաղաքականապես ճնշված և կուլտուրապես նեղված դասակարգ, բանվոր դասակարգը միայն փոխանցական շրջանում, միայն պետական իշխանությունը նվաճելուց հետո, միայն կործանելով կրթության բուրժուական մոնոպոլիան և ամբողջ փութությանը տիրելով, միայն շինարարական մեծագույն աշխատանքի փորձով և վերամշակում իր սեփական բնությունը: Կոմունիստական գիտակցության մասսայական առաջացման և սոցիալիզմի բուն գործի համար անհրաժեշտ է մարդկանց մասսայական փոխախուսն, վոր հնարավոր է միայն գործնական շարժման մեջ, հեղափոխության մեջ. հետևապես, հեղափոխությունն անհրաժեշտ է վոչ միայն այն պատճառով, վոր չի կարելի վոչ մի այլ չեղանակով տապալել իրապետող դասակարգը, այլ և այն պատճառով, վոր տապալող դասակարգը միայն հեղափոխության մեջ կարող է մաքրվել հին հասարակության ամբողջ կեղտից և ընդունակ դառնալ ստեղծելու նոր հասարակություն:

Վոչնչացնելով կապիտալիստների դասակարգի մոնոպոլիան արտադրության միջոցների վերաբերմամբ, բանվոր դասակարգը պետք է նմանապես վոչնչացնի և բուրժուական մոնոպոլիան կրթության վերաբերմամբ, այսինքն տիրի ամբողջ դպրոցին մինչև բարձրագույնը ներառյալ: Մանավանդ կարևոր խնդիր է հանդիսանում պրոլետարիատի գործի համար բանվոր դասակարգից մասնագետներ նախապատրաս-

տելը ինչպես արտադրութեան բնագավառում (ինժե-
ներներ, տեխնիկներ, կազմակերպիչներ և այլն), այն-
պես եւ ռազմական գործի, գիտութեան, արվեստի և
այլ բնագավառներում: Այդ խնդրի կողքին կանգնած
և պրոլետարական մասսաների ընդհանուր կուլտուրական
վեբիքի, նրանց քաղաքական լուսավորութեան, գիտե-
լիքների և տեխնիկական վորակավորման մակարդակի
բարձրացման, հասարակական աշխատանքին և կառա-
վարման գործին վարժվելու, բուրժուական և քաղ-
քենիական նախապաշարմունքների մնացորդների դեմ
պայքարելու խնդիրը:

Միայն այն չափով, վոր չափով պրոլետարիատը
իր ավանգարդային խավերն և առաջահանում սոցիա-
լիստական շինարարութեան և կուլտուրայի այս բոլոր
«իշխող պոստերի» համար, միայն այն չափով, վոր
չափով այդ խավերն ավելի ու ավելի աճում են, դա-
սակարգի նորանոր անդամներ ներգրավելով կուլտուր-
հեղափոխական վերաշինութեան պրոցեսսի մեջ և աս-
տիճանաբար հաղթահարելով բուն ներդասակարգային
բաժանումը՝ պրոլետարիատի «առաջավոր» և «հետա-
մնաց» խավերի, միաժամանակ ստեղծվում են և սո-
ցիալիստական հաղթական շինարարութեան յերաշխիք,
և յերաշխիքն ընդդէմ բուրժուական փոստան ու
դասակարգային վերասերման:

Սակայն պրոլետարիատը հեղափոխութեան պրո-
ցեսսում վերամշակում և վոչ միայն իր սեփական բը-
նութիւնը, այլ և մյուս դասակարգերի, առաջին հերթին
քաղաքի և գյուղի բազմաթիւ մանր-բուրժուական
խավերի, մանավանդ գյուղացիութեան աշխատավոր խա-
վերի բնութիւնը: Հաղորդակից անելով ամենալայն

մասսաները կուլտուրական հեղափոխութեան, նրանց
սոցիալիստական շինարարութեան պրոցեսսի մեջ ներ-
գրավելով, միավորելով և կոմունիստորեն լուսավո-
րելով նրանց իր արտադրութեան տակ գտնվող
բոլոր մեթոդներով: Վճռական պայքար մղելով հակա-
պրոլետարական ու համքարային բոլոր իդեոլոգիանե-
րի դեմ, առանձնապես համառ և սխտեմատիկ կերպով
հաղթահարելով գյուղի ընդհանուր և կուլտուրական
հետամնացութիւնը, բանվոր դասակարգը դրանով իսկ
նախապատրաստում և—տնտեսութեան կոլլեկտիւ ձե-
վերի աճման հողի վրա—հասարակութեան դասակարգա-
յին բաժանման հաղթանալու:

Ամենալայն մասսաներն ընդգրկող կուլտուրա-
կան հեղափոխութեան խնդիրների շարքում հատուկ
տեղ և բունում պայքարն ընդդէմ ժողովուրդների ու
պիւնի—կրոնի, պայքար, վոր պետք և մղվի սխտե-
մատիկ ու անշեղ կերպով: Պրոլետարական իշխանու-
թիւնը պետք և վոչնչացնի պետական ամեն մի սա-
տարումը յեկեղեցուն, վորը տիրապետող դասակարգե-
րի գործակալութիւնն և հանդիսանում, պետք և վո-
չընչացնի յեկեղեցու ամեն մի միջամտութիւնը դաս-
տիարակութեան և կրթութեան պետականորեն-կազ-
մակերպված գործին ու անխնա ճնշի յեկեղեցական
կազմակերպութիւնների հակահեղափոխական գոր-
ծունեյութիւնը: Միևնույն ժամանակ թուլատրելով
դավանութեան ազատութիւնը և վոչնչացնելով առաջ-
ներում տիրապետող կրոնի արտոնյալ դրութիւնը,
պրոլետարական իշխանութիւնը իրեն մատչելի բոլոր
միջոցներով մղում և հակակրօնական պրոպագանդ և
վերակառուցում դաստիարակչական ու կրթական ամ-

բողջ աշխատանքը, հիմունք ունենալով գիտական մատերիալիստական աշխարհայացքը:

Տ. Պայքար պրոլետարիատի համաշխարհային գիկսասուրայի համար յեվ հեղափոխութիւններ հիմնական ճիւղերը

Պրոլետարիատի միջազգային հեղափոխութիւնը կազմավորվում է տարբեր ժամանակների ու տարբեր տեսակների պրոցեսներից՝ զուտ պրոլետարական հեղափոխութիւններից, բուրժուական-դեմոկրատական տիպի հեղափոխութիւններից, վորոնք վերաճում են և դառնում պրոլետարիատի հեղափոխութիւններ — ազգային ազատագրական պատերազմներից, գաղութային հեղափոխութիւններից: Միայն վերջին հաշիւով է հեղափոխական պրոցեսը հասցնում պրոլետարիատի համաշխարհային գիկսասուրային:

Կապիտալիզմի զարգացման անհամաչափութիւնը, վոր սրվեց իմպերիալիստական շրջանում, առաջացրեց նրա տիպերի զանազանակերպութիւն, նրա հասունութեան տարբեր աստիճաններ առանձին յերկրներում, հեղափոխական պրոցեսի զանազանակերպ և սպեցիֆիկ պայմաններ: Այս հանգամանքները պատմականորեն միանգամայն անխուսափելի յեն դարձնում պրոլետարիատի կողմից իշխանութիւնը գրավելու ուղիների յեվ տեսակների զանազանակերպութիւնը, մի շարք յերկրներում փոխանցական վորոշ աստիճանների անհրաժեշտութիւնը, վորոնք տանում են դեպի պրոլետարիատի դիկտատուրան, իսկ այնուհետև նմանապես կառուցվող սոցիալիզմի ձևերի զանազանակերպութիւնն առանձին յերկրներում:

Առանձին յերկրներում պրոլետարիատի դիկտատուրայի անցնելու պայմանների և ուղիների զանազանակերպութիւնը սխեմատիկ կերպով կալելի յե վերածել յերեք հիմնական տիպերի:

Բարձր կապիտալիզմի յերկրներ (Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, Գերմանիա, Անգլիա և այլն), վորոնք ունեն արտադրողական հզորագույն ուժեր, բարձր աստիճանի կենտրոնացված արտադրութիւն, հարաբերաբար փոքր նշանակութիւն ունեցող մանր տնտեսութիւն, վաղուց ի վեր արդեն կազմավորված բուրժուական-դեմոկրատական քաղաքական կարգ: Այդ յերկրներում քաղաքական բնագավառում ծրագրի հիմնական պահանջ հանդիսանում է ուղղակի դրի հիմնական պահանջ հանդիսանում է ուղղակի անցումը պրոլետարական դիկտատուրային: Տնտեսական բնագավառում ամենից բնորոշ պահանջներն են՝ կան բնագավառում ամենից բնորոշ պահանջներն են՝ ամբողջ խոշոր արտադրութեան եքսպրոպրիացիան, նշանավոր քանակութեամբ պետական խորհրդային տնտեսութիւնների կազմակերպումը և, ընդհակառակը, հողի համեմատաբար աննշան բաժնի հանձնումը գյուղացիութեանը. շուկայական տարերային հարաբերութիւնների համեմատաբար փոքր ծավալը՝ հարաբերութիւնների համեմատաբար փոքր ծավալը՝ առհասարակ սոցիալիստական զարգացման և մասնավորապես գյուղացիական տնտեսութեան կոլեկտիվացման արագ տեմպ:

Կապիտալիզմի զարգացման միջակ մակարդակ ունեցող յերկրներ (Սպանիա, Պորտուգալիա, Լեհաստան, Հունգարիա, Բալկանյան յերկրները և այլն), տան, հունգարիա, Բալկանյան յերկրները և այլն), վորոնք կիսաֆեոդալական հարաբերութիւնների նշանավոր մնացորդներ ունեն գյուղատնտեսութեան մեջ, սոցիալիստական շինարարութեան համար անհրաժեշտ

նյութական նախադրյալների վորոշ միջնամուտ, — վորոնց բուրժուական-դեմոկրատական վերակազմությունը ավարտված չէ դեռևս: Այդ չերկրներից մի-
 քանիստում հնարավոր է բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխության ավելի կամ պակաս արագ վերաճումը և սոցիալիստական հեղափոխություն դառնալը. մյուս-
 անհամար և պրոլետարական հեղափոխությունների տի-
 պերը, բայց բուրժուական-դեմոկրատական բնույթ ու-
 նեցող խնդիրների ավելի մեծ ծավալով: Հետևապես, պրոլետարիատի ղեկատուության այստեղ կարող է ա-
 ուջ դալ և վոչ մեկին, այլ պրոլետարիատի և գյու-
 ղացիության դեմոկրատական ղեկատուությանից պրո-
 լետարիատի սոցիալիստական ղեկատուության անց-
 նելու պրոցեսում. այնտեղ, վորտեղ հեղափոխու-
 թյունը զարգանում է անմիջապես իբրև պրոլետարա-
 կան հեղափոխություն, նա յենթադրում է լայն ագ-
 րար-գյուղացիական շարժման ղեկավարությունը պրո-
 լետարիատի կողմից. ագրարային հեղափոխությունն
 առհասարակ խաղում է խոշորագույն, իսկ չերեմն
 վճռական դեր. հողային խոշոր սեփականության
 եքսպրոպրիացիայի պրոցեսում, գրավված հողի նշա-
 նավոր բաժինը գյուղացիության տրամադրության
 տակ է անցնում. շուկայական հարաբերությունների
 ծավալը պրոլետարիատի հաղթանակից հետո նշանա-
 վոր է. գյուղացիության կոոպերացման, իսկ հետո
 նաև նրա արտադրական միավորման խնդիրն ահագին
 տեղ է բռնում սոցիալիստական շինարարության այլ
 խնդիրների մեջ: Այդ շինարարության տեմպը համե-
 մատաբար դանդաղ է:

Գաղութային յեվ կիսագաղութային յերկրներ (2ի-

նաստան, Հնդկաստան, և այլն) և կախյալ յերկրներ
 (Արգենտինա, Բրազիլիա և այլն), վորոնք ունեն ին-
 դուստրիալի վորոշ սաղմեր, իսկ չերեմն ել նշանա-
 վոր զարգացում, վոր, սակայն, մեծ մասամբ, բավա-
 կան չեն սոցիալիստական ինքնուրույն շինարարության
 համար, չերկրներ, վորտեղ գերակշռում են ֆեոդալա-
 կան միջնադարյան հարաբերությունները կամ «ար-
 տադրության» ասիական յեղանակի» հարաբերությու-
 ները թե չերկրի եկոնոմիկայի և թե նրա քաղաքա-
 կան վերնաշենքի մեջ, վերջապես, վորտեղ կարևորա-
 դույն արդյունաբերական, առևտրական, բանկային
 ձեռնարկությունները, տրանսպորտի հիմնական մի-
 ջոցները, հողային լատիֆունդիաներն ու պլանտացիա-
 ները և այլն կենտրոնացած են ոտարերկրյա իմպե-
 րիալիստական խմբակների ձեռքում: Այստեղ կենտրո-
 նական նշանակություն ունեն մի կողմից պաշտար-
 ընդդեմ ֆեոդալիզմի, շահագործման նախակապիտա-
 լիստական ձևերի և գյուղացիության՝ հետևողականո-
 բն անցկացվող ագրարային հեղափոխությունը, մյուս
 կողմից պաշտարն ընդդեմ ոտարերկրյա իմպերիա-
 լիզմի՝ ագրային անկախության համար պրոլետարիա-
 տի ղեկատուության անցնելն այստեղ իբրև կանոն
 հնարավոր է միայն մի շարք նախապատրաստական
 աստիճանների միջոցով, միայն իբրև արդյունք մի
 ամբողջ շրջանի, չերբ բուրժուական-դեմոկրատական
 հեղափոխությունը վերաճում է և դառնում սոցիալիս-
 տական հեղափոխություն, իսկ սոցիալիստական հաջող
 շինարարությունը — մեծ մասամբ — միայն հնարավոր է
 պրոլետարական ղեկատուության յերկրների կողմից
 ցույց տրվող ուղղակի սատարման պարագայում:

եղ ավելի հեռավորաց չերկրներում (որինակ՝ Աֆ-
րիկայի միջանի մասերում), վորտեղ գրեթե չկան
կամ ամենևին չկան վարձու բանվորներ, վորտեղ բը-
նակչութեան մեծամասնութիւնն ապրում է ցեղային
կենցաղի պայմաններում, և վորտեղ դեռևս պահպան-
վել են նախնադարյան տոհմային ձևերի մնացորդները,
վորտեղ գրեթե բացակայում է ազգային բուրժուա-
զիան, և վորտեղ ոտարերկրյա իմպերիալիզմն առաջին
հերթին խաղում է հողը խլող պատերազմական օկու-
պանտի դեր, — կենտրոնական նշանակութիւն ունի
ազգային ազատագրութեան համար մղվող պայքարը:
Ազգային ազատամբութիւնն ու նրա հաղթանակն
այստեղ կարող են ճանապարհ բանալ դեպի սոցիա-
լիզմը տանող զարգացման համար, առանց առհասա-
րակ կապիտալիզմի աստիճանն անցնելու, չեթե իրոք
հղորդութիւն ցույց տրվի պրոլետարական դիկտա-
տուրայի չերկրների էությունից:

Այսպես, ուրեմն, այն դարաշրջանում, յերբ կա-
պիտալիստական զարգացած չերկրներում իբրև որվա
հերթական խնդիր առաջադրվում է իշխանութեան
նվաճումը պրոլետարիատի կողմից. չերբ արդեն առ-
կա գոյութիւն ունի ԽՍՀՄ պրոլետարիատի դիկտա-
տուրան, վոր հանդիսանում է համաշխարհային նշա-
նակութիւն ներկայացնող գործոն, — գաղութային և
կիսագաղութային չերկրներում ազատագրական շար-
ժումները — վորոնց առաջացրել է համաշխարհային կա-
պիտալիզմի թափանցումն այդ չերկրները — կարող են
նրանց — չնայած մեկուսացած վերցրած այդ չերկրների
հասարակական հարաբերութիւնների ահասութեան —
հասցնել սոցիալիստական զարգացման, ճնորհիվ այն

ոգնութեան ու սատարման, վոր ցույց կտրվի պրոլետարա-
կան դիկտատուրայի յեկ առհասարակ միջազգային պրո-
լետարական շարժման կողմից:

9. Պայքար պրոլետարիատի համաշխարհային դիկ- տատուրայի համար յեկ գաղութային հեղափոխու- թիւնները

Հեղափոխական պայքարի հատուկ պայմանները
գաղութային և կիսագաղութային կարերբագույն չեր-
կրներում, պրոլետարիատի և գյուղացիութեան դե-
մոկրատական դիկտատուրայի համար մղվող պայքարի
և այդ դիկտատուրայի՝ պրոլետարական դիկտատու-
րայի փոխակերպվելու տեական շրջանի անխուսափե-
լիութիւնը, վերջապես, ազգային մոմենտների վճռո-
ղական նշանակութիւնը այդ չերկրների կոմմունիս-
տական կուսակցութիւնների առաջ դնում են մի
շարք հասուկ խնդիրներ, վորոնք նախապատրաստա-
կան աստիճանն են ներկայացնում պրոլետարիատի
դիկտատուրայի ընդհանուր խնդիրների նկատմամբ:
Այդ հատուկ խնդիրներից կարևորագույնն խնդիրներ
կոմմունիստական ինտերնացիոնալը համարում է հե-
տևյալները.

1. Ոտարերկրյա իմպերիալիզմի, ֆեոդալների և
կալվաճատիրական բուրժուազիայի իշխանութեան
տապալումն:

2. Պրոլետարիատի և գյուղացիութեան դեմոկրա-
տական դիկտատուրայի հաստատումն խորհուրդների
հիմքի վրա:

3. Ազգային լիակատար անկախութիւն և պե-
տական միավորումն:

հերի շուրջը, նախկին հետամնաց գաղութների գյուղացիական խորհուրդները և բանվորների ու գյուղացիների խորհուրդներն ավելի զարգացած տիպի նախկին գաղութներում ներառվում են խորհրդային հանրապետությունների շարունակ աճող ֆեդերացիայի ընդհանուր սիստեմի մեջ և, հետևաբար, դրանով իսկ պրոլետարիատի համաշխարհային դիկտատուրայի սիստեմի մեջ: Սոցիալիզմի — վորպես արտադրության նոր յեղանակի — զարգացումն ստանում է իր համաշխարհային թափը:

V. ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՆ ԽՍՀՄ ՅԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՇԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Սոցիալիզմի շինարարությունը ԽՍՀՄ յեվ դասակարգային կոիվը

Կապիտալիստական սիստեմի խորագույն կրիզիսի հիմնական արտահայտությունն է համաշխարհային տնտեսության պառակտումն կապիտալիզմի յերկրների և կառուցվող սոցիալիզմի յերկրների: Ուստի պրոլետարական դիկտատուրայի ներքին ամրապնդումն ԽՍՀՄ, սոցիալիստական շինարարության հաջողությունները, ԽՍՀՄ ազդեցության և հեղինակության աճումը գաղութների պրոլետարական մասսաների և ճնշված ժողովուրդների մեջ նշանակում են միջազգային սոցիալիստական հեղափոխության շարունակություն, ուժեղացումն ու ծավալումն:

Յերկրում ունենալով անհրաժեշտ և բավականաչափ նյութական նախադրյալներ վոչ միայն կալվածատերերին ու բուրժուազիային տապալելու համար, այլ և լիակատար սոցիալիզմ կառուցելու համար, խորհրդային հանրապետությունների բանվորները միջազգային պրոլետարիատի ոգնությունը հերոսաբար յետ մղեցին ներքին և ոտարերկրյա հակահեղափոխությունների զինված ուժերի հարձակումը, ամրապնդեցին իրենց դաշինքը գյուղացիության հիմնական մասա-

ների հետ և խոշոր հաջողութիւնների հասան սոցիալիստական շինարարութեան բնագավառում:

Պրոլետարական սոցիալիստական արդյունաբերութեան այն կապը գյուղացիական մանր տնտեսութեան հետ, վորն ապահովում է և գյուղատնտեսութեան արտադրողական ուժերի աճումը և սոցիալիստական արդյունաբերութեան առաջնորդող դերը. այդ արդյունաբերութեան զոդումը գյուղատնտեսութեան հետ, այն արդյունաբերութեան, վորը կապիտալիստական չեղանակով սպասարկում էր մակարութեան դասակարգերի անարտադրողական սպառմանը. արտադրութիւն վոչ թե կապիտալիստական շահույթի համար, այլ մասսայական պահանջների բավարարման, այդ վերջինների արագ դարգացման պայմաններում, մի բան, վոր վերջին հաշիւով մեծ չափերով խթանում է արտադրական ամբողջ պրոցեսսը. վերջապէս, տնտեսական իշխող բարձունքների մեծագուշն կոնցենտրացիան պրոլետարական պետութեան ձեռքում, պլանային ղեկավարութեան աճող տարրերը և դրա հետ կապված՝ արտադրութեան միջոցների խնայողութիւնն ու ամենից նպատակահարմար բաշխումը, — այս ամենը հնարավորութիւն է տալիս պրոլետարիատին արագ առաջ շարժվելու սոցիալիստական շինարարութեան ուղիով:

Բարձրացնելով վողջ ժողովրդատնտեսութեան արտադրողական ուժերը, անշեղորեն կիրառելով իՍՆՄ ինդուստրիացման կուրս, ինդուստրիացման, վորի տեղադրութեան թելադրում է միջազգային և ներքին բոլոր պարագաներով, իՍՆՄ պրոլետարիատը, չնայած կապիտալիստական պետութիւնների կողմից նրան

Ֆինանսական-տնտեսական բռնկուտի յենթարկելու սխտեմատիկորեն կրկնվող փորձերին, միևնուշն ժամանակ բարձրացնում է ժողովրդատնտեսութեան հանրայնացրած (սոցիալիստական) հատվածի տնտեսարար կըշիւը թե ըստ ամբողջ յերկրի արտադրութեան միջոցներում ունեցած բաժնի և թե ըստ այն բաժնի, վորն ունի յերկրի ընդհանուր արտադրանքի և ընդհանուր ապրանքաշրջանառութեան սեջ: Այսպիսով, պետական սոցիալիստական արդյունաբերութիւնը, տըրանսպորտն ու բանկային սիստեմը պետական առևտրի և արագորեն աճող կոոպերացիայի լծակների միջոցով — հողի ազգայնացման և յերկրի ծավալվող ինդուստրիալիզացիայի առկայութեան պարագայում — ավելի և ավելի յեն իրենց չետեից տանում գյուղացիների մանր և մանրագոյն տնտեսութիւնները:

Գյուղատնտեսութեան բնագավառում հատկապէս՝ արտադրողական ուժերի վերելքը կատարվում է այնպիսի պայմաններում, վորոնք սահմանափակում են գյուղացիութեան շերտավորումը (հողի ազգայնացումը և, հետևապէս, հողամասերի տուրևաութի արգելումն, խիստ-պրոգրեսսիվ հարկերի կիրարկումն, չքավորամիջակների կոոպերացիայի և չքավորամիջակների արտադրական միավորումների ֆինանսավորումը, որենսդրութիւնը վարձու աշխատանքի մասին, կուլակներին մի շարք քաղաքական և հասարակական իրավունքներից զրկելը, չքավորութեան հատուկ կադմակերպումն և այլն): Սակայն այն չափով, ինչ չափով սոցիալիստական ինդուստրիայի արտադրողական ուժերը դեռևս չեն աճել այնքան, վոր լայն մասշտաբով տեխնիկական նոր բազիս ստեղծեն գյուղատնտեսութեան համար:

սուբյեկտային մեջ և դրանով իսկ անհապաղ իրագործեն գյուղացիական տնտեսությունները արտադրական արագ միավորումը հասարակական խոշոր տնտեսությունների (կոլլեկտիվ տնտեսությունների) մեջ, վերոջ հափով աճում է և կուլակությունը, վոր տնտեսական ու ախուհետե նմանապես քաղաքական դուրսում է հաստատում այսպես կոչված «նոր բուրժուազիայի» տարրերը հետ:

Իր ձեռքում ունենալով տնտեսական իշխող վճռողական բարձունքները, սխտեմատիկորեն վատրելով ֆաբրիկները քաղաքային մասնավոր կապիտալի, վորի բաժինը հափազանց խիստ ընկել է «տնտեսական նոր քաղաքականության» վերջին շրջանի ընթացքում, ամեն կերպ սահմանափակելով գյուղի շահագործողական շերտերը, վորոնք առաջանում են ապրանքափողային հարաբերությունների զարգացման հողի վրա, սատարելով գյուղում խորհրդային տնտեսություններին և ծավալելով նրանց նոր շինարարությունը, հասարակ ապրանքարտադրող-գյուղացիների հիմնական մասսաները ներգրավելով խորհրդային տնտեսական կազմակերպության ընդհանուր սխտեմի մեջ և, հետևապես, սոցիալիստական շինարարության դործի մեջ արագորեն առաջադիմող կոոպերացման միջոցով, վոր պրոլետարական դիկտատուրայի և սոցիալիստական ինդուստրիայի ղեկավարությունն պայմաններում նույնանում է սոցիալիզմի զարգացման հետ, վերականգնման պրոցեսից անցնելով չերկրի ամբողջ արտադրական-տեխնիկական հիմքի ընդլայնված վերարտադրություն, — խՍՀՄ պրոլետարիատն իր առջև դնում է և արդեն սկսում իրագործել

խոշոր կապիտալ շինարարություն խնդիրը (առհասարակ արտադրության միջոցների արտադրությունը, մասնավորապես և առանձնապես ծանր արդյունաբերությունն ու ելեկտրիֆիկացիան) և վաճառականական, գնողական ու վարկային կոոպերացիայի հետադա զարգացման հետ միասին գյուղացիությունն անմիջականորեն արտադրական և ընդգմին ալիի ու ալիի մասսալական կոոպերացման խնդիրը — կոոպերացում կոլլեկտիվիզմի բազայի վրա — մի բան, վոր պահանջում է նյութական հզոր սատարումն պրոլետարական պետություն կողմից:

Այսպիսով, արդեն հանդիսանալով վճռական տնտեսական ուժ, վորով հիմնականում վորոշվում է եկոնոմիկայի ամբողջ զարգացումը խՍՀՄ, սոցիալիզմը դրանով իսկ իր զարգացման մեջ անում է հետագա խոշոր քայլերը, սխտեմատիկորեն հաղթահարելով չերկրի մանր-բուրժուական բնույթից բխող և դասակարգային հակասությունների ժամանակավոր սրման շրջանների հետ կապված դժվարությունները:

Արդյունաբերությունն վերասարքավորման անհրաժեշտությունը, խոշոր կապիտալ շինարարության անհրաժեշտությունը չեն կարող չառաջացնել միշտ բխող խոշորագույն դժվարություններ սոցիալիստական զարգացման ճանապարհին, վորոնք վերջին հաշվով բացատրվում են չերկրի տեխնիկա-տնտեսական հետամնացությունը և նրա ավերամարձ իմպերիալիստական և քաղաքացիական պատերազմների տարիների ընթացքում:

Սակայն, չնայած դրան, բանվոր դասակարգի և աշխատավորական լայն մասսաների կենսական մա-

կարգակը բարձրանում է անընդհատ և սոցիալիստական ռադիոնալիզացիայի ու արդյունաբերության գիտական կազմակերպման հետ միասին աստիճանաբար մտցվում է լոթթամյա բանվորական ուր, մի բան, վոր բացում է բանվոր դասակարգի աշխատանքի, կյանքի և կենցաղի պայմանների բարելավման համար հետագա հեռանկարներ:

Հիմունք ունենալով ԽՍՀՄ տնտեսական աճումը, սոցիալիստական հատվածի տեսակարար կշռի անընդհատ բարձրացումը, վոչ մի բուպե չդադարեցնելով պայքարն ընդդեմ կուլակության, գյուղում հենվելով չքավորության վրա և հաստատուն դաշինք ունենալով գյուղացիության հիմնական միջակ մասսաների հետ, բանվոր դասակարգը՝ հեղափոխական ճակատամարտերում մարզված կոմունիստական կուսակցության ղեկավարությամբ միավորված՝ սոցիալիստական շինարարության գործի մեջ է ներգրավում տասնյակ միլիոնավոր աշխատավորների ավելի և ավելի լայն մասսաներ: Դրա հիմնական միջոցներն են՝ մասսայական լայն կազմակերպությունների զարգացումը (կուսակցությունը վորպես ղեկավար ուժ, արհեստակցական միությունները վորպես պրոլետարական դիկտատուրայի ամբողջ սիստեմի վորնաշարը, կոմչերիամիությունը, բոլոր տեսակների կոոպերացիան, կանանց, բանվորուհիների և գեղջկուհիների կազմակերպությունները, զանազան տեսակի աչպիս կոչված «կամավոր ընկերությունները», բան. և գյուղթղթակիցների, սպորտային, գիտական, կուլտուր-լուսավորական կազմակերպությունները), մասսաների նախաձեռնության ամենակերպ քաջալերումն, բանվորների նորա-

նոր շերտերի առաջաշումն իշխող պոստերի համար տնտեսության ու կառավարման բոլոր բնագավառներում:

Պրոլետարիատի անմիջականորեն կառավարող կադրային շերտի բյուրոկրատական վոսկրացման կամ սոցիալական վերասերման դեմ գլխավոր չերաշխիքներից մեկը հանդիսանում են՝ մասսաների անընդհատ ներգրավումը սոցիալիստական շինարարության պրոցեսի մեջ, պետական-տնտեսական, արհեստակցական և կուսակցական ամբողջ ապարատի շարունակական թարմացումը նորանոր պրոլետար աշխատավորներով, բարձրագույն դպրոցներում, մասնագիտական կուրսերում շինարարական բոլոր ճյուղերի համար սոցիալիստական նոր կադրերի սիստեմատիկ նախապատրաստումն՝ առհասարակ բանվորներից, առանձնապես բանվոր չերիտասարդությունից:

2. ԽՍՀՄ ճառագավորյունը յեվ ճրա միջագգայից— հեղափոխական պառակաճուրյունները

Ձախջախելով ուսական իմպերիալիզմն ու ազատագրելով ցարական կայսրության բոլոր նախկին գաղութներն ու ճնշված ազգերը. սիստեմատիկորեն ըստ հղծելով նրանց կուլտուր-քաղաքական զարգացման հաստատուն բաղիսը համապատասխան յերկրամասերի ինդուստրիացման միջոցով. Միություն պետական սահմանադրության մեջ ամրապնդելով ավտոնոմ մարզերի, ավտոնոմ հանրապետությունների և դաշնակից հանրապետությունների իրավական դիրքը և լիովին իրացնելով ազգերի ինքնորոշման իրավունքը,—պրոլետարիատի դիկտատուրան ԽՍՀՄ դրանով իսկ ապահո-

վում է Միության զանազան անգղությունների վոչ մի-
այն ձևական, այլ և փաստական հավասարությունը:

Հանդիսանալով պրոլետարիատի ղեկատուութեան
և սոցիալիզմի շինարարութեան չերկիր, բանվոր դա-
սակարգի անագին նվաճումների չերկիր, բանվորների
և գյուղացիների դաշինքի չերկիր, նոր, մարքսիզմի
դրոշակի տակ ընթացող, կուլտուրայի չերկիր, ԽՍՀՄ
անխուսափելիորեն դառնում և բոլոր ճնշված դասա-
կարգերի համաշխարհային շարժման բազա, միջազգա-
յին հեղափոխութեան ոջախ, համաշխարհային պատ-
մութեան մեծագույն գործոն: ԽՍՀՄ մեջ համաշխար-
հային պրոլետարիատն առաջին անգամ գտնում է ի-
րոք իր հայրենիքը, գաղութային շարժումների համար
նա դառնում է մեծագույն ձգողութեան կենտրոն:

Այսպիսով կապիտալիզմի ընդհանուր կրիզիսի
պայմաններում ԽՍՀՄ մեծագույն գործոնն է հանդիսա-
նում վոչ միայն այն պատճառով, վոր նա դուրս է չե-
կել կապիտալիստական համաշխարհային սիստեմից,
տնտեսութեան նոր, սոցիալիստական սիստեմի հիմք
ստեղծելով, այլ և այն պատճառով, վոր նա առհասա-
րակ խաղում է բացառիկ հազգին հեղափոխական դեր,
դերը պրոլետարական հեղափոխութեան միջազգային
շարժիչի, վոր հրում է բոլոր չերկրների պրոլետարեն-
րին դեպի իշխանութեան զբաղում. այն բանի կեն-
դանի որինակի դեր, վոր բանվոր դասակարգն ընդու-
նակ է վոչ միայն կործանելու կապիտալիզմը, այլ և
կառուցելու սոցիալիզմը. նախապատկերի դերը յեղ-
բայրական փոխարարերությունների, վորոնք պետք
է հաստատվեն պետական իշխանությունը նվաճած հա-
մաշխարհային պրոլետարիատի կողմից բոլոր չերկրեն-

րի անգղությունների միջև Յերկրագնդի Խորհրդային
Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միութեան
սահմաններում և նախապատկերի դեր բոլոր չերկրեն-
րի աշխատավորների տնտեսական միավորման համար
սոցիալիզմի համաշխարհային միասնական տնտեսու-
թեան մեջ:

Տնտեսութեան չերկու սիստեմի միաժամանակյա
զոյակցությունը—սոցիալիստական սիստեմի՝ ԽՍՀՄ և
կապիտալիստական սիստեմի՝ մնացած չերկրներում—
պրոլետարիատի պետութեան առաջ դնում է կապիտա-
լիստական աշխարհի կողմից տեղացող հարվածները
(բոյկոտ, բլոկադա և այլն) չեռ մղելու խնդիրը և զրա
հետ միասին տնտեսական մանյովրներ կատարելու և
կապիտալիստական չերկրների հետ ունեցած տնտե-
սական կապերն ոգտագործելու խնդիրը (արտաքին
առևտրի մոնոպոլ կազմակերպութեան ոգնութեամբ,
վորպիսի առևտուրը հանդիսանում է սոցիալիզմի հա-
ջող կառուցման հիմնական պայմաններից մեկը, վար-
կերի, փոխառությունների, կոնցեսսիաների ձևով և
այլն): Գլխավոր և հիմնական գիծն այստեղ պետք է
լինի արտասահմանի հետ ըստ հնարավորութեան ալիե-
լի լայն կապեր հաստատելու գիծը, բայց ԽՍՀՄ հա-
մար նրանց ոգտավետ լինելու սահմաններում, այսին-
քըն առաջին հերթին ինդուստրիայի ամրապնդման հա-
մար իր իսկ ԽՍՀՄ մեջ, սեփական ծանր արդյունա-
բերութեան ու ելեկտրիֆիկացիայի բազա ստեղծելու,
վերջապես, սեփական սոցիալիստական մեքինաշինա-
րարութեան համար: Միայն այն չափով, վոր չափով
պահանջվում է ԽՍՀՄ այս տնտեսական ինքնուրույնու-
թյունը կապիտալիստական շրջապատման պայմաննե-

րում, ստեղծվում է հաստատուն յերաշխիք **ԽՍՀՄ** կա-
տարվող սոցիալիստական շինարարության կործան-
ման և **ԽՍՀՄ** համաշխարհային կապիտալիստական
սխտեմի կցորդը դարձնելու վտանգի դեմ:

Մյուս կողմից կապիտալիստական պետություն-
ները, չնայած նրանց շահագրգռված լինելու **ԽՍՀՄ** շու-
կաների նկատմամբ, շարունակ տատանվում են առե-
տրի շահերի և **ԽՍՀՄ** աճման հանդեպ ունեցած վախի
միջև, մի աճում, վոր միջազգային հեղափոխության
աճում են նշանակում: Սակայն իմպերիալիստական պե-
տությունների քաղաքականության մեջ գլխավոր և
հիմնական տենդենց հանդիսանում է **ԽՍՀՄ** շրջապա-
տելու և նրա դեմ հակահեղափոխական պատերազմը ս-
կսելու տենդենցը՝ նրան խեղդելու և համաշխարհային
բուրժուական տերրորիստական ուժի ստեղծելու նը-
պատակով:

ԽՍՀՄ քաղաքական շրջապատման չենթարկելու
այս սխտեմատիկ փորձերն իմպերիալիզմի կողմից և
ռազմական հարձակման աճող վտանգը չեն խանգարի
ԽՍՀՄ մեջ պրոլետարական դիկտատուրան ղեկավարող
ՀԿ (Բ.) Կ — Կոմ. Ինտերնացիոնալի սեկցիային — իր մի-
ջազգային պարտականությունները կատարել և սա-
տարումն ցույց տալ բոլոր ճնշվածներին, կապիտալիս-
տական յերկրների բանվորական շարժման, — սա-
տարումն գաղութային ժողովուրդների շարժման ընդ-
դեմ իմպերիալիզմի, սատարումն ազգային վորեն ձևի
ճնշման դեմ մղվող պայքարին:

3. Միջազգային պրոլետարիատի պարսպաճուրղը ենք **ԽՍՀՄ** վերաբերմամբ

Իր կողմից միջազգային պրոլետարիատը, վոր ի
դեմ **ԽՍՀՄ** ունի իր միակ հայրենիքը, իր նվաճում-
ների կարևորագույն պատվարը և իր միջազգային ա-
զատագրման ամենագլխավոր դործոնը, պարտական է
նպաստել **ԽՍՀՄ** մեջ կատարվող սոցիալիստական շի-
նարարության հաջողություններին և բոլոր միջոցնե-
րով պաշտպանել նրան կապիտալիստական յերկրնե-
րի հարձակումից:

Շահաշխարհային քաղաքական պարագաները
այժմ որվա հերթի չեն դրել պրոլետարիատի դիկտա-
տուրան, և համաշխարհային քաղաքականության բոլոր
անցքերն անխուսափելիորեն սեղծվում են մեկ կենտ-
րոնական կետի շուրջը, այն է՝ Ռուսաստանի խորհրդ-
դային Հանրապետության դեմ համաշխարհային բուր-
ժուազիայի կողմից մղվող պայքարի, և խորհրդային
հանրապետությունը պետք է անհրաժեշտորեն իր շուր-
ջը համախմբի, մի կողմից — բոլոր յերկրների առա-
ջավոր բանվորների խորհրդային շարժումները, մյուս
կողմից — գաղութների և ճնշված ազգությունների բո-
լոր ազգային ազատագրական շարժումները» (Լենին):

ԽՍՀՄ վրա իմպերիալիստական պետությունների
հարձակման և նրա դեմ պատերազմ սկսելու դեպքում
միջազգային պրոլետարիատը պետք է պատասխանի
ամենահամարձակ և վճռական մասսայական յելույթնե-
րով և իմպերիալիստական պետությունները տապա-
լելու պայքարով, լողունդ ունենալով պրոլետարիատի
դիկտատուրան ու դաշինքը **ԽՍՀՄ** հետ:

Գաղութներում, մանավանդ ԽՍՀՄ վրա հարձակ-
վող իմպերիալիստական չեքերի գաղութներում անհրա-
ժեշտ է ուղտագործել իմպերիալիզմի ռազմական ուժե-
րի չեւ քաշումը նրանց բուն նպատակից, վորպեսզի
մաքսիմում ջանքեր թափվեն հակաիմպերիալիստական
պայքար ծավալելու և հեղափոխական լեյուծներ կազ-
մակերպելու համար:

Սոցիալիզմի զարգացումը ԽՍՀՄ և նրա միջազ-
դային ազդեցութեան աճումը վոչ միայն նրա դեմ մո-
բիլիզացիա չեն անում կապիտալիստական պետութիւն-
ների և նրանց սոցիալ-դեմոկրատական գործակալու-
թեան ատելութիւնը, այլև մեծագոյն համակրանքներ
են արթնացնում նրա վերաբերմամբ ամբողջ աշխարհի
աշխատավոր լայն մասսաների կողմից, բոլոր չեքերը
ների ճշշված դասակարգերի պատրաստակամութիւնը,
բոլոր միջոցներով մարտնչելու պրոլետարիատի դիկ-
տատուրայի չեքերի համար իմպերիալիստական հար-
ձակման դեպքում: Այսպիսով ժամանակակից համաշ-
խարհային տնտեսութեան հակասութիւնների ծավա-
լումը, կապիտալիստական ընդհանուր կրիզիսի զար-
գացումը, իմպերիալիստների ռազմական հարձակումը
Խորհրդային Միութեան վրա անխուսափելիորեն կա-
ռաջացնեն հեղափոխական հզոր պայծռն, վորը պետք
է թաղե կապիտալիզմը մի շարք աչպես կոչված քա-
ղաքակրթ չեքերներում, հաղթական հեղափոխութեան
հրահրե գաղութներում, ահագին չափով լայնացնեն պրո-
լետարական դիկտատուրայի բազան և դրանով իսկ
վիթիւրի քալ անի դեպի սոցիալիզմի վերջնական
համաշխարհային հաղթանակը:

VI. ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ ՍՏՐԱՏԵ- ԳԻԱՆ ՈՒ ՏԱԿՏԻԿԱՆ ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒ- ՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ ՄՂՎՈՂ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ

1. ԿՈՄՄՈՒՆԻԶՄԻՆ ԲԵՏԱՄԻ ԻԳԵՈՂՈՂԻԱՆԵՐԸ ԲԱՆՎՈՐ ԳԱՍԱԿԱՐԳԻ ՄԵՋ

Պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար կապի-
տալիզմի դեմ մղած իր պայքարում հեղափոխական
կոմմունիզմը հանդիպում է բանվոր դասակարգի մեջ
գոյութիւն ունեցող բազմաթիվ հոսանքների, վորոնք
արտահայտում են պրոլետարիատը իմպերիալիստական
բուրժուազիային իդեոլոգիապես ավելի կամ պակաս
չափով յենթարկելու աստիճանը կամ արտացոլում են
մանր բուրժուազիայի և քաղքենիութեան իդեոլոգիա-
կան ճնշումը նրա վրա, այն խավերի, վորոնք ժամա-
կան ճնշումը նրա վրա, այն խավերի, վորոնք ժամա-
կան առ ժամանակ ապստամբում են ֆինանսական կա-
պիտալի շղթայական ռեժիմի դեմ, բայց ընդունակ
չեն պայքարի հետեղական գիտականորեն-մտածված
ստրատեգիայի ու տակտիկայի և այդ պայքարն անց-
կացնելու կազմակերպված յեղանակով, պրոլետարիա-
տին հատուկ դաժան դիսցիպլինով:

Իմպերիալիստական պետութեան ահագին սոցիա-
լական հզորութիւնը, այդ պետութեան բոլոր ոժան-
դակ ապարատներով հանդերձ—դպրոցով, մամուլով,
թատրոնով, յեկեղեցով—նախ և առաջ արտահայտվում
է բանվոր դասակարգի շրջանում գոյութիւն ունեցող
կոնճեսսիոնալ յեկ ռեճոմիստական հոսանքներով,

վորոնք ներկայացնում են ամենագլխավոր խոշընդոտը պրոլետարիատի սոցիալիստական հեղափոխության ճանապարհին:

Կոնֆեսսիոնալ, կրոնականորեն - գուճավորված ուղղությունները բանվոր դասակարգի շրջանում՝ իրենց արտահայտությունն են գտնում կոնֆեսսիոնալ սոցիալական միությունների մեջ, վորոնք հաճախ անմիջապես կապված են բուրժուազիայի համապատասխան քաղաքական կազմակերպությունների հետ և հարում են տիրապետող դասակարգի այս կամ այն յեկեղեցական կազմակերպությանը (կաթոլիկ արհեստակցական միություններ, յերիտասարդության քրիստոնեական միություններ հրեական սիոնիստական կազմակերպություններ և այլն):

Լինելով պրոլետարիատի վորոշ խավերի իդեոլոգիական գերության ամենավառ արդյունքը, այս բոլոր հոսանքները մեծ մասամբ կրում են ումանտիկականֆեոդալական գուճավորում: Կրոնի սուրբ ջրով սըրբազործելով կապիտալիստական ռեժիմի բոլոր նողկալի յերևույթները և իրենց հոտին ահաբեկելով անդրշիրիմյան պաաիմների ուրվականներով, այդ կազմակերպությունների ղեկավարները դասակարգային թըշնամու ամենառեակցիոն ջոկատներն են հանդիսանում պրոլետարիատի լանակում: Պրոլետարիատը բուրժուազիայի իդեոլոգիական ազդեցությանը յենթարկելու առևտրական-ցինիկ և աշխարհիկ-իմպերիալիստական ձև հանդիսանում է ժամանակակից «սոցիալիստական» ռեճոմիզմը, իր հիմնական պատվիրաններն արտադրելով իմպերիալիստական քաղաքականության տախտակներից, նա ներկայումս ունի իր տիպարը հան-

ձին գիտակցաբար հակասոցիալիստական և բացահայտ հակահեղափոխական «Աշխատանքի ամերիկական ֆեդերացիայի»: Ամերիկյան լաքեյական արհմիությունը՝ «գաղափարային» դիկտատուրան—այն արհմիությունը, վորն իր հերթին արտահայտում է ամերիկյան դոլլարի «գաղափարային» դիկտատուրան—անդլիական ռեֆորմիզմի և նրա արքայական սոցիալիստների՝ բանվորական կուսակցության անդամների միջոցով դարձավ ամբողջ միջազգային սոցիալ-դեմոկրատիայի է Ամստերդամի Խոտերնացիոնալի լիդերների թեորիայի ու պրակտիկայի կարևորագույն բաղկացուցիչ մասը, ընդ դմին գերմանական և ավստրիական սոցիալ-դեմոկրատիայի առաջնորդներն այդ թեորիաները գուճավորում են մարքսիստական ֆրազբանությամբ, դրանով քողարկելով իրենց լիակատար դավաճանությունը մարքսիզմին: Լինելով հեղափոխական կոմունիզմի գլխավոր թշնամին բանվորական շարժման մեջ և կազմակերպչական լայն բաղա ունենալով սոսիալ-դեմոկրատական կուսակցությունների ու նրանց միջոցով ռեֆորմիստական արհեստակցական միությունների մեջ, «սոցիալիստական» ռեֆորմիզմն իր ամբողջ քաղաքականության և իր ամբողջ թեորիական դիրքավորման մեջ դրսևորում է իրեն, վորպես մի ուժ, վոր ուղղված է պրոլետարական հեղափոխության դեմ:

Արսաֆին ֆաղափականության բնագավառում սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցությունները «հայրենիքի պաշտպանության» դրոշակի տակ ակտիվ կերպով աշակցեցին իմպերիալիստական պատերազմին: Իմպերիալիստական պետության եքսպանսիան ու «գաղութային քաղաքականությունը» նրանց կողմից գտնում

հին ամենակերպ սատարումն. որիենտացիա իմպերիա-
լիստական պետութժյունների հակահեղափոխական «Մըր-
բադան Միութժան» («Ազգերի Լիգա»), «ուլտրա-իմ-
պերիալիզմի» քարոզը, մասնաների զորահավաքը կեղծ-
պացիֆիստական լոգունգներով և միևնույն ժամանակ
ակտիվ սատարումն իմպերիալիզմին նրա հարձակում-
ների մեջ ԽՍՀՄ վրա և նրա ապագա պատերազմի մեջ
ընդդեմ ԽՍՀՄ, ահավաստիկ ռեֆորմիզմի արտաքին քա-
ղաքականության հիմնական գծերը: Նեոֆեհ ֆազաֆա-
կանուքյան բնագավառում սոցիալ-դեմոկրատիան իրեն
նպատակ է դրել ուղղակի աջակցութժյունն ու ուղղակի
ոգնութժյունը կապիտալիստական ռեժիմին: Լիակատար
սատարումն կապիտալիստական ռաջիոնալիզացիային
և կապիտալիզմի ստարիլիզացիան, դասակարգային խա-
ղաղության, «արդունաբերության խաղաղության» ա-
պահովումն. բանվորական կազմակերպութժյունները
ձեռնարկատերերի և իմպերիալիստական ավազակային
պետութժյան կազմակերպութժյուններին շաղկապելու քա-
ղաքականությունը. այն աչսպես կոչված «տնտեսա-
կան դեմոկրատիայի» պրակտիկան, վորն իրոք հան-
դիսանում է տրեստային կապիտալին լիովին յենթարկ-
վելու պրակտիկա. խոնարհումն իմպերիալիստական
պետութժյան և մանավանդ նրա կեղծ դեմոկրատական
ցուցանակների առաջ. այդ պետութժյան որգանների
ակտիվ շինարարութժյունը՝ նրա վոստիկանության, բա-
նակի, ժանդարմերիայի, նրա դասակարգային դատա-
րանի. այդ պետութժյան պաշտպանութժյունը հեղափո-
խական կոմունիստական պրոլետարիատի ամեն մի
հարձակումից և սոցիալ-դեմոկրատիայի դահճային դե-
րը հեղափոխական կրիդաների շրջաններում, — ահա-

վասիկ ռեֆորմիզմի ներքին քաղաքականության դիժը։
Մեհեստակցական պայքար ձեռացնելով, ռեֆորմիզմը
տվյալ բնագավառում ևս իր գլխավոր խնդիրը համա-
րում է այդ պայքարի այնպիսի մղումը, վորն ապա-
հովեր կապիտալիստների դասակարգը բոլոր և ամեն
տեսակի ցնցումներից և համեմայն դեպս չբարձրավորեր
կապիտալիստական սեփականության հիմունքների լիա-
կատար անձեռնմխելի ուժով։

Կատար անձեռնմխելիությանը՝

Թեոդորայի բնագավառում սոցիալ-դեմոկրատիան դավաճանել է մարքսիզմին լիովին ու ամբողջապես, ռեվոլյուցիոնիստական եռապույժ անցնելով դեպի կատարյալ լիբերալ-բուրժուական ռեֆորմատորություն ու բացահայտ սոցիալ-լիպերիալիզմի՝ Մարքսի ուսմունքը կապիտալիզմի հակասությունների մասին նա փոխարինել է վերջինի ներգաշնակ զարգացման բուրժուական ուսմունքով. նա արխիվն է նետել կրիդիսներին և պրոլետարիատի աղքատացման թեորիան. դասակարգային կռիվն ահեղ և բոցավառ թեորիան, նա դարձրել է դասակարգային խաղաղության գոհնիկ քարոզ. — դասակարգային հակասությունների սրման ուսմունքը նա փոխել է կապիտալի «դեմոկրատացման» մասին ստեղծված քաղքենիական առակի հետ. կապիտալիզմի որոք անխուսափելի պատերազմներին թեորիայի տեղը նա դրել է պացիֆիզմի բուրժուական խաբետեղը և պացիֆիզմի բուրժուական խաբետեղը նա դրել է պացիֆիզմի ստահող քաղքենիական խաբետեղը. կապիտալիզմի հեղափոխական խորտակման թեորիան նա փոխանակել է «առողջ» կապիտալիզմի կեղծ դրամի հետ, մի կապիտալիզմի, վոր խաղաղ կերպով փոխարկվում է սոցիալիզմի. նա ռեվոլյուցիան (հեղափոխությունը) փոխարինել է եվոլյուցիան

ցիայով. բուրժուական պետութեան կործանումը— նրա ակտիւ շինարարութեամբ. պրոլետարական դիկտատուրայի ուսմունքը— բուրժուազիայի հետ կռիւցիա կնքելու թեորիայով. պրոլետարական միջադպիսին համերաշխութեան ուսմունքը— իմպերիալիստական հայրենիքի պաշտպանութեան ուսմունքով. Մարքսի դեալեկտիկական մատերիալիզմը— իդեալիստական փիլիսոփայութեամբ և բուրժուազիայի կրօնական թափփուկների հետ սեթեթելով:

Այդ սոցիալ-դեմոկրատական ռեֆորմիզմի ներսում աչքի յեն ընկնում մի շարք ուղղութիւններ, վորոնք առանձնապես բնորոշ են սոցիալ-դեմոկրատիայի բուրժուական այլասերման տեսակետից:

Կոնսրուկսիւ սոցիալիզմը (Մակդոնալդ և ընկ.), վոր իր անվան մեջ իսկ կրում է պրոլետարիատի հեղափոխութեան դեմ պայքարելու և կապիտալիստական կարգի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի գաղափարը, շարունակում է ֆաբիականութեան (Վեբբ աւոուիններ, Բ. Շոու, լորդ Ուիվեր և այլն) լիբերալ-մարգասիրական, հակահեղափոխական և բուրժուական ավանդութիւնները: Սկզբունքորեն ժխտելով պրոլետարիատի դիկտատուրան և պայքարի բռնական միջոցներն ընդդեմ բուրժուազիայի, նա սատարում է բռնական պայքարին ընդդեմ պրոլետարիատի և գաղութային ժողովուրդների: Կապիտալիստական պետութեան ջատագովը լինելով, սոցիալիզմի անվան տակ քարոզելով պետական կապիտալիզմ— յերկրագնդի չերկու մասերի իմպերիալիզմի ամենագոհնիկ իդեոլոգների հետ միասին դասակարգային թեորիան հայտարարելով «նախագիտական» թեորիա. «կոն-

ստրուկտիւ սոցիալիզմը» խոսքով քարոզում է ազգայնացման չափավոր ծրագիր հետդնումով, հողային հուլթի հարկում, ժառանգութիւնների և գերշառենտայի հարկում, ժողովեա կապիտալիզմի վոնչնացման հուլթի հարկումն վորպես կապիտալիզմի վոնչնացման միջոց: Լինելով ԽՍՀՄ պրոլետարիատի դիկտատուրայի վճռական հակառակորդը, «կոնստրուկտիւ սոցիալիզմը» բուրժուազիայի հետ լիովին դաշնակցած՝ ակտիւ թշնամին է հանդիսանում պրոլետարիատի կոմմունիստական շարժման և գաղութային հեղափոխութիւնների:

«Կոնստրուկտիւ սոցիալիզմի» առանձին տեսակն է հանդիսանում «կոոպերատիզմը» կամ «կոոպերատիւ սոցիալիզմը» (Շարլ Ժիդ, Տոտոմյանց և ընկ.), վորը նույնպես վճռականորեն մերժում է դասակարգային կռիւլը և սպառողների կոոպերատիւ կազմակերպութիւնը քարոզում, վորպես միջոց խաղաղ կերպով հաղթահարելու կապիտալիզմը, իրոք ամեն կերպ աջակցելով նրա ամրապնդմանը: Ի դեմս սպառողական կոոպերացիայի մասսայական կազմակերպութիւնների պրոպագանդիստական ընդարձակ ապարատների պրոպագանդիստական լրա ամենորոյա սիստեմաննալով լայն մասսաների վրա ամենորոյա «կոոպերատիկ ներգործութիւն անելու համար, «կոոպերատիզմը» անողոք պայքար է մղում հեղափոխական տիւրանիզմի դեմ, խոչընդոտ հանդիսանալու վորական շարժման դեմ, խոչընդոտ հանդիսանալու նրա նպատակների իրագործմանը, և այժմ ներկայացնում է ամենաակտիւ գործոններից մեկը ռեֆորմիստական հեղափոխութեան բաժակում:

Այսպես կոչված «գիդիական սոցիալիզմը» (Պենտի, Որաթ, Հոբսոն և ուրիշները) եկեկտիկ փորձ է հանդիսանում միավորելու «հեղափոխական» սինդի-

կալիզմը բուրժուա-լիբերալ ֆարիակահանութեան հետ, անարխիստական ապակենտրոնացումը («ազգային արդունաբերական գիլդիաներ») պետական-կապիտալիստական կենտրոնացման հետ, միջնադարի արհեստալին համաքարային սահմանափակութիւնը ժամանակակից կապիտալիզմի հետ:

Յեկնելով «աշխատավարձի սխտեմի» վոչնչացման բառային պահանջից, վորպես «անբարոյական» հաստատութեան, վորը պետք է վերացվի արդունաբերութեան վերաբերմամբ գործադրվելիք բանվորական վերահսկողութեամբ, գիլդիական սոցիալիզմը միանգամայն անգիտանում է կարևորագույն խնդիրը, իշխանութեան խնդիրը: Զգտելով միավորել բանվորներին, ինտելիգենտներին և տեխնիկներին ազգային արդյունաբերութեան «գիլդիաների» ֆեդերացիայի մեջ և այդ գիլդիաները խաղաղ ճանապարհով («վերահսկողութիւնը ներսից») դարձնել արդունաբերութեան կառավարման որդաններ բուրժուական պետութեան շըրջանակներում, գիլդիական սոցիալիզմն իրոք պաշտպանում է այդ պետութիւնը, մթագնում է նրա դասակարգային, իմպերիալիստական, հակապրոլետարական բնույթը և նրան հատկացնում «սպառողների» շահերի «արտադասակարգային» ներկայացուցչի տեղ, վորպես գիլդիաներում կազմակերպված «արտադրողների» հակակշիռ: Քարողելով «ֆունկցիոնալ դեմոկրատիա», այսինքն կապիտալիստական հասարակութեան դասակարգերի ներկայացուցչութիւնը, վորոնք պատկերացվում են վորպես պրոֆեսսիաներ իրենց հասարակական արտադրական հատուկ ֆունկցիաներով՝ գիլդիական սոցիալիզմը ճանապարհ է բացում

ֆաշիզմի «կորպորատիվ պետութեան» համար: Բացասելով պարլամենտարիզմն ու միենույն ժամանակ բացասելով «ուղղակի գործողութիւնը», գիլդիական սոցիալիստների մեծամասնութիւնը բանվոր դասակարգին դատապարտում է լիակատար անգործութեան և պասսիվ լինելարկման՝ բուրժուազիային: Այսպիսով, նա ներկայացնում է յուրատեսակ տրեգ-յուն իոնիստական ուտոպիական ոպպորտյունիզմ և, վորպես այդպիսին, չի կարող չխաղալ հակահեղափոխական դեր:

Սոցիալ դեմոկրատական ռեֆորմիզմի հատուկ ձև է հանդիսանում, վերջապես, ալստրամաքսիզմը: Լինելով սոցիալ-դեմոկրատիայի «ձախ» թևի բաղկացուցիչ մասը՝ ալստրամարքսիզմը ներկայացնում է աշխատավոր մասսաների խաբէյութեան ամենից նուրբ ձևը:

Պոռնկելով մարքսիստական տեորմինաբանութիւնը և միենույն ժամանակ վճռականորեն իր կապը խզելով հեղափոխական մարքսիզմի հիմունքներից («ալստրամարքսիստների» կանտիականութիւնը, մախիզմը և այլն փրիսոփայութեան բնագավառում), սեթեթելով կրոնի հետ, անգլիական ռեֆորմիստներից արտագրելով «ֆունկցիոնալ դեմոկրատիայի» թեորիան, կանգնած լինելով «հանրապետութեան շինարարութեան, այսինքն բուրժուական պետութեան շինարարութեան տեսակետի վրա, ալստրամարքսիզմն հանձնարարում է «դասակարգերի կոոպերացիա» այսպես կոչված «դասակարգային ուժերի հավասարակշռութեան» ժամանակաշրջաններում, այսինքն հենց այն ժամանակ, իբր հոսու՝ անում է հեղափոխական կրիզիսը: Այս թեորիան արդարացումն է նշանակում

բուրժուազիայի հետ կոալիցիա կնքելու՝ պրոլետարական հեղափոխութիւնը տապալելու նպատակով՝ «դեմոկրատիան» ռեակցիայի հարձակումից պաշտպանելու դիմակի տակ։ Որչեկտիվորեն և գործնականում աչն բռնութիւնը, վոր թուլլատարվում և ավստրամարքսիզմի կողմից ռեակցիայի հարձակման դեպքերում, դառնում և ռեակցիայի բռնութիւն պրոլետարիատի հեղափոխութեան դեմ։ Ավստրամարքսիզմի «ֆունկցիոնալ դերը» կայանում և աչն բանվորների խաբելութեան մեջ, վորոնք արդեն գնում են դեպի կոմմունիզմ, ուստի և ավստրամարքսիզմը հանդիսանում և պրոլետարիատի առանձնապէս վտանգավոր թշնամին, ավելի վտանգավոր, քան ավազակային սոցիալ-իմպերիալիզմի բացահայտ կողմնակիցները։

Յեթե աչս բոլոր հոսանքները, «սոցիալիստական» ռեֆորմիզմի բաղկացուցիչ մասերը լինելով, իմպերիալիստական բուրժուազիայի գործակալութիւնն են հանդիսանում բանվոր դասակարգի մեջ, ապա, մյուս կողմից, կոմմունիզմը ընդհարվում և մի շարք մանրբուրժուական հոսանքների հետ, վորոնք արտացոլում և արտահայտում են հասար. անկայուն խավերի յերերումը (քաղաքային մանր բուրժ., քաղաքային քայքայվող քաղքենիութիւնը, լյումպեն-պրոլետարիատը, ինտելիգենտական ապադասակարգայնացած բոհեման, աղքատացող արհեստավորները, գյուղացիութեան միջանի խավերը և այլն և այլն)։ Աչքի ընկնելով քաղաքական ծայրահեղ անկայունութեամբ, աչդ հոսանքները հաճախ ձախ ֆրակաբանութեամբ ծածկում են աջ քաղաքականութիւնը կամ ընկնում ավանտյուրիզմի մեջ, ուժերի որչեկտիվ հաշվառքը փոխարի-

նելով քաղաքական ճշան շարժումներով, հաճախ հեղափոխական անհրեակալելի սնապարձութիւնից անցնելով խորագուցն հոռետեսութեան և իսկական անձնատրութեան՝ թշնամու առաջ։ Այս հոսանքները վորոշ պայմաններում, մանավանդ քաղաքական կացութեան կտրուկ փոփոխութիւնների պահին և ժամանակավոր նահանջի անհրաժեշտութեան դեպքում, կարող են դառնալ պրոլետարական շարքերի ամենավտանգավոր կազմալուծողները և դրանով իսկ՝ պրոլետարիատի հեղափոխական շարժման արգելակը։

Անալիզիզմը, վորի ամենականավոր ներկայացուցիչները (Կրոպոտկին, Ժան Գրավ և ուրիշները) 1914—1918 թ. թ. պատերազմի ժամանակ դավաճանորեն անցան իմպերիալիստական բուրժուազիայի կողմը, ժխտում և պրոլետարիատի լաչն, կենտրոնացած և դիսցիպլինի չենթարկված կազմակերպութեանը և դիսցիպլինի չենթարկված կազմակերպութեանը և դրանով իսկ նրան թողնում և անգոր կապիտալի հզոր կազմակերպութեանը և անգոր կապիտալի հզոր կազմակերպութեանը, նա ների հանդեպ։ Անհատական տերրոր քարոզելով, նա շեղում և պրոլետարիատին մասսայական կազմակերպութեան և մասսայական պայքարի մեթոդներից։ Ժխտելով պրոլետարիատի դիկտատուրան հանուն վերացական «ազատութեան», անարխիզմը զրկում և պրոլետարիատին կարևորագուցն և ամենասուր զործիքից՝ ընդդէմ բուրժուազիայի, նրա զորքերի, նրա բոլոր պատժիչ որդանների։ Հեռու լինելով վորեն մասսայական շարժումից՝ պրոլետարական պայքարի կարևորագուցն կենտրոններում, անարխիզմն ավելի ու ավելի չե դառնում մի աղանդ, վորն իր ամբողջ տակտիկայով և իր բոլոր չելուջիներով, աչդ թվում և

ԽՍՀՄ հաստատված բանվոր դասակարգի դիկտա-
տուրայի դեմ ունեցած յեղուցթնեքով ոքիկտիվորեն
իրեն ներառում ե հակահեղափոխական ուժերի միաս-
նական ֆրոնտի մեջ:

«Հեղափոխական» սինդիկատիզմը, վորի իդեոլոգի-
ան շատերը պատերազմի ամենակրիտիկական շրջանի
ժամանակ անցան ֆաշիստական տիպի «հակապարա-
մենտական» հակահեղափոխականների բանակը կամ
դարձան սոցիալ-դեմոկրատական նմուշի խաղաղ ու-
ֆրոնտիստներ, անարխիզմի նման, պրոլետարիատի հե-
ղափոխական պայքարի (մասնավորապես հեղափոխա-
կան պարլամենտարիզմի) և հեղափոխական դիկտա-
տուրայի իր բացասումով, բանվորական շարժման մեջ
առհասարակ, մանավանդ արհեստակցական շարժման
մեջ համբարային ապակենտրոնացման իր քարոզով
պրոլետարիատի կուսակցության իր բացասումով, ա-
պրաստամբության անհրաժեշտության իր բացասումով և
ընդհանուր գործադուլի («ծալած ձեռքերի տակտիկա»)
իր գերադնաճատության խանգարում ե բանվորական
մասսաների հեղափոխականացման ամենուրեք, վոր-
տեղ նա ունի վորես ազդեցություն: Նրա հարձակում-
ներն ընդդեմ ԽՍՀՄ, վորոնք կապված են առհասա-
րակ պրոլետարական դիկտատուրայի բացասման հետ,
նրան այս տեսակետից դնում են սոցիալ-դեմոկրա-
տիայի շարքը:

Այս բոլոր հոսանքներն ու ուղղությունները հա-
ժակարժիք են սոցիալ-դեմոկրատիային — պրոլետարա-
կան հեղափոխության այդ գլխավոր թշնամուն — քա-
ղաքականության հիմնական հարցում, պրոլետարիատի
դիկտատուրայի հարցում: Ուստի նրանք ավելի կամ պա-
կամ վորոշակի հանդես են գալիս ընդդեմ ԽՍՀՄ սո-

ցիալ-դեմոկրատիայի հետ մի ֆրոնտում: Մյուս կող-
մից, լիովին և ամբողջովին մարքսիզմին դավաճանած
սոցիալ-դեմոկրատիան ավելի ու ավելի յե հենվում
ֆաբրիկաների, կոնստրուկտիվ և գիլդիական սոցիա-
լիստների իդեոլոգիայի վրա: Այդ հոսանքները դառ-
նում են Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի բուրժուական
«սոցիալիզմի» լիբերալ-ուֆորմիստական պաշտոնա-
կան իդեոլոգիան:

Գաղութային յեկրներում և առհասարակ ճնշված
ժողովուրդների և ցեղերի մեջ կոմունիզմը բանվորա-
կան շարժման մեջ ընդհարվում ե յուրատեսակ հո-
սանքներին ազդեցություն հետ, վորոնք զարգացման
վորոշ փուլում խաղացել են հայտնի չափով զրական
դեր, բայց վորոնք դառնում են ռեակցիոն ուժ գար-
գացման նոր ետապում:

Սուն-յաք-սենիզմը Չինաստանում հանդիսանում
եք մանր-բուրժուական, նարոդնիկական «սոցիալիզմի»
իդեոլոգիան: «Յերեք սկզբունքի» (նացիոնալիզմ,
դեմոկրատիա, սոցիալիզմ) ուսմունքի մեջ ժողովուրդ
հասկացողությունը ծածկում եք և թագցնում դասա-
կարգեր հասկացողությունը, սոցիալիզմը պատկերաց-
վում եք վոր թե վորպես արտադրության սպեցիֆիկ
և հատուկ յեղանակ, վոր իրագործվում ե դասակարգա-
յին հատուկ կրողի, պրոլետարիատի, ձեռքով, այլ իբրև
հասարակական անորոշ բարեկեցություն. իմպերիա-
լիզմի դեմ մղվող պայքարը շաղկապված չեք դառակար-
գային կռվի հեռանկարների հետ յերկրի ներսում:
Ուստի ահադին զրական դեր խաղալով չինական հե-
ղափոխության առաջին շրջանում, սյուն-յաթ-սենիզմը
յեկրում տեղի ունեցած դասակարգային հետագա

շերտավորման ու չինական հեղափոխութեան հետագա ընթացքի հետեանքով նրա զարգացման իդեոլոգիական ձևից դարձավ այդ զարգացման կուսանքը: Ամեն կերպ հրահրելով նրա հենց այն իդեոլոգիական գծերը, վորոնք որդեկաբանութեան դարձել են ինչպիսիք, սյուն-յաթ-սենիզմի հետնորդները զբաղուել իսկ նրան դարձրին հակահեղափոխական բացահայտ ուժի փոխարկված Գոմինդանի պաշտոնական իդեոլոգիան: Հետեապես, չինական պրոլետարիատի և աշխատավոր զյուղացիութեան մասսաների իդեոլոգիական աճմանը պետք է ուղեկցեն վճռական պայքարն ընդդէմ գոմինդանական խաբէութեան և սյուն-յաթ-սենիզմի իդեոլոգիայի մնացորդների հաղթահարումը:

Այնպիսի հոսանքներն, ինչպիսին գանդիզմն է Հնդկաստանում, վորոնք ամբողջովին տողորված են կրոնական գաղափարներով, իդեալականացնում են կենցաղի ամենահեռաձայն և տնտեսապես ուսուցիչին ձևերը, չելքը տեսնում են վոչ թե պրոլետարական սոցիալիզմի, այլ այդ հետաձայն ձևերին գառնալու մեջ, քարոզում են կրոնավորականութուն և դասակարգային կռիւ բացասում, — հեղափոխութեան զարգացման պրոցեսում գառնում են բացահայտ ուսուցիչն ուժ: Գանդիզմն ավելի ու ավելի դառնում է մի իդեոլոգիա, վորն ուղղված է ժողովրդական մասսաների հեղափոխութեան դէմ: Նա պետք է կոմմունիզմի համար լինի վճռական պայքարի առարկա:

Հարկիզմը, վոր առաջ ներգրական մանր սեփականատերերի և բանվորների իդեոլոգիան եր Ամերիկայում և այժմ ել դեռևս վորոշ ազդեցութուն ունի ներգրական մասսաների վրա, ներկայումս ճիշտ նույն-

պես դարձել է խոչընդոտ այդ մասսաների հեղափոխականացման ճանապարհին: Նա, վոր սկզբում հանդես եր գալիս վորպես կողմնակից ներգրելի լիակատար հասարակական իրավահավասարութեան, դարձել է ներգրական յուրատեսակ «սիւնիզմ», վորը փոխանակ պայքարելու ամերիկական իմպերիալիզմի դեմ՝ առաջադրել է այսպիսի լողուն՝ «յես—դեպի Աֆրիկա»: Իսկական-դեմոկրատական գծերից ամենսին դուրկ այս իդեոլոգիան, վոր սեթեթում է գոյութուն Հունցիոյ «նեգրային թագավորութեան» արիսթոկրատիկ ատտրիբուտներով, պետք է հանդիպի ատտրիբուտներով, պետք է հանդիպի պատում է, այլ, ընդհանրապէս, խոչընդոտ է հանդիպասում ներգրելի մասսայական ազատագրական պայքարին, վոր ուղղված է ամերիկական իմպերիալիզմի դէմ:

Այս բոլոր հոսանքների դէմ կանգնած է պրոլետարական կոմունիզմը: Միջազգային հեղափոխական բանվոր դասակարգի մեծ իդեոլոգիան լինելով, նա տարբերվում է այս բոլոր հոսանքներից, և առաջին հերթին սոցիալ-դեմոկրատիայից նրանով, վոր Մարքս-Էնգելսի ուսմունքին լիովին համաձայն՝ նա մղում է կոմունիզմի և պրակտիկ հեղափոխական պայքար պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար, ընդդիմ լիբերալ պրոլետարական մասսայական գործողութեան բոլոր ձեւեր:

2. Կոմմունիստական ստատեգիայի յեւ սակոբկայի հիմնական խնդիրները

Կոմմունիստական ինտերնացիոնալի հաջող պայքարը պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար յենթա-

քր: Կոմիտասակցութիւնը պետք է իր համար ապահովի պրոլետարիատին ամենից մոտ՝ գլուղի խալիբրի, այն է՝ գլուղատնտեսական բանվորների և գլուղական չքավորութեան լիակատար ուստարումն: Դրա համար անհրաժեշտ է բաւարակութեան հատուկ կազմակերպում, ամենակերպ սատարումն գլուղական բուրժուազիայի դեմ նրա մղած պայքարում և չեռանդուն աշխատանք պարփելային ու մանր գլուղացիութեան մեջ: Գլուղացիութեան միջին խավերի նկատմամբ կոմիտասակցութիւնը (վոր Հափով խոսքը վերաբերում է զարգացած կապիտալիզմի յերկրներին) պետք է անցկացնի նրանց չեզոքացման քաղաքականութիւն: Այս բոլոր խնդիրներն լուծումը պրոլետարիատի կողմից, վորն ամբողջ ժողովրդի շահերի կրողն է դառնում և ամենալայն ժողովրդական մասսաների ղեկավարը ֆինանսական կապիտալի ճնշման դեմ նրանց մղած պայքարում՝ հանդիսանում է կոմիտասակցական հաղթական հեղափոխութեան պարտադիր նախադրյալներէց մեկը:

Պրոլետարիատի համաշխարհային պայքարի տեսակետից Կոմիտասակցական ինտերնացիոնալի կարեւորագույն ստրատեգիական խնդիրներ են հանդիսանում գաղութներում, կիսագաղութներում յեւ կախյալ յերկրներում մղելիք հեղափոխական պայքարի խնդիրները: Այդ պայքարը յենթադրում է, վոր հեղափոխութեան գրոշակների տակ են նվաճվում գաղութային բանվոր դասակարգի և գլուղացիութեան լայն մասսաները, իսկ այդ անհնարին է առանց ճնշող ազգերի պրոլետարիատի և ճնշված ազգերի աշխատավոր մասսաների ամենասերտ բարեկամակցութեան:

Այսպես կոչված «քաղաքակիրթ պետութեաններ» մեջ պրոլետարական դիկտատուրայի գրոշակի տակ հեղափոխութեան կազմակերպելով իմպերիալիզմի դեմ, Կոմիտասակցական ինտերնացիոնալը սատարում է իմպերիալիստական բռնութեան դեմ ուղղված ամեն մի շարժմանը զաղութներում, նիսագաղութներում և կախյալ յերկրներում (որինակ, Լատինական Ամերիկայում). պրոպագանդ է մղում ընդդէմ շովինիզմի և ստրկացված մեծ թե փոքր ժողովուրդների և ցեղերի նկատմամբ ցուցահանվող իմպերիալիստական արհամարհանքի բոլոր տեսակների (վերաբերմունք դեպի նեգրերը, «դեղին աշխատանք», անտիսեմիտիզմ և այլն) և սատարում է այս վերջիններիս պայքարին ընդդէմ ճնշող ազգի բուրժուազիայի: Նամանավանդ յեռանդուն կերպով է Կոմիտասակցական ինտերնացիոնալը պայքար մղում մեծապետական ազգերի մեջ նկատվող այն շովինիզմի դեմ, վոր քարոզում են թե իմպերիալիստական բուրժուազիան և թե նրա սոցիալ-դեմոկրատական գործակալութիւնը — Յերկրորդ ինտերնացիոնալը, — շարունակ իմպերիալիստական բուրժուազիայի պրակտիկային հակադրելով իրավահավասար ժողովուրդների յեղբայրական հարաբերութիւններ իրագործած Խորհրդային Միութեան պրակտիկան:

Իմպերիալիզմի յերկրներում կոմիտասակցական կուսակցութիւնները պետք է սխտեմատիկ ոգնուկութիւն ցուց տան գաղութային ազատագրական-հեղափոխական շարժումներին ու առհասարակ ճնշված ազգութիւնների շարժումներին: Նրանց ամենաակտիվ ոգնութիւն ցուց տալու այդ պարտականութիւնը նախ և առաջ ընկնում է այն յերկրի բանվորների

վրա, վորից ճնշված աղբը կախված և ֆինանսական տնտեսական կամ քաղաքական տեսակետից: Կոմկուսակցությունների կողմից անհրաժեշտ և գաղութների անջատվելու իրավունքի բացահայտ ճանաչումն և այդ անջատման պրոպագանդը, այսինքն իմպերիալիստական պետությունից գաղութների անկախանալու պրոպագանդը, ճանաչումն իմպերիալիզմից զինված կերպով (այսինքն ապստամբության և հեղափոխական պատերազմի) պաշտպանվելու նրանց իրավունքի, այդ պաշտպանության քարոզը և բոլոր հնարավոր միջոցներով նրան ակտիվ կերպով սատարելը: Նույնպիսի գիծ պարտադիր և կոմմունիստական կուսակցությունների համար և բոլոր ճնշված ազգերի վերաբերմամբ:

Բուն գաղութային յեկ կիսագաղութային յերկրներում կոմմունիստական կուսակցությունները պարտավոր են ամենահամարձակ և հետևողական պայքար մղել ոտաբերկրյա իմպերիալիզմի դեմ, անպայման քարոզելով իմպերիալիստական յերկրների պրոլետարիատի հետ մերձենալու և դաշն կնքելու գաղափարը: Բացահայտորեն առաջադրել, քարոզել և կյանքում անցկացնել ագրարային հեղափոխության լուղունգը, գյուղացիության լայն մասսաները բարձրացնելով կալվածատերերի լուծը տապալելու համար և պայքար մղելով հողեռքականության, միասիաների և նման տարրերի սեակցիոն միջնադարյան ազդեցության դեմ:

Այստեղ հիմնական խնդիրը բանվորների և գյուղացիների ինքնուրույն կազմակերպության (պրոլետարիատի դասակարգային կոմմունիստական կուսակցություն, արհմիություններ, գյուղացիական միություն-

ներ և կոմիտեներ, հեղափոխական սիտուացիայի պայմաններում—խորհուրդներ և այլն) և նրանց ազգային բուրժուազիայի ազդեցությունից ազատելու խնդիրն և, այն բուրժուազիայի, վորի հետ ժամանակավոր համաձայնություններ կնքելը թույլատրելի է լոկալ չափով, վոր չափով նա խոչընդոտ չի հանդիսանում բանվորների և գյուղացիների հեղափոխական կազմակերպությանը և իրական պայքար և մղում իմպերիալիզմի դեմ:

Իր ճակտիկական գիծը վորոշելիս յուրաքանչյուր կոմմունիստական կուսակցություն պետք է հաշվի առնի ներքին և արտաքին կոնկրետ պարագաները, դասակարգային ուժերի հարաբերակցությունը, բուրժուազիայի կայունության և ուժի աստիճանը, պրոլետարիատի պատրաստվածության աստիճանը, միջնակյալ խավերի դիրքը և այլն:

Այս բոլոր պայմաններին համապատասխան՝ կուսակցությունը վորոշում է իր լուղունգներն ու իր պայքարի մեթոդները, չեղնելով ըստ հնարավորության ավելի լայն մասսաներ, այդ պայքարի ըստ հնարավորության ավելի բարձր մակարդակին մոբիլիզացիա անելու և կազմակերպելու անհրաժեշտությունից: Առաջադրելով մի շարք փոխանցական լուղունգներ գաղափարով հեղափոխական սիտուացիայի պարագայում և մի շարք մասնակի պահանջներ ներկայացնելով, վորոնք վորոշվում են կոնկրետ հանգամանքներով, կուսակցությունը պետք է այդ պահանջներն ու այդ կոնկրետները յենթարկե իր հեղափոխական նպատակին, լուղունգները յենթարկե իր հեղափոխական հավատակրթությանը—իշխանության գրավումն ու բուրժուական վոր և—իշխանության գրավումն ու բուրժուական կապիտալիստական հասարակության տապալումը: Ան-

Թուլյատրելի յեն թե բանվոր դասակարգի առորյա
կարիքներից ու առորյա պայքարից կտրվելը և թե
կուսակցութեան գործունեյութեան սահմանափակումը
այդ առորյա կարիքներով և առորյա պայքարով: Կու-
սակցութեան խնդիրն է—յեղնելով այդ առորյա մանր
կարիքներից—բանվոր դասակարգին առաջնորդել դե-
պի հեղափոխական պայքար հանուն իշխանութեան:

գործադուլը բուրժուազիայի պետական իշխանության
դեմ ուղղված զինված ապստամբության զուգակցու-
թյամբ: Պալքարի վերջին բարձրագույն ձևը հենվում
է ռազմական արվեստի կանոնների վրա, յենթադրում
է ռազմական պլան, մարտական գործողությունների
հարձակողական բնույթ, խորհուրտարիտի անձնուրաց
նվիրվածությունն ու հերոսությունը: Նման յեղույթ-
ները վորպես իրենց պարտադիր նախադրյալ պետք
է ունենան լայն մասսաների կազմակերպումը մարտա-
կան միավորությունների մեջ, վորոնց բուն ձևն
ընդգրկում է և շարժման մեջ դնում ամենամեծ թվով
աշխատավորներ (բանվորական և գյուղացիական պատ-
գամավորների խորհուրդներ, զինվորների խորհուրդ-
ներ և այլն), հեղափոխական ուժեղացրած աշխատան-
քը գորարանակի և նախատորմի մեջ:

գրոհ թշնամու դեմ: Բաց թողնել աղպիսի պարագան և ապստամբությունն չսկսել—նշանակում է նախաձեռնությունը տալ հակառակորդին և հեղափոխությունը մատնել պարտության:

Հեղափոխական վերելքի բացակայության պարագայում կոմունիստական կուսակցությունները պետք է՝ չեղնելով աշխատավորների առօրյա կարիքներից, առաջադրեն մասնակի լոգունդներ և պահանջներ, շաղկապելով նրանց կոմունիստական ինտերնացիոնալի հիմնական խնդիրների հետ: Սակայն, ընդդմին կոմկուսակցությունները չպետք է առաջադրեն աջալիսի փոխանցական լոգունդներ, վորոնք հատկապես հեղափոխական սիտուացիայի համար են և նրանից դուրս դառնում են կապիտալիստական կազմակերպությունների սիստեմի մեջ աստիճանաբար մտնելու լոգունդ (որինակ, բանվորական վերահսկողության լոգունդը և այլն): Մասնակի պահանջներն ու լոգունդները հանդիսանում են առհասարակ ճիշտ տակտիկայի անհրաժեշտ պայմանը, մինչդեռ մի շարք փոխանցական լոգունդներ անխզելիորեն կապված են հեղափոխական սիտուացիայի առկայության հետ:

Մյուս կողմից, «սկզբունքային» հրաժարումը մասնակի պահանջներից և փոխանցական լոգունդներից անհամատեղելի չէ կոմունիզմի տակտիկական սկզբունքների հետ, վորովհետև նա իրականում կրավորականության է մատնում կուսակցությունը և նրան կտրում մասսաներից: Ընդդմին միասնական ճակատի տակտիկան, վորպես կապիտալի դեմ ամենից հաջող կերպով պայքարելու, մասսաների դասակարգային զորահավաքի, ռեֆորմիստական վերնախավերը

մերկացնելու և մեկուսացնելու միջոց՝ մտնում է կոմկուսակցությունների տակտիկայի մեջ իբրև նրա կարեւորագույն բաղկացուցիչ մասը ամբողջ միջհեղափոխական շրջանի ընթացքում: Միասնական ճակատի տակտիկայի ճիշտ կիրառումը և առհասարակ մասսաները նվաճելու խնդրի լուծումը, իր հերթին, յենթադրում է սիստեմատիկ և համառ աշխատանք առհմիլությունների և պրոլետարիատի այլ մասսայական կազմակերպությունների մեջ: Յուրաքանչյուր կոմունիստի ուղղակի պարտականությունն է մասսայական կազմակերպություն հանդիսացող, անգամ ամենառեակցիոն արմիլության պատկանելի: Միայն արմիլությունների և ձեռնարկությունների մեջ կատարվող մշտական ու հետևողական աշխատանքի միջոցով—վորի նպատակն է բանվորների շահերի ամենատրուկուն և յեռանդուն պաշտպանությունը— ռեֆորմիստական բյուրոկրատիայի դեմ անխնա պայքար մղելով կարելի չէ նվաճել բանվորների պայքարի ղեկավարությունը և կուսակցության կողմը զբաղել արմիլությունների մեջ կազմակերպված բանվորական մասսաներին:

Իբրև հակակշիռ ռեֆորմիստների պառակտողական քաղաքականության՝ կոմունիստները յուրաքանչյուր յերկրում և միջազգային մասշտաբով պաշտպանում են առհմիլությունների միասնականությունը, հիմք ընդունելով դասակարգային կոիվը, ամեն կերպ ամրապնդելով Առհմիլությունների կարմիր ինսերնացիոնալի աշխատանքը և սատարելով նրան:

Ամենուրեք հանդես գալով բանվորական ժապի և առհասարակ աշխատավորների մասսայի ըն-

Թացիկ և հրատապ կարիքների պաշտպանությամբ, հեղափոխական ազխտացիայի և պրոպագանդի նպատակով ոգտագործելով բուրժուական պարլամենտի ամբիոնը, բոլոր մասնակի խնդիրները յենթարկելով պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար մղվող պաշարի նպատակներին, կոմմունիստական ինտերնացիոնալի կուսակցությունները մասնակի պահանջներ և լոզունգներ են առաջադրում հետևյալ հիմնական բնագավառներում.

Բանվորական խնդրի բնագավառում բառիս նեղ իմաստով—սոցետական պայքարի խնդիրներ (պաշար տրեստիֆիկացիայի յենթարկված կապիտալի հարձակման դեմ, աշխատավարձի, բանվորական՝ որվա, հարկադրական միջնորդ դատարանների, գործազրկության հարցեր), վորոնք գառնում են ընդհանուր քաղաքական պաշարի խնդիրներ (արդյունաբերական խոշոր կոնֆրիկտներ, միությունների և գործադուլների իրավունք և այլն), անմիջականորեն քաղաքական բնույթ ունեցող խնդիրներ (հարկեր, թանգություն, ֆաշիզմ, հեղափոխական կուսակցությունների հալածումն, սպիտակ տերրոր, առհասարակ կառավարության ընթացիկ քաղաքականությունը). վերջապես, համախառն քաղաքականության խնդիրներ՝ վերաբերմունքը դեպի ՆՍՄ և գաղութային հեղափոխությունները, պաշար միջազգային և արհեստակցական շարժման միասնականության համար, պայքար ընդդեմ իմպերիալիզմի և պատերազմական վտանգի սիստեմատիկ նախապատրաստություն իմպերիալիստական պաշետազմի դեմ պայքարելու համար:

Գյուղացիական խնդրի բնագավառում այդպիսի

մասնակի պահանջներ հանդիսանում են այն պահանջները, վորոնք վերաբերում են հարկային քաղաքականության, գյուղացիության հիպոթեկային պարտապանության, վաշխառուական կապիտալի դեմ ուղղված պաշարին, սակավահող գյուղացիների հողային կարիքին, վարձակալական վճարին ու կիսրարությանը և այլն: Այս մասնակի կարիքներից յենելով, կոմկուսակցությունը պետք է սրի դրանց համապատասխանող լոզունգները, ընդհանրացնելով դրանց խոշոր սեփականատերերի հողերի գրավման լոզունգի մեջ, բանվորա-գյուղացիական կառավարության լոզունգի մեջ (այդ կառավարությունը պրոլետարական դիկտատուրայի հոմանիշն է կապիտալիստական զարգացած յերկրներում և պրոլետարիատի ու գյուղացիության դեմոկրատական դիկտատուրայի հոմանիշը՝ հետաքննաց յերկրներում և մի շարք գաղութներում),

Հավասարապես անհրաժեշտ է սիստեմատիկ աշխատանք կատարել պրոլետարական և գյուղացիական յեթիսասարդուքյան (գլխավորապես Յեկի և նրա սեկցիաների միջոցով) և կանոնց, բանվորուհիների և գեղջկուհիների մեջ, յենելով նրանց կյանքի և պաշարի հատուկ պայմաններից և նրանց պահանջները շաղկապելով պրոլետարիատի ընդհանուր պահանջների և մարտական լոզունգների հետ:

Գաղութային ժողովուրդների ճնշման դեմ մղելիք պայքարի բնագավառում կոմմունիստական կուսակցությունները պետք է բուն գաղութներում առաջադրեն մասնակի պահանջներ, վորոնք վորոշվում են այնտեղի առանձնահատուկ պարագաներով, այն է՝ բոլոր ազգերի և ցեղերի լիակատար իրավահավասար-

րություն. ոտարերկրացիների բոլոր տեսակի արտոնությունների վերացում. բանվորական և գյուղացիական կազմակերպությունների ազատություն. բանվորական որվա կարճացում. մանկական աշխատանքի արգելում. վաշխառուական կաշկանդիչ գործարքների վոչնչացում. վարձակալական վճարի ցածրացում և վոչնչացում. հարկերի պակասեցում. հարկերի բոյկոտ և այլն: Այս բոլոր մասնակի լոգունգները պետք է յենթարկված լինեն կոմկուսակցությունների հիմնական պահանջներին, այն է՝ յերկրի լիակատար քաղաքական անկախություն և իմպերիալիստների արտաքսում, բանվորների և գյուղացիների կառավարություն, հողն ամբողջ ժողովրդին, ութթամյա բանվորական որ և այլն:

Սատարելով բուն գաղութներում այդ պայքարին կոմկուսակցություններն իմպերիալիզմի յերկրներում պարտավոր են կամպանիա անցկացնել իմպերիալիստական զորքերը յիտ կաշկելու համար, պրոպագանդ մղել զորաբանակների և նավատորմի մեջ ի պաշտպանություն իրենց ազատագրման համար պայքարող ճնշված յերկրների, մասսաները մորիլիզացիա անել՝ բոյկոտի յենթարկելու համար զորքերի և զենքի փոխադրությունը, դրան հարակից կազմակերպել զործադուլներ և մասսայական բողոքի ուրիշ ձևեր և այլն:

Կոմմունիստական Խնտերնացիոնալը պետք է հատուկ ուշադրություն հովերի իմպերիալիստական պատերազմների փտանդի դեմ ուղղված պայքարի սխտեմատիկ նախապատրաստման: Անխնա մերկացում սոցիալ-շովինիզմի, սոցիալ-իմպերիալիզմի, պացիֆիս-

տական ֆրագների, վորոնք քողարկում են բուրժուազիայի իմպերիալիստական պլանները. Կոմմունիստական Խնտերնացիոնալի հիմնական լոգունգների պրոպագանդ. կազմակերպչական առողյա աշխատանք այդ ուղղությամբ՝ աշխատանքի լեզալ և անլեզալ մեթոդների պարտադիր զուգակցումով. կազմակերպված աշխատանք զորաբանակի և նավատորմի մեջ, — ալսին պետք է լինի կոմմունիստական կուսակցությունների գործունեյությունը: Դրան հարակից՝ Կոմմունիստական Խնտերնացիոնալի հիմնական լոգունգները պետք է լինեն հետևյալ լոգունգները՝ իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքացիական պատերազմի վերածելը. «Իր» իմպերիալիստական կառավարության պարտությունը. ԽՍՀՄ և գաղութների պաշտպանությունը բոլոր միջոցներով՝ նրանց դեմ իմպերիալիստական պատերազմ սկսվելու դեպքում:

Այդ լոգունգների պրոպագանդը, «սոցիալիստական» սոֆիզմների և Ազգերի Լիգայի «սոցիալիստական» քողարկման մերկացումը՝ 1914—1918 թ. թ. պատերազմի փորձի շարունակական հիշեցումը հանդիսանում են Կոմմունիստական Խնտերնացիոնալի բոլոր սեկցիաների և յուրաքանչյուր անդամի անպայման պարտականությունը:

Հեղափոխական աշխատանքի և հեղափոխական յելույթների համակարգավորման ու նրանց ամենահաջող ղեկավարման համար միջազգային պրոլետարիատին անհրաժեշտ է միջազգային դասակարգային դիսցիպլինա, վորի կարեորագույն նախադրյալը հանդիսանում է կոմմունիստական շարքերի միջազգային ամենախիստ դիսցիպլինան: Այդ միջազգային կոմմուն-

նխատական ղիսցիպլինան պետք է արտահայտվի շարժման մասնակի և տեղական շահերը նրա ընդհանուր և տեղական շահերին յենթարկելու մեջ, նաև նրանում, վոր բոլոր կոմմունիստներն անպայման պետք է կատարեն կոմմունիստական ինտերնացիոնալի ղեկավար որդանների վճիռները:

Սոցիալ-դեմոկրատական Յերկրորդ ինտերնացիոնալին հակադիր, վորի յուրաքանչյուր կուսակցությունը յենթարկվում է «իր» ազգային բուրժուազիայի և նրա «հայրենիքի» ղիսցիպլինային, կոմմունիստական ինտերնացիոնալի սեկցիաները դիտեն միայն մեկ ղիսցիպլին՝ միջազգային պրոլետարիատի ղիսցիպլինը, վոր ապահովում է բոլոր յերկրների բանվորների հաղթական պայքարը հանուն համաշխարհային պրոլետարական դիկտատուրայի: Յերկրորդ ինտերնացիոնալին հակադիր, վոր պառակտում է արհմիությունները, պայքար մղում ընդդեմ գաղութային ժողովուրդների և միասնականություն գործադրում բուրժուազիայի հետ, կոմմունիստական ինտերնացիոնալը հանդիսանում է մի կազմակերպություն, վորը բոլոր յերկրների պրոլետարների միասնականության պահակն է, բոլոր ցեղերի և բոլոր ժողովուրդների միասնականության պահակը՝ իմպերիալիզմի լծի դեմ ուղղված նրանց պայքարում:

կոմմունիստներն անձնվեր քաջությամբ մղում են այդ պայքարը միջազգային դասակարգային ֆրոնտի բոլոր տեղամասերում, չնայած բուրժուազիայի արյունոտ տերրորին, այն հաստատուն վստահությամբ, վոր պրոլետարիատի հաղթանակն անխուսափելի չէ և անկանխելի:

«կոմմունիստներն ավելորդ են համարում ծածկել իրենց հայացքներն ու մտադրությունները: Նրանք բացի բաց հայտարարում են, վոր իրենց նպատակները կարող են իրագործել վողջ ժամանակակից հասարակարգի տապալման միջոցով միայն:

Թող սառսափեն տրապեսող դասակարգերը կոմմունիստական հեղափոխությունից: Պրոլետարները վոչինչ չունեն կորցնելու այդ հեղափոխության մեջ, բացի իրենց շղթաներից: Նրանք վասակելու չեն մի ամբողջ աշխարհ:

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք:

ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆԱԼԻ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. ՀԻՄՆԵԿԸՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

§ 1. Կոմունիստական ինտերնացիոնալը—
Բանվորների Միջազգային Ընկերությունը—ներկա-
յացնում է առանձին չերկրների կոմունիստական
կուսակցությունների միավորումն, կոմունիստական
միասնական համաշխարհային կուսակցություն:
Հանդիսանալով պրոլետարիատի համաշխարհային
հեղափոխական շարժման առաջնորդն ու կազմա-
կերպիչը, կոմունիզմի սկզբունքների և նպատակ-
ների կրողը՝ Կոմունիստական ինտերնացիոնալը պայ-
քարում է բանվոր դասակարգի և չունեոր դյուղա-
ցիություն լայն շերտերի մեծամասնությունն նվաճման
համար, պրոլետարիատի համաշխարհային դիկտատու-
րայի հաստատման համար՝ Սոցիալիստական խորհրդ-
դային Հանրապետությունների Համաշխարհային Միու-
թյուն ստեղծելու համար դասակարգերի լիակատար
վոչնչացման և սոցիալիզմի—կոմունիստական հա-
սարակության աչգ առաջին աստիճանի—իրագործման
համար:

§ 2. Կոմունիստական ինտերնացիոնալի մեջ
մտնող առանձին կուսակցությունները կրում են այս-
պիսի անուն՝ այսինչ չերկրի կոմունիստական կու-

սակցութիւն (Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի սեկցիա)։ Յուրաքանչիւր յերկրում կարող է լինել միայն մեկ կոմմունիստական կուսակցութիւն, վոր Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի սեկցիան է հանդիսանում և մտնում է նրա կազմի մեջ։

§ 3. Կոմմունիստական կուսակցութեան և Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի անդամ կարող է լինել ամեն վոք, ով ընդունում է համապատասխան կոմմունիստական կուսակցութեան և Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի ծրագիրն ու կանոնադրութիւնը, անդամ է կուսակցութեան հիմնական ստորին կազմակերպութեան և ակտիվ կերպով աշխատում է նրա մեջ, հպատակվում է կուսակցութեան և Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի բոլոր վորոշումներին ու կանոնավոր մուծում և անդամավճարները։

§ 4. Կոմմունիստական կուսակցութեան կազմակերպութեան հիմք ձեռնարկութեան մեջ, գործարանում, ֆաբրիկայում, շախտայում, գրասենյակում, խանութում, կալվածում և այլն) հանդիսանում է բջիջը, վոր միավորում է կուսակցութեան տվյալ ձեռնարկութեան մեջ աշխատող բոլոր սահմաններին։

§ 5. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալն ու նրա սեկցիաները կառուցվում են դեմոկրատական ցենտրալիզմի հիմունքներով, վորի ելական սկզբունքները հետևյալներն են՝ ա) կուսակցութեան բոլոր թիւ ստորին և թե բարձրագույն ղեկավար որդանների ընտրականութիւն (ընտրութիւնը կատարում են կուսակցութեան անդամների ընդհանուր ժողովները, կոնֆերենցիաները, համագումարներն ու կոնգրեսները)։ բ) կուսակցական որդանների պարբերական

հաշվետվութիւն իրենց ընտրողների առաջ. գ) կուսակցական բարձրագույն որդանների վճիռների պարտադրութիւնը ստորին որդանների համար, կուսակցական խիստ դիսցիպլին և անհետաձգելի կատարումն Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի, նրա որդանների և կուսակցական ղեկավար կենտրոնների վորոշումներին։

Կուսակցական հարցերը քննութեան են յենթարկվում կուսակցութեան անդամների և կուսակցական կազմակերպութիւնների կողմից միայն մինչ կուսակցական համապատասխան որդանների՝ այդ հարցերի վերաբերմամբ ընդունած վճիռը։ Կի կոնգրեսներին, նրա առանձին սեկցիաներին, համագումարների կամ Կոմիտեներին և նրա առանձին սեկցիաներին ղեկավար որդանների կողմից վճիռներ ընդունվելուց հետո այդ վճիռները պետք է անպայման կիրառվեն կյանքում— նույնիսկ այն դեպքերում, յերբ կուսակցութեան անդամների կամ տեղական կուսակցական կազմակերպութիւնների մի մասը համաձայն չէ նրանց։

Կուսակցութեան անլիգալ գոյութեան պայմաններում թուլատրվում է կուսակցական ստորին որդանների նշանակումն բարձրագույն որդանների կողմից և կոոպտացիայի կիրառումն՝ կուսակցական վերադաս որդաններին հետագա հաստատումով։

§ 6. Արտակուսակցական բոլոր մասսայական բանվորական ու գյուղացիական կազմակերպութիւնների և նրանց որդանների մեջ (արհեստակցական միութիւնների, կոոպերատիվի, սպորտային միութիւնների, պատերազմում մասնակցածների կազմակերպութիւնների մեջ, նրանց համագումարներում և կոնֆերենցիաներում), նմանապես և մուկիցիպալ վարչու-

սակցութիւն (Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի սեկցիա): Յուրաքանչիւր յերկրում կարող է լինել միայն մեկ կոմմունիստական կուսակցութիւն, վոր Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի սեկցիան է հանդիսանում և մտնում է նրա կազմի մեջ:

§ 3. Կոմմունիստական կուսակցութեան և Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի անդամ կարող է լինել ամեն վոք, ով ընդունում է համապատասխան կոմմունիստական կուսակցութեան և Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի ծրագիրն ու կանոնադրութիւնը, անդամ է կուսակցութեան հիմնական ստորին կազմակերպութեան և ակտիվ կերպով աշխատում է նրա մեջ, հպատակվում է կուսակցութեան և Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի բոլոր վորոշումներին ու կանոնավոր մուծում է անդամավճարները:

§ 4. Կոմմունիստական կուսակցութեան կազմակերպութեան հիմք ձեռնարկութեան մեջ, գործարանում, ֆաբրիկայում, շախտայում, գրասենյակում, խանութում, կալվածում և այլն) հանդիսանում է բջիջը, վոր միավորում է կուսակցութեան տվյալ ձեռնարկութեան մեջ աշխատող բոլոր անհատներին:

§ 5. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալն ու նրա սեկցիաները կառուցվում են դեմոկրատական ցինտրալիզմի հիմունքներով, վորի հյական սկզբունքները հետևյալներն են՝ ա) կուսակցութեան բոլոր թե ստորին և թե բարձրագույն ղեկավար որդանների ընտրականութիւն (ընտրութիւնը կատարում են կուսակցութեան անդամների ընդհանուր ժողովները, կոնֆերենցիաները, համագումարներն ու կոնգրեսները): բ) կուսակցական որդանների պարբերական

հաշվետվութիւն իրենց ընտրողների առաջ. գ) կուսակցական բարձրագույն որդանների վճիռների պարտադրութիւնը ստորին որդանների համար, կուսակցական խիստ դիսցիպլին և անհետաձգելի կատարումն Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի, նրա որդանների և կուսակցական ղեկավար կենտրոնների վորոշումների:

Կուսակցական հարցերը քննութեան են յենթարկվում կուսակցութեան անդամների և կուսակցական կազմակերպութիւնների կողմից միայն մինչ կուսակցական համապատասխան որդանների այդ հարցերի վերաբերմամբ ընդունած վճիռը: Կի կոնգրեսաների, նրա առանձին սեկցիաների, համագումարների կամ Կոմիտեների և նրա առանձին սեկցիաների ղեկավար որդանների կողմից վճիռներ ընդունվելուց հետո այդ վճիռները պետք է անպայման կիրառվեն կյանքում— նույնիսկ այն դեպքերում, յերբ կուսակցութեան անդամների կամ տեղական կուսակցական կազմակերպութիւնների մի մասը համաձայն չէ նրանց:

Կուսակցութեան անլեզալ գոյութեան պայմաններում թույլատրվում է կուսակցական ստորին որդանների նշանակումն բարձրագույն որդանների կողմից և կոոպտացիոն կիրառումն՝ կուսակցական վերագաս որդանների հետագա հաստատումով:

§ 6. Արտակուսակցական բոլոր մասսայական բանվորական ու գյուղացիական կազմակերպութիւնների և նրանց որդանների մեջ (արհեստակցական միութիւնների, կոոպերատիվի, սպորտային միութիւնների, պատերազմում մասնակցածների կազմակերպութիւնների մեջ, նրանց համագումարներում և կոնֆերենցիաներում), նմանապես և մուշիցիպալ վարչու-

թյունների ու խորհուրդների մեջ, պարլամենտներում և այլն կուսակցության թեկուզ յերկու անգամ լինելու պարագայում պետք է կազմակերպվեն կոմմունիստական ֆրակցիաներ՝ այդ կազմակերպությունների ներսում կուսակցության ազդեցությունն ամրապնդելու և նրա քաղաքականությունն անցկացնելու նպատակով:

§ 7. Կոմմունիստական ֆրակցիաները յենթարկվում են համապատասխան կուսակցական որդաններին:

Փաճորութուններ.—1. Միջազգային բնույթ ունեցող կազմակերպությունների (Արհմիությունների Կարմիր Ինտերնացիոնալ, Հեղափոխականների Ոգնող Միջազգային Ընկերություն, Միջազգային Բանվորական Ոգնություն և այլն) կոմմունիստական ֆրակցիաները յենթարկվում են Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի Գործադիր Կոմիտեին:

2. Կոմմունիստական ֆրակցիաների կազմակերպչական կառուցվածքը և նրանց աշխատանքը ղեկավարելու ձևը վորոշվում են Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի Գործադիր Կոմիտեի և Կոմիտեների սեկցիաների Կենտրոնական Կոմիտեների հատուկ հրահանգներով:

II. ԿՈՄՄՈՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ ՀԱՄԱՅՆՈՒՄԸ ՀԱՅՐՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԸ

§ 8. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի ղերագույն որդան հանդիսանում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի կազմի մեջ մտնող բոլոր կուսակցու-

թյունների (սեկցիաների) և կազմակերպությունների ներկայացուցիչների համաշխարհային կոնգրեսսը:

Համաշխարհային կոնգրեսսը քննում և վճռում է թե Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի և թե նրա առանձին սեկցիաների գործունեյության հետ կապված ծրագրային, տակտիկական և կազմակերպչական խնդիրները: Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի ծրագրի և կանոնադրության փոփոխման իրավունքը պատկանում է բացառապես Կի համաշխարհային կոնգրեսսին:

Համաշխարհային կոնգրեսսը հավաքվում է յերկու տարին մեկ անգամ: Կոնգրեսսի հրավիրման ժամկետը և առանձին սեկցիաների ներկայացուցչության չափը սահմանում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի Գործադիր Կոմիտեն:

Յուրաքանչյուր սեկցիայի վճռողական ձայների թիվը համաշխարհային կոնգրեսսում սահմանվում է բուն կոնգրեսսի հատուկ վորոշմամբ՝ համաձայն տվյալ կուսակցության անդամների թվի և տվյալ յերկրի քաղաքական նշանակության: Հրամայական մանդատները չեն ճանաչվում և նախապես հայտարարվում են չեղյալ:

§ 9. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի արտակարգ կոնգրեսսը հրավիրվել կարող է միքանի կուսակցությունների պահանջով, վորոնք վերջին համաշխարհային կոնգրեսսում միասին ունեցել են վոչ պակաս, քան վճռողական ձայների կեսը:

§ 10. Համաշխարհային կոնգրեսսն ընտրում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի Գործադիր Կոմիտե (ԿԻԳԿ) և Միջազգային Վերահսկիչ Հանձնաժողով (ՄՎՀ):

Գործադիր Կոմիտեի մնալու վայրը վորոշում է համաշխարհային կոնգրեսսը:

III. ԿՈՄՄՈՆԻՏՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԳԻՐ ԿՈՄԻՏԵՆ ՅԵՎ ՆՐԱ ՈՐԳԱՆՆԵՐԸ

§ 12. Յերկու կոնգրեսսի միջաշրջանում Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի ղեկավար որդան հանդիսանում է նրա Գործադիր Կոմիտեն, վոր դիրեկտիվներ է տալիս Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի բոլոր սեկցիաներին և վերահսկում նրանց գործունեությունը:

ԿիԳԿ հրատարակում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի կենտրոնական որդանը վորդ պակաս քան 4 լեզվով:

§ 13. ԿիԳԿ վորոշումները պարտադիր են Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի բոլոր սեկցիաների համար և նրանց կողմից պետք է անհապաղ կիրառվեն կյանքի մեջ: Սեկցիաներին ԿիԳԿ վճիռների նկատմամբ զանգատարկման իրավունք է վերապահվում համաշխարհային կոնգրեսսում, սակայն սեկցիաները չեն ազատվում վճիռների կատարման պարտականությունից մինչև նրանց վերացումը կոնգրեսսի կողմից:

§ 14. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի առանձին սեկցիաների կենտրոնական կոմիտեները պատասխանատու չեն իրենց համագումարների և ԿիԳԿ առաջ: Վերջինիս իրավունք է վերապահվում փոփոխելու և վերացնելու թե սեկցիաների համագումարների և թե նրանց կենտրոնական կոմիտեների վճիռները, նմանապես և ընդունելու նրանց համար պարտադիր վորոշումներ (տես § 13):

§ 15. ԿիԳԿ պատկանում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալից ամբողջ սեկցիաներ, խմբակներ և

առանձին անդամներ վտարելու իրավունքը, յերբ նրանք խախտում են Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի ծրագիրն ու կանոնադրությունը կամ համաշխարհային կոնգրեսսների և ԿիԳԿ վորոշումները: Վերապահվում է իրավունք է վերապահվում վերադատություն գանգատով դիմելու համաշխարհային կոնգրեսսին:

§ 16. ԿիԳԿ հաստատում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի առանձին սեկցիաների ծրագրերը: Այն ղեկավարում, յերբ ԿիԳԿ չի հաստատում ծրագիրը, սեկցիան իրավունք ունի վերադատություն գանգատով դիմելու Կի համաշխարհային կոնգրեսսին:

§ 17. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի առանձին սեկցիաների մամուլի ղեկավար որդանները պարտավոր են հրապարակել ԿիԳԿ բոլոր վորոշումներն ու պաշտոնական դոկումենտները: այդ վորոշումները պետք է ըստ հնարավորության ղետեղվեն նաև սեկցիաների մամուլի մնացած որդաններում:

§ 18. ԿիԳԿ իրավունք ունի Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի կազմի մեջ ընդունելու խորհրդակցական ձայնով կոմմունիզմին համակրող կազմակերպություններն ու կուսակցությունները:

§ 19. ԿիԳԿ ընտրում է իրեն հաշվետու նախագահություն, վոր մշտապես գործող որդան հանդիսանալով, ԿիԳԿ նիստերի միջաշրջանում կատարում է վերջինի ամբողջ աշխատանքը:

§ 20. ԿիԳԿ և նրա նախագահությունը իրավունք է վերապահվում մշտական բյուրո ստեղծելու (ԿիԳԿ Արևմտա-Յեվրոպական Բյուրո, Հարավ-Ամերիկյան, Արևելյան և այլն) Կի առանձին սեկցիաների հետ

և նրա նախագահութեան նիստերի համար և հանդիսանում ե նրանց գործադիր որդանը:

§ 26. Նախագահութիւնը նշանակում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի պարբերական և այլ հրատարակութիւնների խմբագրական կազմը:

§ 27. ԿԻԳԿ Նախագահութիւնն ստեղծում է բաժին՝ աշխատավոր կանանց շրջանում աշխատանք կատարելու համար, մշտական հանձնաժողովներ՝ ղեկավարելու համար Կոմիտեների սեկցիաների վորոշ խմբակների աշխատանքը (լենդէր-քարտուղարութիւններ) և նրա աշխատանքի համար անհրաժեշտ այլ բաժիններ:

IV. ՄԻՋԱԶԳԵՑԻՆ ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

§ 28. Միջազգային Վերահսկիչ Հանձնաժողովը քննութեան է առնում խնդիրներ, վորոնց բովանդակութիւնն է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի մեջ մտնող սեկցիաների միասնականութիւնն ու միահամուծութիւնը, նմանապես և այս կամ այն սեկցիայի առանձին անդամների՝ վորպես Կոմմունիստների՝ վարքի գնահատութիւնը:

Այդ ուղղութեամբ ՄՎՀ

ա) քննում է Կոմմունիստական կուսակցութիւնների Կենտրոնական Կոմիտեների գործողութիւններին վերաբերող գանգատները՝ տրված կուսակցութեան այն անդամների կողմից, վորոնք քաղաքական տարաձայնութիւնների հողի վրա դիւցիլիւնար պատիժների յեն յենթարկվել:

բ) քննում է համանման գործեր կոմկուսակցութիւնների կենտրոնական հիմնարկների անդամների վերաբերմամբ, նույնպես կուսակցութեան առանձին անդամներին վերաբերող այն գործերը, վորոնց ինքը հարկավոր կհամարե յենթարկել իր քննութեան, կամ վորոնք նրա քննութեան են տրվում ԿԻԳԿ վճռողական որդանների առաջարկութեամբ:

գ) կատարում է ԿԻ Ֆինանսների վերստուգում: Միջազգային Վերահսկիչ Հանձնաժողովը չի միջամտում կուսակցութիւնների քաղաքական տարաձայնութիւններին ու կազմակերպչական-վարչական կոնֆլիկտներին:

ՄՎՀ ֆնալու վայրը սահմանում է ՄՎՀ, համաձայնութեան գալով ԿԻԳԿ-ի հետ:

V. ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ ՍԵԿՑԻԱՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿԻԳԿ-Ի ՓՈԽՀԱՐԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

§ 29. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի մեջ մտնող սեկցիաների Կենտրոնական Կոմիտեները, նմանապես և իբրեւ համակրողներ ընդունված կազմակերպութիւնների ԿԿ պարտավոր են սխտեմատիկորեն ԿԻԳԿ ուղարկել իրենց նիստերի արձանագրութիւններն ու հաշվետւութիւններ կատարված աշխատանքի մասին:

§ 30. Լիազորութիւններից հրաժարվելը՝ թե սեկցիաների Կենտրոնական Կոմիտեների առանձին անդամների կողմից և թե ԿԿ անդամների ամբողջ խմբակների կողմից՝ վորակվում է վորպես կոմ-

մունխիստական շարժման կազմալուծում: Կուսակցութեան մեջ ամեն մի ղեկավար պոստ պատկանում է վոչ թե համապատասխան մանդատի տիրոջը, այլ ամբողջ Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալին: Առանձին սեկցիաների, կենտրոնական ղեկավար օրգանների ընտրված անդամներն իրենց մանդատներից հրաժարվել կարող են մինչ վերընտրութունները միայն ԿիԳԿ համաձայնութեամբ: Առանձին սեկցիաների կենտրոնական Կոմիտեների կողմից ընդունված հրաժարականներն առանց ԿիԳԿ համաձայնութեան օրինական չեն:

§ 31. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի մեջ մտնող սեկցիաները, մանավանդ մետրոպոլիտաների և նրանց գաղութների սեկցիաները, նմանապես և միմյանց հարևան չերկրների սեկցիաները պետք է կազմակերպչական և ինֆորմացիոն սերտ կապ պահպանեն, հաստատելով փոխադարձ ներկայացուցչութուններ կոնֆերենցիաներում, համագումարներում, նմանապես և ԿիԳԿ համաձայնութեամբ—ղեկավար ուժերի փոխանակումն:

§ 32. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի չերկու կամ ավելի սեկցիաներ, վորոնք (սկանդինավյան և բալկանյան չերկրների սեկցիաների նման) քաղաքականապես կապված են միմյանց հետ պայքարի ընդհանուր պայմաններով, կարող են—ԿիԳԿ համաձայնութեամբ—իրենց գործողութունները համակարգավորելու նպատակով միավորվել, կազմելով ֆեդերացիաներ. այդ ֆեդերացիաներն աշխատում են ԿիԳԿ ղեկավարութեամբ և վերահսկողութեան տակ:

§ 33. Կոմիտեների սեկցիաները պետք է կանոնավոր մոնիթինգ անեն ԿիԳԿ, վորոնց չափը սահմանում է ԿիԳԿ:

§ 34. Առանձին սեկցիաների թե հերթական և թե արտակարգ համագումարները կարող են հրավիրվել միայն ԿիԳԿ համաձայնութեամբ:

Յեթե այս կամ այն սեկցիան համաշխարհային կոնգրեսսից առաջ չի հրավիրում կուսակցական համագումար, ապա նա—կոնգրեսսի պատգամավորներ ընտրելուց առաջ—պետք է կոնգրեսսում քննվելիք խնդիրների նախապատրաստման համար կուսակցական կոնֆերենցիա գումարի կամ ԿԿ պլենումը:

§ 35. Կոմմունիստական Յերիտասարդության Միջազգային Միությունը (Յերիտասարդության Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալը) հանդիսանում է Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի լիակատար իրավատեր սեկցիան և լենթարկվում է ԿիԳԿ:

§ 36. Կոմմունիստական կուսակցութունները պետք է պատրաստ լինեն անլեզու դրութեան անցնելու: ԿիԳԿ պարտավոր է համապատասխան կուսակցութուններին աջակցութուն ցույց տալ անլեզու դրութեան անցնելու նախապատրաստման գործում:

§ 37. Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալի սեկցիաների առանձին անդամները մի չերկրից մյուսը փոխադրվել կարող են միայն այն սեկցիայի կենտրոնական Կոմիտեի թույլտվութեամբ, վորի անդամներն են նրանք:

իրենց մնալու վայրը փոխած կոմմունիստները պարտավոր են մտնել այն յերկրի սեկցիայի մեջ, ուր վոր չեկել են նրանք: Այն կոմմունիստները, վորոնք յերկրից դուրս են գնացել առանց իրենց սեկցիայի Կենտրոնական Կոմիտեյի թույլտվության, չեն կարող ընդունվել Կոմմունիստական Խնտերնացիոնալի մյուս սեկցիաների մեջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Եջ

ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ

ԾՐԱԳԻՐԸ 5—137

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 5—11

I. Կապիտալիզմի համաշխարհային սիսեմը, նրա զարգացումն ու նրա անխուսափելի կործանումը 12—27

1. Կապիտալիզմի շարժման ընդհանուր որենքները և արդյունաբերական կապիտալի դարաշրջանը 12
2. Ֆինանսական կապիտալի դարաշրջանը (իմպերիալիզմ) 16
3. Իմպերիալիզմի ուժերը և հեղափոխության ուժերը 20
4. Իմպերիալիզմը և կապիտալիզմի խորժաղակումը 24

II. Կապիտալիզմի քնդհանուր կրիգիսը լեվ համաշխարհային հեղափոխության առաջին փուլը 28—44

1. Համաշխարհային պատերազմը և հեղափոխական կրիգիսի ընթացքը 28

2 Հեղափոխական կրիզիսը և հակահեղափոխական սոցիալ-դեմոկրատիան . . .	31
3. Կապիտալիզմի կրիզիսը և Ֆաշիզմը . . .	35
4. Կապիտալիստական կաշուհացման հակասությունները և կապիտալիզմի հեղափոխական անկման անխուսափելիությունը	38
III. Կոմունիստական ինտերնացիոնալի վերջնական նպատակը — համաշխարհային կոմունիզմը	45—50
IV. Կապիտալիզմից դեպի սոցիալիզմի անցումը փոխանցական օրոշակը յեվ պրոլետարիատի դիկտատուրան	51—94
1. Փոխանցական շրջանը և իշխանությունն նվաճումը պրոլետարիատի կողմից	51
2. Պրոլետարիատի դիկտատուրան և նրա խորհրդային ձևը	56
3. Պրոլետարիատի դիկտատուրան և երկապրոպրիատորներին երկապրոպրիատիան	60
ա) Արդյունաբերություն, տրանսպորտ, կապի ծառայություն	61
բ) Գյուղատնտեսություն	62
գ) Առևտուր և վարկ	64
դ) Աշխատանքի պաշտպանություն, կենցաղ և աշխ	65
ե) Բնակարանային ֆոնդ	67

զ) Ազգային և դադուլթային խնդիրներ	67
է) Իդեոլոգիական ազդեցություն միջոցներ	68
4. Պրոլետարական դիկտատուրայի տնտեսական քաղաքականություն հիմունքները	69
5. Պրոլետարիատի դիկտատուրան և դասակարգերը	75
6. Մասնաշխատական կազմակերպությունները պրոլետարական դիկտատուրայի սխեմների մեջ	78
7. Պրոլետարիատի դիկտատուրան և կուլտուրական հեղափոխությունը	82
8. Պայքար պրոլետարական համաշխարհային դիկտատուրայի համար և հեղափոխությունների հիմնական տիպերը	86
9. Պայքար պրոլետարիատի համաշխարհային դիկտատուրայի համար և դադուլթային հեղափոխությունները	91
V. Պրոլետարիատի դիկտատուրան ԽՍՀՄ յեվ միջազգային սոցիալիստական հեղափոխությունը	95—106
1. Սոցիալիզմի շինարարությունը ԽՍՀՄ և դասակարգային կռիվը	95

2. ԽՍՀՄ նշանակութիւնը և նրա միջազգային հեղափոխական պարտականութիւնները 101

3. Միջազգային պրոլետարիատի պարտականութիւնները ԽՍՀՄ վերարերմամբ 105

VI. Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի սակ-
տիկան պրոլետարիատի գիկսասուրալի հա-
մար մղվող պայքարում 107 - 137

1. Կոմունիզմին թշնամի իդեոլոգիանե-
րը բանլոր դասակարգի մեջ 107

2. Կոմունիստական ստրատեգիալի և
տակտիկալի հիմնական խնդիրը 121

ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԻ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ 140— 154

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

ԳԻՆՆ Ե 50 Կ.

Գրք 1

Ծր 2